

ถักร้อยร้อยทอ

๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ สมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ ปี ๒๕๖๓

“รูปทรงแห่งการมีส่วนร่วม” ที่เกิดขึ้น
เปรียบไปก็คล้ายกับ “ผืนผ้า”
จากผ้าผืนเล็ก ๆ ที่ผ่านการฉีกทอ
ตามรูปทรงเฉพาะของแต่ละชิ้น แต่จะนำมา
ตามความเหมาะสมความสวย ฉายภาพหลาย
มิติโดดเด่นจนเห็นชัด

หากนำผ้าผืนต่างมาเชื่อมต่อกัน
ก็คงจะได้ผืนใหญ่ที่ให้ความ
งดงามแปลกตาตามเส้นสายและลายทอ
ละเป็นผ้าผืนสวยที่ช่วยปลอบประโลมให้มองเวลา
ได้ชื่นอกและชื่นใจ... ความงามแสนนาน

เป็นผ้าผืนที่ผ่านการ “ฉีกทอ... ร้อยทอ”
ด้วยความรักความเข้าใจ
และเติบโตไปด้วยกัน...

กบว

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

ถัก รอย ร้อย ทอ

๙ กรณีศึกษา สมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ปี ๒๕๔๗

การร้อยร้อยทอ

๙ กรณีศึกษา สมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ปี ๒๕๔๗

- สังเคราะห์และเรียบเรียง : วิวัฒน์ วนรังสิกุล
- เลขมาตรฐานหนังสือ : ๙๗๔-๕๐๖-๕๑๒-๙
- ที่ปรึกษา : อำพล จินดาวัฒน์
- บรรณาธิการ : สุรณี พิพัฒน์โรจนกมล
- ผู้ช่วยบรรณาธิการ : สุนีย์ สุขสว่าง
- เก็บข้อมูลและเรียบเรียงเบื้องต้น : กรรณิการ์ บรรเทงจิตร, สุมาลี ประทุมพันธ์,
สุรศักดิ์ บุญเทียน, จูติพร คัญญา
โค-ชัยน์ มีเดียมทีม
- ออกแบบปกและรูปเล่ม : ๐-๙๗๕๕-๒๗๐๗, ๐-๑๗๑๖-๕๒๔๖
- พิมพ์ครั้งที่ ๑ : สิงหาคม ๒๕๔๘
- พิมพ์ที่ : พงษ์สวัสดิ์การพิมพ์ ๐-๕๓๒๗-๔๓๑๑
- จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)
ชั้น ๒ อาคารด้านทิศเหนือสวนสุขภาพ
(ถนนสาธารณสุข ๖)
ภายในบริเวณกระทรวงสาธารณสุข
ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๙๐-๒๓๐๔ โทรสาร ๐-๒๕๕๙๐-๒๓๑๑
หรือ ตู้ ปณ. ๙ ปณฝ. ตลาดขวัญ
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๒

เจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ถือเป็นปฐมบทของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกำหนดวิถีทางต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม อย่างถูกต้องตามสิทธิและหน้าที่

“การปฏิรูประบบสุขภาพ” มุ่งหวังให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์ จนถึงระดับปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ แนวความคิดเรื่อง “สมัชชาสุขภาพ” จึงเกิดขึ้น โดยมุ่งหวังให้เป็นเครื่องมือหรือกระบวนการที่ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างใช้ปัญญาและสมานฉันท์ ทำงานเรื่องนโยบายและยุทธศาสตร์สุขภาพพร้อมกันอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่ นำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพหรือความมีสุขภาพของประชาชน

นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ได้สนับสนุนสมัชชาสุขภาพระดับพื้นที่ทั่วประเทศมาโดยตลอด และเพื่อให้เห็นภาพของการขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพในพื้นที่ว่าเป็นเช่นไร มีความต่างหรือคล้ายกันสักก็มากน้อย จึงได้มีการถอดบทเรียนสมัชชาสุขภาพปี ๒๕๔๗ ใน ๙ จังหวัด เป็นกรณีศึกษา พร้อมรวบรวมและเรียบเรียงเป็นเล่มหนังสือ เพื่อยืนยันถึงพลังยิ่งใหญ่อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม

หนังสือ “ถักรอย...ร้อยทอ : ๙ กรณีศึกษาสมัชชาสุขภาพ
เฉพาะพื้นที่ปี ๒๕๔๗” เล่มนี้ คงไม่ใช่สูตรสำเร็จที่จะให้ยึดเป็นต้นแบบ
ที่ว่าต้องการให้เป็นบทเรียนของการเกิด และดำเนินไปของสมัชชาสุขภาพ
ในแต่ละพื้นที่ว่ามีจุดเด่นแตกต่างกัน เสมือนจุดประกายให้เกิดการสร้าง
จินตนาการใหม่เกี่ยวกับสมัชชาสุขภาพ เพื่อให้สมัชชาสุขภาพในพื้นที่
อื่น ๆ สามารถดำเนินไปได้อย่างเหมาะสมบนเส้นทางของการปฏิรูประบบสุขภาพ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ สุขภาวะที่สมบูรณ์ของชีวิตคนไทย
ทั้งประเทศ

ขอขอบคุณ ผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพทั้ง ๙ จังหวัด ภาคี
เครือข่ายสมัชชาสุขภาพทุกองค์กร ตลอดจนกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่มี
ส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมอันดีงาม ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกการจัดทำ
หนังสือ ทั้งในด้านการรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูล คุณความดีที่พึงมีจาก
หนังสือเล่มนี้ ขอมอบแต่บรรดาเพื่อนพ้องและเหล่าน้องพี่ที่มีส่วนร่วม
ในการสร้างสุขภาวะ และปรารถนาให้มีปิติสุขร่วมกันอย่างยั่งยืนตลอดไป

นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ

ผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

สิงหาคม ๒๕๔๘

สารบัญ

ขี้นลาย...	๙
สื่อสองสมัชชา...พันธสัญญาเพื่อชุมชน สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย	๑๓
รวมพลังสามประสาน...สู่น่านสันติสุข สมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน	๓๑
สถาบันการศึกษากับการรับใช้สังคม... ถึงคราวของ “หอคอย” สมัชชาสุขภาพจังหวัดมหาสารคาม	๕๑
Small is Beautiful : น้อยเพียงหนึ่ง... แต่ถึงงาม สมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภู	๖๙
สัจจะชุมชน : ทุนทางสังคมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของสมัชชา สมัชชาสุขภาพจังหวัดตราด	๘๕

ชุมชนต้นแบบสุขภาพองค์รวม ๑๐๓
สมัชชาสุขภาพจังหวัดฉะเชิงเทรา

หลักสูตรการเรียนรู้ของชุมชน... ๑๑๙
คือดอกผลแห่งสมัชชา
สมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐม

แกะรอยตำนาน ... สมัชชาเมืองคนคอน ๑๓๗
สมัชชาสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช

กอบก่อเป็นกองทราย ... สงบง่ายได้ร่วมธรรม ๑๕๗
สมัชชาสุขภาพจังหวัดพัทลุง

คล้ายปม... ๑๗๕

เอกสารและแหล่งข้อมูลประกอบการเขียน ๑๗๘

ขี้นลาย...

ห้วงเวลากว่า ๔ ปีที่ผ่านมา ได้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง ที่พยายามเคลื่อนตัวไปสู่ความเป็นสังคมแห่งสุขภาวะ ภายใต้กระบวนการทัศน์ใหม่ของการปฏิรูประบบสุขภาพ แดกหน่อก่อนผลอยู่ทั่วไปแทบทุกพื้นที่ของประเทศไทย

หนึ่งในความพยายามนั้น คือ การทดลองใช้กลไกสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ในนาม “สมัชชาสุขภาพ” ซึ่งถูกกำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และกำลังรอการประกาศบังคับใช้ในอนาคตอันใกล้

นั่นคือ... การเปิดแนว “สังคมสมานฉันท์” จากความร่วมมือของสังคม ๓ ฝ่าย

รัฐ...วิชาชีพ...ประชาชน...

ถึงแม้ความเป็นจริงที่เห็นและเป็นอยู่ ณ วันนี้ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อาจเป็นได้เพียงวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มคนเล็ก ๆ เท่านั้น

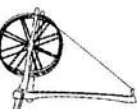
แต่ในอนาคต ปรากฏการณ์ “สังคมสยามจันทร์” อาจกลายเป็น
นวัตกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกันของสังคมไทย ในฐานะผลผลิตของ
ประดิษฐกรรมอันเกิดจากพลังแห่งการมีส่วนร่วม ที่ผ่านการเรียนรู้...
สังคม... ซึมซับ... แล้วสืบทอดอย่างต่อเนื่อง... ยาวนาน

ในที่สุด ก็จะก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ อันมีที่มาจากแก่นราก
ของวิถีคิด ซึ่งเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์โดยแท้...

“๙ กรณีศึกษาสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ปี ๒๕๔๗” ที่ผ่านการ
เรียงคำและจะเริ่มเล่าความนับจากนี้ ถือเป็นเศษเสี้ยวของปรากฏการณ์
อันทรงคุณค่านั้น เป็นเศษเสี้ยวที่พอจะเป็นบทพิสูจน์ได้ว่า “พลังแห่งการ
มีส่วนร่วม” กำลังโอบล้อมและร้อยรูปลังคมอยู่แทบทุกขณะ ~~ที่~~ผืนแผ่นดิน
มีคุณค่าเพียงพอที่จะทำให้สังคมได้ประจักษ์ชัดว่า “รูปลังแห่งการ
มีส่วนร่วม” นั้น... งดงามเพียงใด !

“รูปลังแห่งการมีส่วนร่วม” ที่เกิดขึ้น เปรียบไปก็คล้ายกับ
“ผืนผ้า” จากผ้าผืนเล็ก ๆ ที่ผ่านการถักทอตามรูปรอยเฉพาะของแต่ละถิ่น
แต่ละนาม ตามความเหมาะสมความควร ฉายภาพลายให้โดดเด่นจนเห็นชัด
หากนำผ้าต่างผืนต่างลายมาเชื่อมต่อกัน ก็คงจะได้ผ้าผืนใหญ่ที่ให้ความ
งดงามแปลกตาตามเส้นด้ายและลายทอ คงเป็นผ้าผืนสวยที่ช่วยห่มคลุมให้
ผองเราได้อ้อมอกและอุ่นใจ... ตราบนานแสนนาน

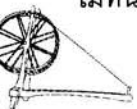
เป็นผ้าผืนที่ผ่านการ “ถักร้อย... ร้อยทอ” ด้วยความรัก ความ
เข้าใจ และเติมไปด้วยพลัง... !

นำเสนอผ่านรายการสารคดี “คนค้นคน” จนชีวิตเจ้าของเรื่องบางรายต้องพลิกผันไปเพียงชั่วเวลาข้ามคืน จากคนบนรายทางที่ไม่เคยมีใครเหลียวแล กลับกลายเป็นคนญาติเยอะที่ใคร ๆ ก็อยากข้องเกี่ยวขอเป็นลูกหลาน...พี่ป่า...น้ำอา นีไม่นับรวม “อาสาสมัครผู้อยากทำความดีเพื่อสังคม” ที่มีจำนวนสมาชิกนับหมื่นนับแสนรายโดยใช้เวลาไม่นานนักหลังจากที่ได้ฟังรายการวิทยุประเภท “ร่วมด้วยช่วยกัน” หรือ “วิทยุเพื่อปวงชน”!

ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นนี้ หากจะสรุปว่า “สื่อ” คือสิ่งอันทรงอิทธิพลที่สุดของโลกมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ก็คงไม่ผิดไปจากนี้นัก ซึ่ง ดร.กาญจนา แก้วเทพ นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน เคยแสดงทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างน่าสนใจ สรุปเป็นยอดความคิดได้ว่า สื่อมวลชนเป็นส่วนเสี้ยวสำคัญในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมในยุคสมัยปัจจุบัน เกิดวาทกรรมมากมายเกี่ยวกับสถาบันสื่อมวลชน โดยเฉพาะวาทกรรมชุดที่เกี่ยวกับ “ฝากความหวัง” ซึ่งสื่อมักจะถูกฝากผีฝากไข้ ต้องรับฝากอนาคตของสังคมเอาไว้แทบทุกเรื่อง นับตั้งแต่เรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ไปจนกระทั่งถึงเรื่องการตาย...

“คลื่นวิทยุ” ถือเป็นสื่อหนึ่งที่ทรงอิทธิพลอันดับต้น ๆ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ เหตุเพราะเข้าถึงกลุ่มคนฟังได้ง่ายและสะดวกที่สุด แค่เพียงมีเงินไม่ถึงครึ่งร้อยก็สามารถหาซื้อวิทยุพกพาขนาดเล็ก ๆ มาหมุนหาคลื่นรับฟังเพลงฟังข่าวได้แล้ว และเพราะความเข้าถึงกลุ่มคนฟังได้ง่ายนี้เอง สื่อวิทยุจึงมีทั้งคุณและโทษ โดยเฉพาะการตกเป็นเหยื่อของโฆษณาแทบทุกรูปแบบเพื่อความอยู่รอดของกิจการ จึงกลายเป็นช่องทางให้เจ้าของสินค้าเข้ามามีบทบาทควบคุมเนื้อหาของรายการ ที่ตนเองเป็นผู้สนับสนุนไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ทั้งผ่านเสียงเพลงและเกมประจำรายการ แม้กระทั่งแอบแฝงไปกับเวลาของข่าวประจำวันที่แนบเนียนจนตามแทบไม่ทัน

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าในบ้านนี้เมืองนี้จะมีคลื่นวิทยุประเภท “ได้รับพียินดีครับผม เหมาะสมครับท่าน” ที่สยบยอมต่อการโฆษณาสินค้าแข่งกันเปิดเพลงเล่นเกมตามกระแสสังคมด้วยหวังผลสุดยอดทางธุรกิจแล้ว แต่ก็ยังมีคลื่นวิทยุบางประเภทที่พยายามทวนกระแส หันกลับมาทำคลื่นเพื่อสังคม ให้เป็นวิทยุเพื่อชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนฟังเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น มีสิทธิที่จะเห็นหรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านรายการ เป็นเวทีให้คนรากหญ้าได้เข้ามาร่วมเป็นวิทยากรในรายการ แทนที่จะมีพื้นที่ให้เฉพาะนักคิด นักวิชาการบนหอคอยงาช้าง เจกเช่นที่ผ่าน ๆ มา และน่าจะเป็นนิมิตหมายที่ดี ที่คลื่นเสรีลักษณะนี้ กำลังสาดซัดมาเรื่อย ๆ เป็นระลอก อย่างน้อยก็ที่นี่ ณ “จังหวัดเชียงราย” แห่งนี้ ที่ซึ่งคลื่นวิทยุทางเลือกคลื่นใหม่กำลังทำหน้าทีนั้น เป็นหน้าที่เพื่อสังคม เพื่อชุมชน... อย่างแท้จริง !

“คลื่นวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน จังหวัดเชียงราย” ซึ่งออกอากาศผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง FM. ๑๐๓ Mhz. ที่มีกำลังส่งครอบคลุมเกือบทั่วจังหวัดเชียงราย คือคลื่นวิทยุทางเลือกคลื่นใหม่คลื่นนั้น !

ร่วมด้วยช่วยคิด...เติมชีวิตสมัชชา

จากจุดเริ่มต้นเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๔๓ จากสถานีวิทยุเอฟเอ็มคลื่นเล็ก ๆ วิทยุชุมชนคลื่นแรกของจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีหลักคิดของการทำงานเพื่อชุมชน ต้องการให้เป็นคลื่นที่มีไว้เพื่อให้ชาวบ้านร้องทุกข์ เป็นสื่อกลางประสานระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ณ วันนี้ คลื่นวิทยุชุมชนแห่งนี้ กำลังได้รับการต้อนรับจากคนฟังแทบทั้งจังหวัดเชียงราย พิสูจน์ได้จากคำพูดของ **คุณสุเวศน์ อินสันทราย** ผู้จัดการวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน สาขาจังหวัดเชียงราย ที่ว่า

"...ไม่น่าเชื่อที่คลื่นวิทยุชุมชนสามารถสร้างความนิยมได้ขนาดนี้ ความนิยมจะรองก็แค่ อสมท. เท่านั้น คนหันมาฟังคลื่นนี้เยอะมาก กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ก็ให้ความสนับสนุน อาจจะเป็นเพราะเหมือนเราเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามาเป็นเจ้าของ อย่างสินค้าที่เข้ามาสนับสนุนเราก็คัดเลือกอะไรที่เป็นผลกระทบต่อสังคมเราก็ไม่รับ เช่น ปุ๋ยเคมี สุรายาเมาต่าง ๆ เราเน้นการสมานฉันท์มากกว่า ใช้ความนุ่มนวล จึงไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกับหน่วยงานใดเลย เป็นการสร้างมิตรมากกว่าสร้างศัตรู เราเสนอความจริง มีข้อมูลสนับสนุน เรื่องแต่ละเรื่องเราประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น เราพยายามจะอุดช่องว่างทั้งภาคราชการและภาคประชาชน สำหรับวิธีการตอบผ่านรายการนั้น เราส่งสายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ถ้าตอบ ณ ที่นั้นได้ก็ดี แต่ถ้าติดต่อไม่ได้จริง ๆ ก็ฝากเรื่องแล้วค่อยติดตาม..."

นี่เองเพราะหลักคิดของคลื่นวิทยุเป็นลักษณะเช่นนี้เอง เมื่อหน่วยงานหรือภาคส่วนต่าง ๆ มีภารกิจหรือมีกิจกรรมใด ๆ ก็มักนึกถึงสถานีวิทยุแห่งนี้เป็นอันดับต้น ๆ ไม่เว้นแม้แต่เรื่องของ "สมัชชาสุขภาพ" ที่กำลังก่อร่างสร้างเรื่องกันในจังหวัด ถึงแม้ว่าช่วงแรกจะมีบทบาทเพียงแค່หน่วยประชาสัมพันธ์งาน แต่เมื่อได้มีโอกาสมาร่วมคิดร่วมคุยกันบ่อยครั้งเข้า และเมื่อคลื่นความคิดตรงกัน คลื่นวิทยุสวรรค์ก็เปิดทาง นับจากนั้น สื่อวิทยุอย่าง "ร่วมด้วยช่วยกัน" แห่งนี้ ก็ได้เข้าร่วมขับเคลื่อนกับทีมสมัชชาสุขภาพเชียงรายอย่างเต็มตัว ยืนยันได้จากคำพูดอีกครั้งของ คุณสุเวศน์ อินสันทราย ถึงกรณีการได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งในทีมสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย

"...ช่วงแรก ผมได้แต่ส่งลูกน้องไปเป็นครั้งคราว เป็นคณะทำงานขับเคลื่อนร่วมโดยการเอาสื่อไปร่วมถ่ายทอด ตอนแรกบทบาทมีแค่นั้น

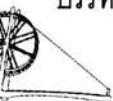
มาระยะหลัง คณะประสานงานก็เริ่มเห็นว่าเราช่วยเหลือได้ อีกอย่างเมื่อการประสานงานดีขึ้น ได้มีการร่วมพูดคุยกันมากขึ้น ก็เริ่มลงตัวในวิธีการทำงาน ใกล้ชิดกันมากขึ้น ก่อนนั้นเรานำเสนอรูปแบบการรายงานข่าวความเคลื่อนไหวประชาสัมพันธ์เป็นหลัก ไปร่วมแต่ไม่มีบทบาทมากนัก อาจเป็นเพราะเรามีแนวคิดที่มันสอดคล้องกับเรื่องที่สมัชชาสนใจก็ได้ พอตีผมสนใจเรื่องปัญหาของสารพิษในจังหวัดเชียงรายเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว พอมันสอดคล้องกับเรื่องที่สมัชชาพยายามขับเคลื่อนพอดี เลยตรงทางกัน หลังจากนั้น ผมและทีมงานก็พยายามผลักดันให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านทั้งหน้าปัดวิทยุและลงไปจัดเวทีในพื้นที่...”

เสริมความแกร่งด้วยคลื่นสี่อ....

๙

เสริมความเชื่อถือด้วยคลื่นศรัทธา

หลังจากได้ “หนึ่งในกลุ่มสื่อมวลชน” อย่าง “คลื่นวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน” เข้ามาร่วมเป็นทีมทำงาน สมัชชาสุขภาพเชียงรายก็มีทิศทางการขับเคลื่อนที่หลากหลายขึ้น จากเดิมที่เน้นไปที่ภาคราชการโดยส่วนใหญ่ ก็เริ่มมีการเชื่อมร้อยกับภาคส่วนต่าง ๆ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในนามของประชาคม โดยเฉพาะการมี “ประชาคมเครือข่ายพลังชุมชนจังหวัด” องค์กรที่มีประสบการณ์เรื่องการขับเคลื่อนภาคประชาชนอยู่ในจังหวัดแต่เดิมเข้ามาเสริมทีม หรือการเชิญ “พ่อเลือน ธนะเพทย์” ข้าราชการบำนาญของกรมพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นเสาหลักของคนเชียงราย มาเป็นประธานสมัชชาสุขภาพจังหวัด ด้วยเหตุนี้เอง สมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายจึงมีความเข้มแข็งขึ้นโดยลำดับ สังเกตได้จากกระบวนการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่ผ่านมา ที่มีความโดดเด่นทั้งรูปแบบและกระบวนการดำเนินการ และบรรทัดถัดจากนี้ ก็คือเบื้องหลังของความโดดเด่นนั้น !

ประเด็นของการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย ปี ๒๕๔๗ เป็นผลมาจากการจัดสมัชชาสุขภาพทั้งพื้นที่และเฉพาะประเด็นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่ได้ข้อสรุปว่าจังหวัดเชียงรายมีปัญหาด้านสุขภาพหลายประการ แต่ปัญหาเร่งด่วนที่ควรรีบพิจารณาก็คือ ปัญหาเรื่องใช้สารเคมีเกินความจำเป็นในการทำการเกษตร ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ประกอบกับจังหวัดเชียงรายได้รับผลกระทบอย่างมากจากการที่ไทยได้เปิดเสรีทางการค้ากับจีน โดยเฉพาะสินค้าเกษตร รวมถึงนโยบายจากภาครัฐในการส่งเสริมอาหารปลอดภัย ด้วยเหตุนี้ จากการเห็นพ้องต้องกันของทีมสมัชชา เรื่องของ "อาหารและเกษตรเพื่อสุขภาพ" จึงถูกเลือกมาเป็นหัวข้อหลักในการดำเนินงานของเวทีสมัชชาสุขภาพ โดยมีการวางเป้าหมายที่ชัดเจนไว้ ๔ ประการ คือ

- เพื่อลด ละ เลิก การใช้สารเคมี การกำจัดศัตรูพืช ในภาคการเกษตร
- เพื่อสร้างเสริมสุขภาพและฟื้นฟูสุขภาพของเกษตรกรให้ปลอดภัยจากสารเคมี
- เพื่อค้นหาทางเลือกใหม่ในการทำการเกษตรแบบธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์
- เพื่อผลิตผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมี สารกำจัดศัตรูพืช ไปสู่ผู้บริโภค

หลังจากนั้น ก็ได้มีการตั้งคณะทำงานขึ้น โดยแบ่งทีมทำงานออกเป็น ๕ ทีม ได้แก่ "ทีมบริหารจัดการ" ซึ่งมี คุณงามนิตย์ ราชกิจ ผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย เป็นหัวหน้าทีม นอกจากนี้ยังมีทีมการเงิน ทีมพิธีการ สำหรับ "ทีมวิชาการและนิทรรศการ" ซึ่งทำหน้าที่ในส่วนของงานวิชาการ นิทรรศการ ตลอดจนนำเสนอนวัตกรรม

สร้างสุขภาพนั้นมี **ผศ.วิลาวัลย์ บุญประกอบ** จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย เป็นหัวหน้าทีม ขณะที่ **"ทีมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์"** มี **คุณสุเวศน์ อินสันทราย** ผู้จัดการวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน เป็นหัวหน้าทีม

คณะทำงานชุดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกจากหลายภาคส่วนและ จากทุกอำเภอของจังหวัด มี **"พ่อเลือน ธนะเพทย์"** ทำหน้าที่เป็น ประธานคณะทำงาน มีทีมจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายเป็น ทีมเลขานุการ ส่วนทีมอื่น ๆ นั้น ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากสำนักงาน เกษตรจังหวัด องค์การบริหารราชการส่วนจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ชมรมร้านอาหาร รวมถึง **"สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ"** เป็นต้น

๕

องค์ประกอบที่ช่วยเสริมให้รูปแบบและกระบวนการดำเนินการจัดเวที สมัชชาของที่นี่โดดเด่น ก็คือ **"งานวิชาการ"** เหตุเพราะได้มีการวางกรอบ แนวทางการทำงานวิชาการ เพื่อสนับสนุนประเด็นของการจัดสมัชชา สุขภาพเอาไว้อย่างชัดเจนในเบื้องต้นนั่นเอง เริ่มต้นตั้งแต่ทำการศึกษาถึง ปัจจัยเสี่ยงหรือภาวะคุกคามทางสุขภาพจากระบบเกษตรที่ใช้สารเคมี จากนั้นจึงวิเคราะห์และสะท้อนปัญหาการเจ็บป่วยของเกษตรกรผู้ผลิตและ ผู้บริโภค ต่อด้วยการค้นหาทางเลือกต่าง ๆ แล้วตามด้วยการถ่ายทอด ความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรปลอดสารพิษ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของภาคีต่าง ๆ ทั้งผู้ผลิต ผู้ประกอบการร้านอาหาร และผู้บริโภค ขณะเดียวกัน **"คณะทำงานค้นหานวัตกรรมสร้างสุขภาพ"** ซึ่งนำทีม โดย **"ผศ.วิลาวัลย์ บุญประกอบ"** จาก **"มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย"** ก็ได้ดำเนินการถอดบทเรียนและคัดเลือกเลือกนวัตกรรมที่คาดหวังว่าสมาชิก ผู้เข้าร่วมเวทีสามารถนำไปดำเนินการหรือขยายผลต่อได้ สำหรับนวัตกรรม ที่น่าสนใจและได้คัดเลือกเพื่อนำเสนอในเวทีสมัชชาสุขภาพก็คือ หลักสูตร ท้องถิ่นภายใต้โครงการชื่อ **"กิจกรรมสารเคมีที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ"**

และสิ่งแวดล้อม” ของ “โรงเรียนป่าถ่อน อำเภอแม่สรวย” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ให้นักเรียนได้ศึกษาผลกระทบของสารเคมี โดยเรียนรู้จากแปลงเกษตรในชุมชน ตั้งแต่ชนิดของสารเคมี การฉีดพ่น การใช้รูปแบบอื่น ๆ ตลอดจนอาการเจ็บป่วยที่พบของเกษตรกรในชุมชน แล้วมีการบันทึกเป็นข้อมูลอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งหลักสูตรนี้ได้เคยไปนำเสนอผลงานในระดับนานาชาติมาแล้วในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ส่วนอีกนวัตกรรมหนึ่งที่น่าสนใจไม่แพ้กันก็คือ “กลุ่มสามัคคีชีวภาพ” ซึ่งมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำปุ๋ยหมักชีวภาพมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เน้นการลด ละ เลิก การใช้สารเคมีทุกชนิดในการทำนา แต่ให้หันมาใช้สารชีวภาพทดแทน โดยพบว่า หลังจากใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพแล้วได้ผลเป็นที่น่าพอใจเพราะต้นทุนลดลง แต่ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น อีกทั้งข้าวที่ได้ก็ไม่มีสารเคมี ไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพรวมทั้งสิ่งแวดล้อม การที่คณะกรรมการได้เลือกนวัตกรรมทั้งสองเพื่อนำเสนอในเวทีนั้น เหตุผลเพราะต้องการให้เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย เป็นเวทีแลกเปลี่ยนและสนับสนุนแนวคิด

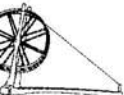

การทำเกษตรปลอดสารพิษของจังหวัดอย่างจริงจัง และเป็นไปเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ส่วนอีกองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญที่ช่วยเสริมให้รูปแบบและกระบวนการดำเนินการของเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายโดดเด่นนั้น แน่นอນที่สุดว่าเป็น “สื่อมวลชน” โดยเฉพาะ “คลื่นวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน” ที่ได้ทำหน้าที่นี้อย่างแข็งขัน มีการจัดสรรเวลาสำหรับเรื่องของสมัชชาสุขภาพโดยเฉพาะ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์วันงานเวทีสมัชชาสุขภาพให้คนฟังได้รับทราบโดยตลอด ตลอดจนได้สอดแทรกความรู้และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการขับเคลื่อนและทำความเข้าใจเรื่องสมัชชาสุขภาพเป็นระยะ ๆ ขณะที่กลุ่มสื่อมวลชนพันธมิตรซึ่งเป็น “สื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น” อาทิ **คุณวิทยา ถ้ำแก้ว** บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสียงเสรีภาพ รวมถึง **คุณเรณู วงศ์สุวรรณ** **คุณปิยะดา ศรีธนรัตน์** ฯลฯ ก็ได้ให้การสนับสนุนและทำการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน พยายามนำเสนอเรื่องราวเหล่านี้ผ่านช่องทางของตนเองอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ อีกหนึ่งแนวคิดของการเผยแพร่เรื่องเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายก็คือ การจัดทำ “สติ๊กเกอร์” แล้วบรรจุข้อความหัวข้อหลักของการจัดสมัชชาสุขภาพของเชียงรายปีนี้ โดยตั้งใจให้มีการกระจายผ่านตัวบุคคลที่เข้าร่วมเวที เพื่อให้นำไปเผยแพร่ต่อในชุมชนของตนเองต่อไป

เวทีเมืองเชียงราย.... พรั่งพรายด้วยสื่อมวลชน

เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ณ ห้องประชุมชั้น ๕ สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยมีหัวข้อของการจัดครั้งนี้ว่า “ชาวเชียงรายร่วมใจผลิต เกษตรปลอดสาร อาหารปลอดพิษ ชีวิต

ปลอดภัย" และมีคำขวัญว่า "สุขภาวะดี มีคุณธรรม เป็นวัฒนธรรม
ของคนเจียงฮาย" ซึ่งมีสัญลักษณ์ "รูปช้างอยู่บนพื้นสีม่วงปนคราม"
เพื่อให้เน้นย้ำถึงความชัดเจนของเวทีครั้งนี้

เวทีสมัชชาสุขภาพในวันนั้น ได้รับเกียรติจาก "นายนพพร
ต้อนรับ" ปลัดจังหวัดเชียงราย มาทำพิธีเปิดและร่วมพูดคุยกับผู้เข้าร่วม
เวทีในประเด็น "เกษตรปลอดภัยกับวิถีชีวิตคนเชียงราย" หลังจากนั้น
นั้น "ประธานสมัชชาสุขภาพจังหวัด" ได้นำเสนอความเป็นมาและ
ความคืบหน้าของร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ เพื่อเน้นย้ำถึงความ
สำคัญของร่างกฎหมายฉบับนี้ โดยหวังให้ผู้เข้าร่วมเวทีช่วยกันผลักดันร่าง
กฎหมายฉบับนี้ต่อไป หลังจากนั้น ได้มีการฉายวีซีดีนำเสนอตัวอย่างของ
โครงการสร้างเสริมสุขภาพของ ๒ หมู่บ้านในจังหวัดน่าน คือ โครงการ
ชุมชนคนรักสุขภาพ บ้านหนองแดง และโครงการคู่หูต่างวัย บ้านน้ำบัว
ติดตามด้วยกรู้นำเสนอประสบการณ์เรื่องเกษตรปลอดภัยของกลุ่มสามัคคี
ชีวิภาพ ซึ่งเป็นเกษตรกรที่หันมาทำเกษตรปลอดภัย ตลอดจนมีการ
ถ่ายทอดประสบการณ์จากกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและชุมชน ในเรื่อง
ผลกระทบจากการใช้สารเคมีของครูและนักเรียนจากโรงเรียนบ้าน
ป่าถ่อน อำเภอแม่สรวย จนสามารถสังเคราะห์เป็นหลักสูตรท้องถิ่น
เกี่ยวกับผลกระทบจากสารเคมีทางการเกษตรได้ ขณะที่ภาคพาย เวทีของ
สมัชชาสุขภาพได้ลงลึกในรายละเอียดมากขึ้น มีการแบ่งเป็นกลุ่มสำหรับ
ระดมความเห็น ๕ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ผลิต ผู้บริโภค สื่อมวลชน
ผู้ประกอบการร้านอาหาร และกลุ่มคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อเปิดโอกาสให้
แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันหาแนวทางผลักดันการดำเนินงานในเรื่องเกษตรปลอด
สารของจังหวัดเชียงรายให้เป็นรูปธรรมต่อไป บรรยากาศของเวทีสมัชชา
โดยรวมจึงค่อนข้างคึกคัก เพราะเรื่องราวที่นำมาพูดคุยมีความน่าสนใจ
มีแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติหรือขยายผลต่อได้เลย ประกอบกับ

ผู้ดำเนินรายการสามารถโยงให้เชื่อมกับร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ได้อย่างแนบเนียน จึงทำให้เวทีแห่งนี้มีคนอยู่ร่วมงานตั้งแต่พิธีเปิดจนถึง พิธีปิด ไม่หกลีกล้วยนี้หายไปเหมือนหลาย ๆ เวที

สำหรับข้อเสนอที่ได้จากเวทีสมัชชาสุขภาพ ที่เป็นผลสืบเนื่อง มาจากการแบ่งกลุ่มเพื่อระดมความเห็นนั้น ได้มีการกำหนดเป็นข้อเสนอ จากสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายที่มีต่อภาครัฐว่า รัฐต้องมีนโยบายด้าน อาหารปลอดภัยอย่างมีทิศทางเป็นเอกภาพ โดยเสนอให้มีการตั้งกองทุน จากภาษีสารเคมีและสารพิษที่ผลิตและนำเข้า มีมาตรการตั้งกำแพงภาษี สารเคมีการเกษตรและต้องควบคุมการนำเข้า ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุน ให้เกษตรกรเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบยั่งยืน ด้วยการริเริ่มมาตรการ ลดภาระหนี้กลุ่มเกษตรกรรายย่อย รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย เช่น การห้ามใช้สารเคมีที่ต่างประเทศห้ามใช้แล้ว และต้องยกร่าง กฎหมายควบคุมคุณภาพการขนส่งสินค้าอาหารทุกประเภท ให้ผู้จำหน่าย อาหารรับผิดชอบคุณภาพอาหารเอง เช่น ตลาดต้องรับผิดชอบต่อจุดตรวจ คุณภาพความปลอดภัยของอาหารก่อนจำหน่าย เป็นต้น

ในส่วนของผู้เข้าร่วมในเวทีสมัชชาสุขภาพครั้งนั้น มีจำนวน ประมาณ ๑๐๐ คน ประกอบด้วยสมาชิกจากภาคส่วนต่าง ๆ มากมาย ทั้งกลุ่มหมอเมือง กลุ่มครูและนักเรียนจากโรงเรียนบ้านป่าถ่อน อำเภอ แม่สรวย นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตัวแทนชมรม ร้านอาหารจากทุกอำเภอ เกษตรกรจากอำเภอต่าง ๆ หอการค้าจังหวัด สมาคมเกษตรกรจากอำเภอแม่ลาว อำเภอแม่จัน และอำเภอพาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย รวมถึงกลุ่มที่ช่วยสร้างสีสันให้กับเวทีสมัชชา สุขภาพในครั้งนี้เป็นอย่างมาก นั่นคือ "กลุ่มสื่อมวลชนกลุ่มใหญ่" ซึ่ง ประกอบด้วย ประชาสัมพันธ์จังหวัด บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสียงเสรีภาพ

5

ปี

25

ชาติอุษาคเนย์

ชัชวาลย์

ปฏิรูป

พัฒนา

กิจกรรมการเขียน
สารคดีที่มีผลกระทบ
ต่อสุขภาพ และ สิ่งแวดล้อม

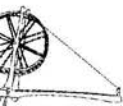
หนังสือพิมพ์ภาคเหนือรายวัน นายกสภาคมหาวิทยาลัยขอนแก่นภาคเหนือ สถานีวิทยุทหารอากาศ ฯลฯ โดยเฉพาะ “สถานีวิทยุกรมประมง คลื่นวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน” ที่ทำหน้าที่ทั้งในบทบาทของแม่งานร่วมและบทบาทของสื่อมวลชน โดยจัดสรรเวลาทั้งหมดมา “ถ่ายทอดสด” การจัดเวทีสมัชชาสุขภาพเชิงรายตั้งแต่ต้นจนจบ นอกจากนี้ ยังได้ “วิทยุการศึกษา” คลื่น FM. ๑๐๘ MHz. เข้ามาเป็นคลื่นพันธมิตรร่วมถ่ายทอดบรรยากาศงาน ขณะเดียวกัน ก็ยังดำเนินการจัดสมัชชาอากาศผ่านเว็บไซต์ ชื่อ “www.hsro.or.th” ด้วยเช่นกัน นับว่ากลุ่มสื่อต่างช่วยกันทำหน้าที่อย่างแข็งขัน สร้างบรรยากาศดี ๆ ให้ผู้ร่วมเวทีเกิดความตื่นตันทึ่งคึกคักไปกับงาน

๕

วันของพรุ่งนี้... คลื่นดี ๆ ไม่มีจางหาย

ความสำเร็จของสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงรายที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นบรรยากาศของเวที ประเด็นนำเสนอและนวัตกรรมสร้างสุขภาพ ที่มีความคิดตลอดจนมีแนวทางที่สามารถนำไปขยายผลต่อได้ เชื่อมโยงกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน แน่นอณที่สุดว่า ภาพความสำเร็จนั้นย่อมสืบผลมาจากการร่วมแรงร่วมใจร่วมสานศรัทธาของทุกภาคส่วนและทุกคณะทำงาน ที่ต่างหวังใจให้ประชาชนในจังหวัดเชียงรายมีสุขภาพที่ดีขึ้น

แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่า ประเด็นของสมัชชาสุขภาพจังหวัดที่เกิดการขานรับจากผู้คนในสังคม พวกกันหันมาสนใจและตระหนักเรื่องสุขภาพหรือเรื่องสุขภาพจะนั้น ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเพราะการจุดประกายของ “สื่อมวลชน” นั่นเอง หากไม่ได้สื่อมวลชนที่ให้ความสำคัญกับคนในชุมชน ไม่มีสื่อมวลชนที่ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โอกาสที่คน

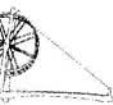
ทั่วไปจะรับรู้ และสำเนียงเรื่องสุขภาพก็คงยังเป็นที่
เลื่อนลอย การเข้ามาร่วมด้วยช่วยกันขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพอย่างเต็มตัว
ของสื่อในจังหวัดเชียงรายนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ง่ายเลย เพราะหากสื่อจะไม่
เข้ามาร่วมก็ย่อมไม่ใช่เรื่องผิดบาป แค่เพียงออกข่าวประชาสัมพันธ์ตาม
หน้าที่สื่อก็เท่ากับได้ทำงานตามบทบาทของตนแล้ว ดังนั้น การที่สื่อมวลชน
ของจังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะ “คลื่นวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน” ซึ่งมีผู้ฟังเป็น
จำนวนมาก ได้เข้ามาเป็นอีกหนึ่งแรงผลักดันสำคัญ ให้การสนับสนุนและ
เข้าร่วมขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพไปด้วยกันกับภาคส่วนอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งที่
น่าชื่นชมและศรัทธา เชื่อมั่นได้ว่า ความสำเร็จและยั่งยืนของสมัชชา
สุขภาพเชียงรายคงจะไม่ใช่เรื่องเพ้อฝันแน่นอน สามารถยืนยันได้จาก
คำพูดของ คุณสุเวศน์ อินสันทราย ผู้จัดการวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน

“...สิ่งที่ผมอยากเห็นก็คือ อยากเห็นศักยภาพของเราว่าจะทำอย่างไร
ที่จะเข้ามาร่วมกับสมัชชาแล้วสร้างผลสะท้อนจริง ๆ ไหน ๆ ก็ได้รับการ
ยกย่องว่าสมัชชาที่มีความเด่นเรื่องสื่อ เราอยากจะทำอย่างเต็มที่ให้เราเด่น
จริง ๆ ไม่ใช่แค่ชั่วคราวเฉพาะเวที ผมไปเห็นศักยภาพตัวหนึ่ง ที่คิดว่า
จะทำให้สมัชชาโตได้ก็คือ วิทยุพื้นฐานหรือศูนย์เตรียมความพร้อม ซึ่งตอน
นี้มีเกือบสามสิบสถานีและมีภารกิจกระจายเสียงแล้ว แต่ก็ยังเปิดเพลงกันเป็น
ส่วนใหญ่ อยากให้คนเหล่านี้มานั่งคุย รับรู้ แล้วร่วมกันทำงาน นั่นน่าจะ
จะทำให้การทำงานขับเคลื่อนของเราเป็นไปได้อย่างครอบคลุม สมัชชา
เชียงรายเราอยากได้อย่างนี้ครับ...”

คำตอบทุกอย่างอยู่ในนั้น และนั่นก็น่าจะเป็นเสมือนพันธสัญญา
ที่ “คนในสื่อ” ได้แสดงเจตนารมณ์ว่าพร้อมแล้วที่จะเป็นเครื่องมือสำหรับ
ร่วมขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพให้แข็งแกร่งขึ้นเรื่อย ๆ กำลังจะแสดงบทบาท
ของ “คลื่นวิทยุเพื่อชุมชน” กำลังจะทำหน้าที่เป็น “สื่อของมวลชน”

จริง ๆ และคงจะไม่ใช่เงินแลกเช่นหลายหลากคลื่นวิทยุในบ้านนี้เมืองนี้ ที่เคย
สอดซัดเข้ามา แล้วพากันเงี่ยบหายไปกับกาลเวลา เพียงเพราะต้องพ่ายแพ้
ต่อ... ปรักฎาสี "เงิน" !

๕

พัลลภกล้อ ชาวไทลื้อในจังหวัดเชียงราย อพยพมาจากทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ปัจจุบันยังคงมีการทอผ้าด้วยรูปแบบและลวดลายที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม โดยเฉพาะ "ผ้าลายไทลื้อ" ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์พิเศษที่สุดของชนกลุ่มนี้ มีการใช้ผ้าในวิถีชีวิตประจำวัน และที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณี

คำว่า ลักมีศ-นาร ขนชายต้อง
สักตนเอง ลักแบ่งเงินด้วยก็ / ลักมีใจไป-นารีทำเน็ด
จะเกิดมาในตระกูลไหน แม้รักใคร่ซื่อใสภาว-นารีสักตน
จะแยกต่างกันขอขงไรไมไรเรื่องสักสักดูสัก-นารีซื่อใส
ทรวงพิชพอใจเสียราศีก็ทำเน็ด - จะเกิดกับ-นารีซื่อใสผู้มา
ก็ขอมีความพอใจในรักกันก็ศนารเป็นนารี

รวมพลังสามประสาน...สู่บ้านสันติสุข

สมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน

ภูมิหลัง...พลังน่าน

น่าน ดินแดนแห่งล้านนาตะวันออก จังหวัดเล็ก ๆ ที่คนส่วนใหญ่รู้จักในฐานะต้นกำเนิดของลำน้ำน่าน แม่น้ำหนึ่งในสี่สายที่ไหลไปรวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา สำหรับใครที่ชอบท่องเที่ยวก็คงเคยได้ยินชื่อเสียงว่าน่านเป็นดินแดนแห่ง “ชมพญาคา” ดอกไม้งามหายากหนึ่งเดียวในโลกซึ่งพบได้เฉพาะบนยอดดอยพญาคา และผลิดอกเฉพาะในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคมเท่านั้น

ชาวน่านหลายคนเคยพูดแกมประชดว่า “เฉพาะคนที่ตั้งใจไปเยือนจริง ๆ เท่านั้น จึงไปถึงเมืองน่านได้” สาเหตุจริง ๆ คงเพราะน่านเป็นเมืองชายแดนที่ค่อนข้างห่างไกลและไม่ใช้ทางผ่าน ประกอบกับสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ที่เป็นป่าเขาซึ่งยากต่อการเดินทาง คงไม่ใช่เพราะไม่มีใครอยากไปเมืองน่านหรอก

แต่เดี๋ยวนี้อะไร ๆ ก็เปลี่ยนไป ใคร ๆ ก็อยากไปเมืองน่าน ไม่ใช่เพราะหนทางไปมาสะดวกขึ้นเท่านั้น แต่เพราะชื่อเสียงของการเป็นเมือง

“ชุมชนเข้มแข็ง” โดยเฉพาะล่าสุด เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) จัดลำดับให้เมืองน่านเป็นจังหวัดที่มีการมีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของประเทศทีเดียว จึงไม่แปลกถ้าตอนนี้ถนนแห่งการเรียนรู้หลายสายจะมุ่งตรงไปสู่กรณีศึกษาที่เมืองน่านเหมือนกัน

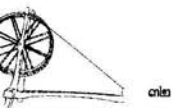
และวันนี้ น่านก็ได้กลายเป็นต้นธารของแนวคิดและแนวทางการพัฒนาสังคม ที่เน้นถึงความเป็นชุมชนพึ่งตนเอง หนุนนำชีวิตสู่ความเรียบง่ายไปเสียแล้ว

เฉพาะในเมืองน่านเอง ความสำเร็จของการมีชุมชนเข้มแข็งดังกล่าว กลายเป็นฐานรากของการพัฒนางานด้านต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบในระยะเวลาสิบกว่าปีที่ผ่านมา พบว่า มี่งานหรือโครงการพัฒนามากมายที่ลงไปในพื้นที่ของน่านแล้วประสบความสำเร็จอย่างสูง จนสามารถเป็นแบบอย่างให้พื้นที่อื่นได้มาศึกษาเรียนรู้ และกรณีศึกษาเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน ปี ๒๕๔๗ ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ก็เป็นหนึ่งในความสำเร็จที่คนน่านภาคภูมิใจ

อะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จของเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน ? คือสิ่งที่น่าศึกษาเรียนรู้อย่างยิ่ง !

อีกเมืองน่าน...รากฐานสู่น่านสันติสุข

หากย้อนไปสัก ๒๐ กว่าปีที่แล้ว เมืองน่านตกอยู่ในสภาพถูกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างหนัก สภาพป่ากลายเป็นภูเขาหัวโล้น ดินพังทลาย แม่น้ำตื้นเขิน เกิดสภาวะแห้งแล้ง และปัญหาขัดแย้งระหว่างชาวบ้านรุนแรงหนักขึ้นเรื่อย ๆ จนเกิดการเคลื่อนไหวขององค์กรชุมชนหลายแห่งเพื่อรักษาป่าต้นน้ำ มีกิจกรรมการรักษาป่าที่

หลากหลายพัฒนาการเป็นกระบวนการเรียนรู้ภาคประชาชน จากป่าสู่น้ำ จากน้ำสู่การเกษตร สู่ออมทรัพย์ และการจัดสวัสดิการต่าง ๆ มากมาย ขยายออกไปในชุมชนต่าง ๆ แทบทุกจุดทั่วเมืองน่าน และในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ก็มีการเปิดสำนักงาน "กลุ่มฮักเมืองน่าน" ขึ้นบริเวณหน้าวัด อรัญญาวาส มีอาสาสมัครทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติร่วมทำงาน ทำให้ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้เกิดการเชื่อมร้อยขยายเครือข่าย การทำงานอย่างกว้างขวาง กระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงมีการจดทะเบียน เปลี่ยนสถานะจาก "กลุ่มฮักเมืองน่าน" เป็น "มูลนิธิฮักเมืองน่าน" โดยมี "พระครูพิทักษ์นันทคุณ" เป็นแกนนำ

ชื่อเสียงของ "ฮักเมืองน่าน" กลายเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในนาม เครือข่าย "ชุมชนเข้มแข็ง" ภายใต้แนวคิด "รักแผ่นดินถิ่นเกิด" ของ "พระครูพิทักษ์นันทคุณ"

"คำว่า 'ฮักเมืองน่าน' หมายถึง ฮักตนเอง ฮักแผ่นดินถิ่นเกิด ภูมิใจในชาติกำเนิด จะเกิดมาในตระกูลไหน เผ่าพันธุ์อะไร ภาษาและ ศาสนาจะแตกต่างกันอย่างไรไม่ใช่เรื่องสำคัญ สำคัญอยู่ที่จิตใจ ความ พึงพอใจต่อชาติกำเนิด จะเกิดเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ขอมีความพอใจใน การเกิดมาเป็นมนุษย์... 'ฮักเมืองน่าน' จึงเป็นใครก็ได้ที่ทำความดี คิดดี พุดดี ทำดี เพื่อเมืองน่าน ถ้าท่านคิดจะทำประโยชน์เพื่อเมืองน่าน ท่านคือ 'คนฮักเมืองน่าน' "

ถ้อยคำแห่งภูมิปัญญาเหล่านี้กระมัง ที่กลายเป็นอุดมการณ์ร่วม อันล้ำค่าของคนน่าน เป็นเข็มทิศชี้นำหนทางแห่งการพัฒนาสังคมเมือง น่านให้เป็นที่ไปในระนาบเดียวกัน

อย่างน้อยที่สุด ดอกผลในวันนี้ก็คือทุนทางปัญญา ซึ่งเป็นที่มา ของความสำเร็จในการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่านปี ๒๕๔๗ ร่องรอย

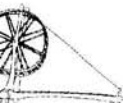
แห่งภูมิปัญญาดังกล่าว คือสิ่งที่ปรากฏอยู่ในวิถีคิดของผู้ประสานงาน
สมัชชาสุขภาพจังหวัดน่านนั่นเอง

“หลักการสำคัญของการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน ก็คง
เหมือนกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ของคนน่าน คือ ทุกกลุ่ม ทุกเครือข่าย
มีเป้าหมายเดียวกันคือ ‘น่านสันติสุข’ เรายึดวิถีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ คือ
ชีวิตที่ใกล้ชิดธรรมชาติ เอื้อเพื่อเอื้อแม่ เห็นกันเป็นที่ เป็นน้อง มีความเป็น
อยู่เรียบง่าย กินและใช้อย่างพอดีไม่เกินตัว”

ประชาคมน่าน ... ศูนย์ประสานเชื่อมเครือข่าย

ประชาคมน่าน เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีจิตสำนึกต่อ
ส่วนรวม มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน ได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนถึง
สิทธิหน้าที่ และปัญหาของตนเอง มีการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันเป็น
เครือข่าย เพื่อพัฒนาเมืองน่านให้น่าอยู่และคงเอกลักษณ์ความเป็นน่านไว้
เริ่มต้นจากปี พ.ศ. ๒๕๓๗ กลุ่มคนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาค
ประชาชน ได้รวมตัวกันเพื่อรณรงค์จัดตั้งมหาวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติฯ ใน
จังหวัดน่าน โดยมี “นายแพทย์บุญยงค์ วงศ์รักมิตร” เป็นแกนนำ ซึ่ง
เป็นการเคลื่อนไหวที่เป็นความสนใจและผลประโยชน์ร่วมกันของคนใน
จังหวัด ต่อมากลุ่มคนต่าง ๆ ดังกล่าว ได้รวมตัวกันเป็นประชาคมจังหวัด
น่าน ตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ เพื่อ
ร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดน่าน โดยใช้ห้องประชุมโรงพยาบาล
น่าน เป็น “ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน” ซึ่งเป็นเวทีกลาง
ในการเชื่อมประสานงานและกิจกรรมต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน รวมถึงเวที
สมัชชาสุขภาพด้วย

สำหรับการก่อกระบวนการสมัชชาสุขภาพในจังหวัดน่านนั้นมี

หลายลักษณะ ทั้งที่แฝงอยู่ในกระบวนการต่าง ๆ ทางสังคมและเฉพาะเรื่อง หากย้อนอดีตไปหลายปีที่ผ่านมาจะพบว่า มีกระบวนการคิดกระบวนการทำงานในเชิงการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสุขภาพ ผ่านกลไกในรูปแบบที่แตกต่างกันไป เพียงแต่ไม่ได้ถูกหยิบยกและเรียกเป็นวาทกรรมใหม่ดังเช่นทุกวันนี้เท่านั้นเอง เมื่อวาทกรรมที่เป็นกระบวนการทัศนสุขภาพใหม่ได้ถูกหยิบยกและนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีประชาคมนานในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ความสนใจในประเด็นสุขภาพจึงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางนับแต่นั้นมา

ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ เริ่มต้นในวงสนทนาศูนย์ประสานงานประชาคมนาน ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ มีการเสนอแนวคิดและความเห็นร่วมกันในพื้นที่ จนมีความคิดเห็นสาธารณะต่อประเด็นสุขภาพมากขึ้น ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ แกนนำกลุ่มและองค์กรทางสังคมจำนวนหนึ่ง ได้เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การยกร่างกรอบความคิด "ระบบสุขภาพของคนล้านนา" ที่จังหวัดเชียงใหม่ จนถึง ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้เข้าร่วมในกระบวนการยกร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ จากนั้น ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงเริ่มต้นจัดเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๗

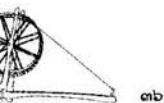
ถอดชิ้นส่วน...กระบวนการสมัชชา

การสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน ปี ๒๕๔๗ เริ่มต้นขึ้นในราวเดือนมกราคม เริ่มจากการเตรียมความพร้อมคณะทำงาน ประสานกับพื้นที่ และกำหนดประเด็นหลักของปี ๒๕๔๗ โดยปีนี้กำหนดให้เป็นการติดตามประเด็นเดิมคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพและเกษตรกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพ และเพิ่มประเด็นใหม่คือ การสร้างสุขภาวะเพื่อเด็กและเยาวชน จากนั้นจึงเริ่มจัดเวทีย่อย ๆ ตามประเด็นหลัก ๓ เวที เพื่อรวบรวมข้อมูล

ความคิดเห็น สังเคราะห์เป็นข้อเสนอเบื้องต้น ก่อนนำเข้าสู่เวทีสมัชชา
สุขภาพระดับจังหวัดต่อไป

สมัชชาสุขภาพจังหวัดน่านปี ๒๕๔๗ ถูกออกแบบให้เป็นเวทีแห่ง
พันธสัญญาของสังคมคนน่านในการร่วมผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบาย
สุขภาพที่ได้จากเวทีย่อย ๆ ให้ไปสู่การปฏิบัติจริงให้ได้ ภายใต้หัวข้อการ
จัดงานว่า “การพัฒนากระบวนการสุขภาพคนน่านกับการบริหารงานแบบ
บูรณาการ (CEO)” เวทีนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗
ณ โรงแรมเทวราช อำเภอเมืองน่าน ภาพของงานคงถูกบันทึกอยู่ในหัวใจ
ของคนน่านและผู้ร่วมงานทุกคนนับแต่นั้น

ในวันนั้นมีผู้เข้าร่วมงานมากกว่า ๓๐๐ คน ด้วยสัดส่วนระหว่าง
ภาคประชาชน : ภาคการเมืองและราชการ : ภาควิชาการ เป็น ๘๐ : ๑๐ :
๑๐ ในจำนวนนี้ มีกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดคือกลุ่มเด็กเยาวชน ซึ่งมาจากผู้แทน
องค์กรเด็กในจังหวัดน่านจากทุกอำเภอ เช่น กลุ่มอาสาเพื่อโลกสวย
นักสืบสายน้ำ Friend Corner เพื่อนใจวัยรุ่น โรตาลีด ฯลฯ รองลงมาคือ
กลุ่มเกษตรกร เช่น เกษตรกรมัยยืน กลุ่มอนุรักษ์พรรณพืชพื้นบ้าน
กลุ่มเกษตรธรรมชาติกลุ่มนี้ มีบทบาทสำคัญในการสาธิตวิถีชีวิตที่
พึ่งตนเอง อีกกลุ่มคือ กลุ่มหมอเมือง ทั้งหมอมสมุนไพรมอพิธีกรรม
(เป่า เสก ย่ำข่าง สูขวัญ ทรงเจ้า ฯลฯ) ในส่วนของผู้ที่มาจากภาคราชการ
ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เกษตรจังหวัด
ประชาสัมพันธ์จังหวัด นักสังคมสงเคราะห์ พาณิชยจังหวัด ครูจาก
โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร ฝ่ายวิชาการนำทีมโดย “นายแพทย์บุญยงค์
วงศ์รักมิตร” “นายแพทย์ชาติรี เจริญศิริ” ตลอดจนทีมวิชาการจาก
ประชาคมน่าน แพทย์ พยาบาล นักวิชาการจากสำนักงานสาธารณสุข
จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และสถานีอนามัย สำหรับภาค
ประชาสังคมที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญคือ “เครือข่ายประชามน่าน”

ซึ่งมีหลายเครือข่าย เช่น มูลนิธิอีกเมืองน่าน เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน เครือข่ายหมอเมือง ประชาคมสุขภาพน่าน เครือข่ายหมออนามัย เครือข่ายพระสงฆ์ ประชาคมชมรมพุทธ ฝ่ายการเมืองมี “นายแพทย์ ชลน่าน ศรีแก้ว” เลขานุการกรรมการสาธารณสุขสภาผู้แทนราษฎร (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดน่าน เขต ๒) ตลอดจนองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับสื่อมวลชนนั้น ได้รับความร่วมมือจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน วิทยุ ชุมชนคนเมืองน่าน สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ รวมถึง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น

สำหรับบรรยากาศทั่วไปของงาน ทีมประเมินจากสำนักงานปฏิรูป ระบบสาธารณสุขแห่งชาติ (สปรส.) ที่ได้ไปร่วมในวันงาน ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“บริเวณลานด้านหน้าห้องประชุม มีบอร์ดนิทรรศการเกี่ยวกับ เกษตรกรรมแบบยั่งยืน กลุ่มหมอเมืองนำสมุนไพรและภูมิปัญญาพื้นบ้าน มาแสดง มีการจำหน่ายพืชผักปลอดสารพิษที่นำมาพอบเป็นตัวอย่าง หาก ใครสนใจก็ตามไปที่ไร่หรือสวนได้ นอกจากนี้ กลุ่มเด็กและเยาวชนยังนำสิ่ง ดีดีของเครือข่ายมาร่วมแสดง เช่น ตัวอย่างครอบครัวอบอุ่น กิจกรรมที่ได้ ดำเนินการไปแล้ว และการแสดงบนเวที แต่ที่โดดเด่นและเป็นจุดสนใจ บริเวณหน้างานมากก็คือ น้ำดื่มสมุนไพร ‘ฮ้อสะบายควาย’ ที่นำมาบริการ ฟรีตลอดงาน เห็นหลายคนเดินวนไปวนมาอยู่หลายรอบ คงจะติดใจ”

จุดลงทะเบียน เป็นจุดที่ได้รับคำชมมากที่สุด คือมอบหน้าที่ให้ กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นฝ่ายต้อนรับและให้บริการลงทะเบียนแก่ผู้เข้าร่วม เวที พร้อมแจกเอกสารประกอบการประชุม เช่น กำหนดการ เอกสาร วิชาการจากสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ฯลฯ บทบาท ของเยาวชนครั้งนี้ได้รับการชื่นชมจากผู้เข้าร่วมประชุมมากกว่า เป็นตัวอย่าง ที่ดีของการจัดงานใหญ่ ๆ เด็ก ๆ ก็รู้สึกภาคภูมิใจที่ผู้ใหญ่เปิดโอกาสให้

ถ่ายทอดสด

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน F.M.94.75 MHz

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน โทร. ๐๖๖-๕๖๑๒๑๑
สำนักงานวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน โทร. ๐๖๖-๕๖๑๒๑๑
สำนักงานวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน โทร. ๐๖๖-๕๖๑๒๑๑

แสดงความสามารถ

ภายในห้อง เริ่มเปิดงานโดยการโหมโรงด้วยการแสดงดนตรีล้านนา การตีกลองสะบัดชัยและฟ้อนเจิง ทำให้บรรยากาศตอนเริ่มงานคึกคัก ร่าเริง ได้บรรยากาศที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นแบบล้านนา หลังจบการแสดง เป็นการนำเสนอวีดิทัศน์ "กว่าจะถึงวันนี้" ของ สปรส. จากนั้นจึงเป็นการกล่าวปฐมบทหน้าเวที โดย "นายแพทย์บุญยงค์ วงศ์รักมิตร" ปุชนียบุคคลของเมืองน่าน ตามด้วย "นายแพทย์ชลน่าน ศรีแก้ว" ที่พูดคุยกับผู้เข้าร่วมเวที ถึงบทบาทของภาคการเมืองในการสนับสนุนและผลักดันการปฏิรูประบบสุขภาพของประเทศ พร้อมทั้งอธิบายสาเหตุความล่าช้าของร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ

สาย ๆ เป็นการประชุมกลุ่มย่อยใน ๓ ประเด็น คือ ๑) การเกษตรที่เชื่อมต่อกับสุขภาพ ๒) กฎมณียัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ และ ๓) การสร้างสุขภาพเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว วิธีการประชุมเป็นการนำเสนอผลสรุปเบื้องต้นจากเวทีย่อยให้ที่ประชุมรับทราบ ก่อนจะระดมความเห็นเพิ่มเติมจนได้ข้อเสนอของกลุ่ม

ภาคบ่าย เป็นเวทีให้ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน คือ "ดร.สุวัฒน์ โชคสุวัฒน์สกุล" พบปะพูดคุยกับประชาชน โดยรวมเป็นการให้ข้อเสนอแนะช่องทางการสนับสนุนและการผลักดันสู่การปฏิบัติในพื้นที่ เสร็จสิ้นแล้ว จึงนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งได้ข้อเสนอกับที่ครอบคลุมทั้งสภาพปัญหาและความต้องการ มีการจัดหมวดข้อเสนอมตามยุทธศาสตร์แล้ว แยกย่อยเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยระบุชัดเจนว่าจะเสนอต่อหน่วยงานใด

ต่อจากนั้นเป็น "เวทีเสวนา" ระหว่างผู้เสนอ (ประชาชนหรือองค์กรชุมชน) และผู้สนอง (ภาครัฐและการเมือง) ฝ่ายเสนอได้แก่ "คุณ

อินปั้น ทาคำสม” ประธานชมรมหมอฟันบ้าน “คุณชูศักดิ์ หาดพรม”
ครูภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรมยั่งยืนและผู้แทนเครือข่ายเด็กและเยาวชน
จังหวัดน่าน สำหรับฝ่ายสนองได้แก่ “นายแพทย์ชลน่าน ศรีแก้ว”
เลขาธิการกรรมาธิการด้านสาธารณสุข “นายแพทย์พิศิษฐ์ ศรีประเสริฐ”
นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดน่าน และ “คุณนรินทร์ เหล่าอารยะ”
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยมี “คุณสุทธิพงษ์ วสุโสภาพล”
และ “นายแพทย์ชาติรี เจริญศิริ” เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย บรรยายภาค
การเสวนาเป็นไปอย่างราบรื่น เต็มไปด้วยสาระ มีการฝากประเด็นและการ
เสนอทางออก ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติในระยะต่อไปด้วยเช่นกัน

ช่วงก่อนสุดท้าย สิ่งที่น่าสนใจที่สุดของงานก็คือ “พิธีประกาศ
เจตนารมณ์การพัฒนาาระบบสุขภาพคนเมืองน่าน” นำเสนอด้วยการ
แสดงโดยสภาองค์กรเด็กและเยาวชนในชุด “ร่วมกันสร้างระบบสุขภาพ
ด้วยมือเรา” และเปิดโอกาสให้ทุกคนที่มาร่วมงานเขียนความตั้งใจและ
ความรู้สึก ความคิดริเริ่มต่าง ๆ ลงบนผ้าขาวยาว ๑๐ เมตร แล้วนำไปติด
ไว้บริเวณหน้าห้องประชุม

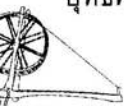
ท้ายสุด งานก็ปิดลงง่าย ๆ แบบไม่เป็นทางการ ด้วยการขับขาน
เพลงโดยเยาวชนตัวน้อย ๆ

ปักป้ายความสำเร็จ :

เชื่อมได้ดี มีกระบวนการเรียนรู้ ผลักดันสู่นโยบาย

เชื่อมได้ดี

ความสำเร็จประการแรกคือ ความสามารถในการเชื่อมกลไกตาม
ยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเข็มนาเขาได้อย่างครบถ้วนและมีพลัง นั่นคือ

มีฝ่ายนโยบายทั้งราชการและการเมือง ฝ่ายวิชาชีพและวิชาการ และมีฝ่ายประชาชนและเอกชน แม้จะมีสัดส่วนของภาคประชาชนมากกว่า ก็นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่มีพลัง เพราะถ้ามองข้ามเรื่องของจำนวนและสัดส่วน จะพบว่า ผู้ที่เข้ามาร่วมงานในส่วนของภาคราชการและการเมือง นั้นเป็นผู้ที่มีอำนาจและบารมีระดับสูง ซึ่งมีความเป็นไปได้ในการผลักดัน ข้อเสนอเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง โดยที่มีพลังของภาคประชาชนและภาควิชาการเป็นฐานที่พร้อมจะลงมือปฏิบัติ

อีกประการหนึ่งคือ การบริหารจัดการที่ทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน พิจารณาจากวิธีการทำงาน ซึ่ง **คุณสุทธิพงษ์ วสุโศกपाल** ผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน ได้ให้ข้อมูลว่า ไม่ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานอย่างเป็นทางการ แต่มีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจน เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นเครือข่ายการทำงาน ภาคประชาสังคมร่วมกันอยู่แล้ว การสื่อสารภายในกลุ่มผ่านเวทีสาธารณะต่าง ๆ และใช้สื่อมวลชนในพื้นที่ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุชุมชน คนเมืองน่าน มีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบงานระดับพื้นที่มาประสานงานร่วมกัน ในขณะที่การกำหนดกลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีสมัชชา พิจารณาจากกลุ่มองค์กรทางสังคมหลาย ๆ กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมต่าง ๆ และมีการขับเคลื่อนอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดหลักให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในประเด็นมาร่วมให้ครอบคลุมมากที่สุด ทั้งที่เป็นแกนนำและผู้ให้ข้อมูลหรือสะท้อนสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ โดยเน้นประเด็นที่พื้นที่สนใจก่อน แล้วเชื่อมโยงสู่ประเด็นหลักในเวทีสมัชชาสุขภาพ

ความสามารถในการเชื่อมพลัง ๓ ฝ่ายเข้าด้วยกันได้ จึงเป็นความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเข็มนาเขาได้อย่างดี เป็นตัวอย่างของการแปลงอุดมคติไปสู่รูปธรรมที่เห็นภาพและผลชัดเจนขึ้น

มีกระบวนการเรียนรู้

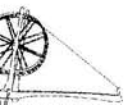
ความสำเร็จประการที่สอง คือ ความหลากหลายของการจัดกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์และประเด็นของงานทั้งในแง่ของเนื้อหาวิชาการ รูปแบบการนำเสนอ และกระบวนการสื่อสารในแง่เนื้อหาวิชาการ **คุณสุทธิพงษ์ วสุโสภาพล** ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่ามีกระบวนการทำงานวิชาการ โดยจัดทีมวิชาการรับผิดชอบตามประเด็นย่อย ๓ ประเด็น ทุกกลุ่มมีการจัดเวทีย่อยมาก่อน ทำให้ได้ข้อมูลและข้อเสนอเบื้องต้นสำหรับนำเข้าสู่เวทีใหญ่ เวทีสมัชชาสุขภาพจึงเป็นเวทีที่มาช่วยเติมเต็มให้ข้อเสนอต่าง ๆ สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ส่วนรูปแบบเวทีก็เน้นให้ผู้เข้าร่วมงานเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุดและมีหลาย ๆ ช่องทาง

ภาพของเวทีที่ออกมา จึงมีรูปแบบการนำเสนอที่ผสมผสาน มีทั้งวิถีทัศน์ การบรรยายแนวคิดโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้นำทางความคิดของสังคม การประชุมกลุ่มย่อย การเสวนา การจัดนิทรรศการให้ความรู้ การสาธิตให้ดูด้วยของจริง ตลอดจนจะมีการใช้ศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาช่วย

รูปแบบที่หลากหลาย สะท้อนถึงความพยายามสร้างความรู้ความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงมากที่สุด ไม่ควรมีใคร กลุ่มใด ตกขบวน ซึ่งจะเป็นแรงบันดาลใจในการร่วมพัฒนาสังคมไปยั้งทิศทางที่เห็นร่วมกัน

ผลักดันสู่นโยบาย

ความสำเร็จประการที่สาม คือ การออกแบบให้เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดเป็นเวทีผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายสู่ผู้มีอำนาจตัดสินใจ โดยใช้วิธีสร้างพิธีกรรมแห่งพันธสัญญาต่อหน้าประชาชน เป็นวิธีที่มีพลังวิธีหนึ่ง

ที่มผู้ประเมินรายหนึ่งได้กล่าวถึงความสำเร็จของการจัดสมัชชาจังหวัดน่านว่า

“การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เสนอกับผู้สนอง’ เป็นจุดเด่นของเวที เพราะเป็นการพูดคุยต่อสาธารณะของผู้บริหารระดับสูงในจังหวัด และมีการถ่ายทอดเสียงไปทั้งจังหวัด นอกจากนี้ คนที่มาในงานก็ได้เขียนความตั้งใจและความรู้สึกลงบนผืนผ้า เสมือนการสร้างพันธสัญญาร่วมกัน ซึ่งกระบวนการทั้งหมดเป็นการสร้างเจตนารมณ์สาธารณะต่อการพัฒนาระบบสุขภาพคนน่าน”

พิจารณาจากข้อเสนอแต่ละประเด็นที่ได้ พบว่า มีทั้งข้อเสนอในเชิงยุทธศาสตร์และแตกออกเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นข้อเสนอที่มีพลังในการขับเคลื่อนเรื่องใหญ่ ๆ เป็นข้อเสนอต่อหน่วยต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับบนสุดถึงล่างสุดคือชุมชน หลังจัดเวทีสมัชชาสุขภาพไม่กี่วัน ผู้ว่าราชการจังหวัดได้สั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาข้อเสนอที่รับมา มีหลายปัญหาที่ได้รับการแก้ไขทันที เช่น ปัญหาเด็กขาดสารอาหาร การหาตลาดเกษตรปลอดสารพิษ เป็นต้น

สิ่งที่ยากที่สุดซึ่งเวทีสมัชชาสุขภาพหลาย ๆ จังหวัดยังไม่ถึง คือ การผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น ความสำเร็จของสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน นอกจากสามารถเชื่อมทุกภาคส่วนของสังคมให้มาเจอกัน และมีการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมแล้ว การจัดเวทีผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายสู่ผู้มีอำนาจตัดสินใจก็เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับให้พื้นที่อื่นได้เรียนรู้ต่อไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ :

ทุนพร้อม ประเด็นได้ เวลาดี มีตัวประสาน

ทุนพร้อม

ภายใต้ชุมชนที่เข้มแข็ง มีทุนทุกอย่างที่พร้อมสำหรับการพัฒนา ทั้งกำลังคน ทรัพยากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งมาจากหลายกลุ่มหลายเครือข่าย รวมกันแล้วกลายเป็นพลังมหาศาล นอกจากนี้ ยังมีทุนทางปัญญาและวัฒนธรรม ทั้งจากการถ่ายทอดภูมิปัญญา จากผู้รู้ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ จากการส่งเสริมประสพการณ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เคยทำงานร่วมกันมาก่อนแล้ว นอกจากนี้ ในเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน ยังมีผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นทุนของอำนาจ มี "พระครูพิทักษ์นันทคุณ" เป็นทุนทางความศรัทธา รวมถึงมีฝ่ายบารมี คือ "นายแพทย์บุญยงค์ วงษ์รักมิตร" เป็นผู้นำทางอุดมการณ์ที่สังคมให้ความเคารพและพร้อมจะทำตาม

ประเด็นได้

บริบทของเมืองน่าน คือ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ประกอบกับ ขณะนั้นกระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติและการทำเกษตรปลอดสารพิษกำลังมาแรง เครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ต่างเข้ามามีบทบาทกันอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเด็กเยาวชน และกลุ่มหมอมือเมือง เป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการการเติบโตของเครือข่ายสูงที่สุดในเมืองน่าน

ประเด็นของการจัดงาน คือ ๑) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ๒) เกษตรกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพ และ ๓) การสร้างสุขภาพะเพื่อเด็กเยาวชนและครอบครัว เหตุผลเนื่องจากประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับอาชีพ ความสนใจ และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของชุมชนในเมืองน่าน นั่นเอง

นอกจากนี้ ยังเป็นเรื่องที่ตรงกับนโยบายการพัฒนาในระดับจังหวัดอีกด้วย จึงทำให้ประเด็นการจัดงานครั้งนี้ได้รับความสนใจจากประชาชนและเครือข่ายต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทำให้มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมมากกว่าเป้าหมายที่เชิญมาเสียด้วยซ้ำ

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือประเด็นภูมิปัญญา ซึ่งเป็นประเด็นที่กำลังเป็นปัญหาในกลุ่มหมอมืองอู่พอดิ กลุ่มนี้มีผู้สนใจเข้าร่วมงานจำนวนมาก จนสามารถผลักดันความต้องการของกลุ่มให้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายได้เป็นตัวอย่างให้กลุ่มอื่น ๆ ได้มองเห็นว่า สมัชชาสุขภาพเป็นทางเลือกหนึ่งของการแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน

นอกจากนี้ หัวข้อการจัดงาน คือ “การพัฒนาระบบสุขภาพคนนำกับการบริหารงานแบบบูรณาการ (CEO)” ยังเป็นแรงจูงใจสำคัญ ที่ทำให้ชุมชนต้องการมาพบกับผู้มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายระดับจังหวัดเป็นประเด็นที่ทำทนายวิสัยทัศน์ และทิศทางการพัฒนาของระบบราชการได้อย่างดีอีกด้วย เสมือนเป็นการลองเชิงว่า การบริหารราชการแบบบูรณาการดังกล่าว จะเปิดรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนจริงหรือไม่ ? เพียงใด ?

เวลาดี

ดังที่กล่าวเบื้องต้นว่า บริบทของเมืองน่านมีประสบการณ์การขับเคลื่อนภาคประชาสังคมมายาวนานกว่า ๒๐ ปี การเคลื่อนตัวเหล่านี้มีพัฒนาการมาโดยลำดับ ในช่วงเวลาของการพัฒนานี้เองที่กระบวนการสมัชชาสุขภาพได้เข้ามาแทรกตัวท่ามกลางความอึกเขิมพร้อมเพรียงของชุมชน นับเป็นเวลาดีของโครงการต่าง ๆ ที่หลังไหลเข้ามาในพื้นที่นี้ ซึ่งพบว่า หากเป็นงานหรือโครงการที่เข้ากันได้กับอุดมการณ์และทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ส่วนใหญ่แล้ว ก็จะประสบความสำเร็จด้วยดี

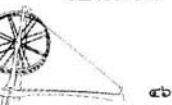
จากคำบอกเล่าของ **คุณสุทธิพงษ์ วสุโสภาพล** ได้ข้อสรุปว่า สมัชชาสุขภาพไม่ใช่จุดเริ่มต้นของการพัฒนาระบบสุขภาพคนน่าน เพราะก่อนหน้านี้ ในชุมชนมีกิจกรรมการพูดคุยเรื่องสุขภาพกันมาโดยตลอด เพียงแต่ยังไม่มีประเด็นที่คมชัดหรือวาทกรรมอะไรที่แรงพอสำหรับการขับเคลื่อนเป็นขบวนการใหญ่ ยืนยันได้ด้วยคำพูดนี้

“สมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน ได้ก่อตัวและมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องบนฐานของเครือข่ายประชาคมน่าน เป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะใหม่และประเด็นสุขภาพใหม่ ให้เกิดการเคลื่อนไหวในภาคพลเมือง ให้ตื่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสร้างความรับผิดชอบต่ออนาคตของสังคมร่วมกัน และที่สำคัญ ยังได้ช่วยยกระดับวาทกรรมสุขภาพใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างน่าสนใจ... การมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ก็มีสวนช่วยให้เราค่อย ๆ เรียนรู้จากการทำงานแต่ละเรื่องแต่ละชิ้น เป็นการหนุนเนื่องกับสิ่งที่พื้นที่คิดและทำอยู่แล้ว... อยากสรุปว่า สมัชชาสุขภาพเข้ามาได้ถูกจังหวะเวลาดีเหลือเกิน”

การเข้ามาในช่วงเวลาที่ชุมชนผ่านการเรียนรู้มาแล้วระยะหนึ่ง เป็นทุนอย่างหนึ่งของการจัดสมัชชาสุขภาพน่านรวมถึงงานพัฒนาด้านอื่น ๆ เพราะประสบการณ์และความสำเร็จก่อนหน้านี้ ได้ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในวิถีและพลังของการรวมตัวกันเป็นชุมชน อย่างน้อย การได้เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จที่ผ่านมาของชุมชน ก็สร้างความภาคภูมิใจให้ชาวบ้านตัวเล็ก ๆ ที่เป็นคนส่วนใหญ่ของชุมชนด้วยเช่นกัน

มีตัวประสาน

“ตัวประสาน” มีหน้าที่สำคัญยิ่งในการเชื่อมร้อยคนทั้งหลายเข้าด้วยกัน เปรียบเสมือนกาวที่ทำหน้าที่ฉีกชิ้นส่วนสำคัญ ๆ ที่แยกกันอยู่เป็นส่วน ๆ ให้เข้ามาแนบสนิทเป็นชิ้นเดียว คุณสมบัติเหล่านี้เป็นความ

สามารถเฉพาะตัวที่ผู้ประสานและทีมงานควรมี

ตัวประสานสำคัญของสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน คือ ผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพระดับจังหวัด คือ คุณสุทธิพงษ์ วสุโสภาพล นักวิชาการจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน เพราะนอกจากจะทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมที่ดีแล้ว ยังสามารถดึงเอาผู้มีบารมีคือ นายแพทย์บุญยงค์ วงษ์รักมิตร และผู้ที่ชาวบ้านศรัทธา คือ พระครูพิทักษ์นันทคุณ ให้เข้ามาเป็นเสมือนเสาหลักและเป็นแม่เหล็กสำคัญของงานได้อีกด้วย

ทีมประเมินและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมเวทีสมัชชาสุขภาพน่านหลายท่านได้กล่าวตรงกันว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน ปี ๒๕๔๗ มาจากการมีผู้ประสานงานที่มีความสามารถรอบด้าน มีทั้งบุญและบุญอยู่ในตัว โดยผู้ประเมินรายหนึ่งได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“ยอมรับว่า คุณสุทธิพงษ์ วสุโสภาพล เป็นผู้ประสานงานที่มีความโดดเด่น ทั้งทักษะการประสานและความสามารถทางด้านวิชาการ จึงได้รับการยอมรับสูง มีวิธีคิดในการทำงานเชิงประชาสังคมที่แน่วแน่ ชัดเจน จุดเด่นที่สำคัญคือ มีความเข้าใจในกระบวนการสมัชชาสุขภาพในขั้นสูง และมีการประสานงานที่ดีเยี่ยม ทั้งราชการ เอกชน ประชาชน สามารถรู้จังหวะในการประสานงาน”

เมื่อได้รับทราบทรรศนะของ “คุณสุทธิพงษ์ วสุโสภาพล” ก็ยิ่งเชื่อในคำชื่นชมนั้น และนี่คือบทพิสูจน์

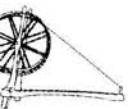
“เคล็ดลับการประสาน คือ เราต้องวิเคราะห์คนที่เราจะเข้าไปหาให้ออกว่าเขาเป็นใคร มีจุดแข็งด้านไหน ชอบ ไม่ชอบอะไร และเราควรเข้าไปในฐานะไหน การทำหนังสือเชิญลงนามโดยผู้ว่าราชการจังหวัดทำให้ผู้ได้รับเชิญรู้สึกว่าคุณค่าและมีความสำคัญเป็นส่วนหนึ่งของ

งาน เสมือนเป็นการยกระดับตนเองในอีกรูปแบบหนึ่ง... ผมคิดว่าจุดแข็ง
ของผมคือ ความจริงจัง ทำอะไรแล้วทุ่มเท ขณะเดียวกัน ก็อ่อนน้อมถ่อม
ตน เพราะเราทำคนเดียวไม่ไหว ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนอื่น ๆ ด้วย
และเราก็ไม่ใช่เก่งไปทุกอย่าง ที่สำคัญ เวลาจัดกระบวนการเราต้องรู้ว่า
บทนี้ จะชูให้ใครเด่น จังหวะนี้ใครจะต้องเล่น มองภาพรวมของงานให้
สำเร็จ โดยที่ไม่ต้องการให้ตนเองเด่นในเวทีเสมอไป"

บทสรุป

ความสำเร็จของสมัชชาสุขภาพจังหวัดน่าน ปี๒๕๔๗ คงเกิดขึ้น
ไม่ได้ด้วยเวลาเพียงชั่วข้ามคืน หากแต่เกิดจากมีพัฒนาการและได้สั่งสม
ประสบการณ์ในพื้นที่มานานนับเดือนนับปี กอปรกับมีกิจกรรมต่อเนื่อง
หลากหลาย ที่ช่วยให้เกิดการตกผลึกทางความคิด และสามารถจัด
กระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมกับประเด็น และทั้งหมดนี้เอง
ได้กลายเป็นฐานและทุนทางสังคมที่สำคัญสำหรับการสานต่องาน
พัฒนาขึ้นอื่น ๆ ในเวลาต่อมา บทเรียนแห่งความสำเร็จของสมัชชา
สุขภาพน่าน คงไม่ต่างจากที่ "พระครูพิทักษ์นันทคุณ" ได้สรุปบทเรียน
ของการพัฒนาเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งในนามของกลุ่มอัครเมืองน่าน
ไว้ชัดเจนว่า

" 'อัครเมืองน่าน' เริ่มเรียนรู้จากตนเอง จากคนสู่กลุ่ม กลุ่มสู่กลุ่ม
กลุ่มสู่ชุมชน ชุมชนสู่เครือข่าย จากประเด็นปัญหาสู่การพัฒนา จากการ
พัฒนาสู่การพึ่งตนเอง กระบวนการเรียนรู้อัครเมืองน่านจึงเกิดขึ้นได้ตลอด
เวลาและทุกจุดของเมืองน่าน สถานเป็นพลังของชุมชนมาทุกวันนี้"

พัลส์หรือผ้าลายน้ำไหล ลวดลายที่ปรากฏบนผ้าลวดหรือผ้าลายน้ำไหล เป็นลวดพวงมาจากสีของเส้นด้ายที่พุ่งย้อนกลับไปกลับมาเป็นช่อง ๆ ซึ่งชาวเมือง
เรียกกรรมวิธีการทอนี้ว่า "ลั้ง" ที่คล้ายกับการเคลื่อนตัวของสายน้ำในลำธาร สื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรม ประเพณี และอุปนิสัยของผู้ทอผ้า ที่มีความเรียบง่าย
สงบเย็น ดังสายน้ำ

...ที่ผ่าน ๆ มา นอกเหนือจากตัวหน้าที่ผลิตบัณฑิต
ออกมาจำนวนมากมายังมหาวิทยาลัยเร่ร่อนที่ว่ำนั่นแล้ว
‘สถาบันการศึกษา’ ซึ่งดำรงตนอย่าง
ผู้ศักดิ์สิทธิ์ก็ตาย ‘หรือค่อย’ ที่คนทั่วไปคือ
‘แห่งนครมือง’ นั้น ได้ทำหน้าที่อะไรอื่นอีกบ้าง?...”

สถาบันการศึกษากับการรับใช้สังคม... ถึงคราวของ “หอคอย”

สมัชชาสุขภาพจังหวัดมหาสารคาม

แหงนคอรอหอคอย...

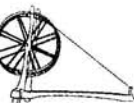
ทั้ง ๆ ที่สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาซึ่งถือเป็นแหล่งประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางด้านวิชาการขั้นสูง มีจำนวนมากมายกระจ่ายทั่วประเทศ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่อยู่ภายใต้ร่มของรัฐหรือภายใต้เงาของเอกชน และหากพิจารณาถึงผลผลิตที่ได้ ก็จะมีข้อเท็จจริงที่เหลือเชื่อว่า ในปีหนึ่ง ๆ สถาบันการศึกษาเหล่านั้นได้ผลิตบัณฑิตออกมาเป็นจำนวนเหยียบแสนชีวิตทีเดียว !

แต่คำถามก็คือ ที่ผ่าน ๆ มา นอกเหนือจากทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตออกมาจำนวนมากมายมหาศาลเช่นที่ว่ำนั้นแล้ว (ซึ่งก็เป็นทีคลุมเครือเหลือเกินว่า บัณฑิตเหล่านั้นมีคุณภาพเต็มที่สักก็มาน้อย ?!) “สถาบันการศึกษา” ซึ่งดำรงตนอย่างผู้ศักดิ์สิทธิ์คล้าย “หอคอย” ที่คนทั่วไปต้อง “แหงนคอมอง” นั้น ได้ทำหน้าที่อะไรอื่นอีกบ้าง หากไม่นับรวมถึงการชวนชววยเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนภาคพิเศษวันหยุด เร่งรับจ้างองค์กรต่าง ๆ ทำวิจัยเพื่อรับเงินสนับสนุน ทำโพลสำรวจตลาดตามกระแส

ประชานิยม หรือผลิตบุคลากรวิชาการที่เดินตัวลอยเท้าไม่ติดพื้นและพูดคุยด้วยภาษาที่ไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ ฯลฯ ยังมีอะไรอีกหรือที่พอจะตอบได้อย่างเต็มคำถามว่า สถาบันสำคัญของชาติกำลังทำหน้าที่และแสดงบทบาทในการนำสรรพวิชาความรู้ภายในรั้วไปผ่องถ่ายเพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดแก่สังคมอย่างแท้จริง ?

“อาจารย์เสน่ห์ จามริก” ปรมาจารย์ทางความคิดคนหนึ่งของสังคมไทย เคยให้หลักคิดไว้อย่างน่าสนใจว่า การศึกษานั้นควรเป็น “การศึกษาครบวงจร” ต้องให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เป็นการศึกษาเพื่อเสริมต่อภูมิปัญญาที่มีอยู่แล้วในชุมชน เป็นการฟื้นฟูศักยภาพของชุมชน ขอบข่ายการศึกษาต่างๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษาต้องมีการเชื่อมโยงถึงกัน และเป็นไปเพื่อสนองความต้องการอย่างครบวงจรต่อชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม ของชุมชนนั้น ๆ เพราะฉะนั้น ฐานะและบทบาทของสถาบันการศึกษาจะต้องเปลี่ยนทิศทาง ต้องเป็นโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย ที่พัฒนาไปเพื่อรับใช้ความต้องการของชุมชน เป็นประการสำคัญ

อย่างไรก็ตาม ใ้ว่าความหวังที่มีต่อสถาบันการศึกษาของชาติจะมีติดบอดเสียทีเดียว เพราะมีสัญญาณบางอย่างพอจะบ่งบอกได้ว่าทิศทางของสถาบันศึกษากำลังเริ่มเปลี่ยนไป นี้ไม่ใช่สิ่งที่เป็นฝันเลื่อนลอย แต่เกิดขึ้นแล้วจริงๆ ใน “มหาสารคาม” จังหวัดที่สถาบันศึกษามากมาย ทั้งมหาวิทยาลัย วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยการอาชีพ ฯลฯ ต่างพากันเปิดหอคอยมารวมตัวกับภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัดทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนจนภาคประชาชน โดยร่วมกันจัด “เวทีสมัชชาสุขภาพในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม” เวทีที่ทุกภาคส่วนได้แสดงออกถึงศักยภาพความเป็นชุมชนในการร่วมสร้างนโยบายสุขภาพแห่งชาติของตนอย่างแท้จริง

ปรากฏการณ์ “เปิดหอคอย” ครั้งนี้ น่าจะเป็นนิมิตหมายที่ดี คงจะเป็นบทพิสูจน์ได้ว่า หลักคิด “การศึกษาครบวงจร” ของ “อาจารย์ เสน่ห์ จามริก” เริ่มมีความเป็นไปได้ และเรื่องราวที่จะเล่าขานนับจากนี้ ก็น่าจะเป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนได้ว่า สถาบันการศึกษาของชาติกำลัง จะเป็น “หอคอยที่ไม่ต้องแหงนคอ” !

รวมพรรคสมัครใจ : หอคอยร่วมคอบ...

“สมัชชาสุขภาพจังหวัดมหาสารคาม” ถือได้ว่าเป็นสมัชชาที่ได้ รับการขานรับจากเครือข่ายในพื้นที่ด้วยความยินดีและพร้อมใจ โดยเฉพาะ เมื่อมี “สถาบันการศึกษา” อย่าง “มหาวิทยาลัยมหาสารคาม” เข้ามา ให้การสนับสนุนและร่วมดำเนินการ ทำหน้าที่เป็นแกนประสานงาน ระหว่างองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ที่สำคัญที่สุดคือ การนำ “แนวความคิดและ ระเบียบวิธีทางวิชาการ” มาใช้ในกระบวนการสมัชชาสุขภาพ อันเป็น วิธีการที่ดี เพราะการขับเคลื่อนกระบวนการใด ๆ ก็ตาม หากมีข้อมูล สนับสนุนในเชิงวิชาการ ที่สามารถตรวจสอบและมีหลักการถูกต้อง ก็ยิ่ง ช่วยเน้นน้ำหนักของความน่าเชื่อถือให้ชัดเจนมากขึ้น

ก่อนที่จะมีการจัดสมัชชาสุขภาพในพื้นที่นั้น จังหวัดมหาสารคาม มีองค์กรที่มีศักยภาพในการดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพของชุมชนอยู่ แล้วสององค์กรคือ ประชาคมจังหวัดและมูลนิธิพัฒนาจังหวัด เมื่อทาง จังหวัดได้ขานรับนโยบายและการเปลี่ยนแปลงว่าด้วยเรื่องระบบสุขภาพของ ประเทศ กอปรกับได้รับการสนับสนุนจากแกนนำที่เป็นเครือข่ายของ สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ให้มีการจัดสมัชชาสุขภาพ ในพื้นที่เพื่อเข้าร่วมกระบวนการร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ จึงได้ นำประเด็นดังกล่าวมาพูดคุยกันในกลุ่มองค์กรข้างต้นก่อน เพื่อแลกเปลี่ยน

เรียนรู้และหาข้อสรุปในการดำเนินงาน เนื่องจากทั้งสององค์กรมีศักยภาพ และมีการขับเคลื่อนเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพของชุมชนในพื้นที่อยู่แล้ว ซึ่งมูลนิธิพัฒนาจังหวัดมหาสารคามให้ความสนใจการทำงานทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาวิจัยทางด้านสุขภาพในประเด็นต่าง ๆ ของพื้นที่ ขณะที่ประชาคมจังหวัดมีการทำงานในเชิงรุกเกี่ยวข้องกับเรื่องพฤติกรรมทางด้านสุขภาพ มีเครือข่ายสุขภาพกลุ่มต่าง ๆ ที่ทำงานเชื่อมโยงกันเป็นปัจจุบันอยู่แล้ว ทำให้สะดวกต่อการพูดคุยเบื้องต้น สามารถดำเนินการได้ โดยรูปธรรมมากกว่าที่จะไปเริ่มต้นใหม่ ดังนั้น แขนงนำสมัชชาสุขภาพจังหวัดมหาสารคามกลุ่มแรก ๆ จึงเป็นแขนงที่มาจากกลุ่มประชาคมจังหวัดและจากมูลนิธิพัฒนาจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาและเป็นข้าราชการจากหน่วยงานต่าง ๆ นั้นเอง

ก้าวอย่างสู่เวทีสมัชชาสุขภาพ :

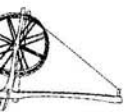
หอคอยไคร้ครวญ... แล้วลงคลุก

สมัชชาสุขภาพจังหวัดมหาสารคาม เริ่มขึ้นหลังจากมีการประชุมเตรียมการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพร่วมกับผู้ประสานงานจากจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งถือเป็นจังหวัดพันธมิตรที่อยู่ในพื้นที่ประสานงานเดียวกัน การร่วมประชุมเพื่อเตรียมการนี้จัดเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาคณะทำงาน กำหนดประเด็นและรูปแบบกิจกรรมในเวที กำหนดกลุ่มเป้าหมาย แบ่งโซนทำงาน ตลอดจนกำหนดแนวทางการทำงานและงบประมาณ ข้อสรุปที่ได้คือ เกิดคณะทำงานที่เป็นลักษณะของการผสมผสานด้วยกลุ่มคนจากหลากหลายอาชีพ หลากหลายองค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน ซึ่งประกอบด้วย เครือข่ายเด็กและเยาวชน เครือข่ายพิทักษ์สิทธิผู้บริโภค

จังหวัดมหาสารคาม เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก เครือข่ายหมอยาพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงพยาบาลมหาสารคาม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม เครือข่ายความร่วมมือชนบทและเมืองชมรม อ.ย.น้อย สื่อมวลชน รวมถึงเครือข่ายสุขภาพต่าง ๆ เป็นต้น และที่น่าสนใจก็คือ ตลอดทั้งกระบวนการได้มีคณะทำงานที่เป็น “นักวิชาการและนิสิตนักศึกษา” จาก “วิทยาลัย” “มหาวิทยาลัย” เข้าร่วมด้วย โดยมี อาจารย์วัฒน์สาร ปานเพชร เป็นผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัด เวทีสมัชชาสุขภาพของจังหวัดมหาสารคามจึงเป็นดังกลไกที่เชื่อมเครือข่ายใหม่และเครือข่ายเก่าเข้าไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เป็นแกนนำที่เชื่อมถึงกันระหว่างเด็ก เยาวชน กับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุระหว่างชาวบ้านกับนักวิชาการ หรือระหว่างข้าราชการกับเสิ่ชน

หลักคิดในการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดมหาสารคามนั้น คณะทำงานต้องการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนที่เข้มแข็งในพื้นที่เข้าร่วมด้วย โดยให้แกนนำเข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจประเด็นสุขภาพกับเครือข่ายในพื้นที่ จากนั้นจึงดึงความรู้ที่ได้จากการที่เครือข่ายไปทำงานร่วมกับสมาชิกของตน นำประเด็นเหล่านั้นมานำเสนอในเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ

การได้มาซึ่งประเด็นสุขภาพที่จะนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดมหาสารคามนั้น หลังจากมีการพูดคุยทำความเข้าใจกันในระดับกลุ่มจังหวัดมหาสารคามกับจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดร้อยเอ็ดรวมถึงเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ใช้การทำงานในนามกลุ่ม “ร้อยแก่นสาร” แล้ว ก็ได้มีแนวคิดและรูปแบบการจัดการว่าควรเป็นลักษณะของการนำปัญหาของพื้นที่มาเป็นตัวตั้ง โดยเฉพาะการคิดเห็นตรงกันว่า “ระบบอาหารท้องถิ่นสู่เกษตรที่เอื้อต่อ

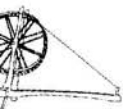
จากกระบวนการข้างต้นนี้เอง บทบาทของ “สถาบันการศึกษา” ก็เริ่มชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะการเข้ามาช่วยสร้างกระบวนการคิดให้กับเวทีสมัชชา ช่วยให้บรรยากาศของการประชุมพูดคุยเป็นไปอย่างมีหลักการ มีประเด็น มีทางออก ได้ร่วมดำเนินการศึกษาวิจัยโดยวิธีการเก็บข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือเป็นการเอางานวิชาการมารับใช้สังคมได้เป็นอย่างดีและตรงทิศตรงทาง โดยเฉพาะการฝึกให้นิสิตนักศึกษาเข้ามารวมเป็นกลุ่มเยาวชนแล้วร่วมวางแผนร่วมคิดร่วมหาทางออก ที่สำคัญที่สุดคือ ผลักดันให้กลุ่มเยาวชนเหล่านี้เอาตัวเองออกมาจากห้องเรียน มีความเข้าใจโลกนอกห้องเรียน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปสู่กระบวนการทำงานจริง ๆ ในสังคม สำหรับผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนจากบทบาทหน้าที่นี้คือ

๑. จัดการเสวนาเชิงวิชาการ เรื่อง “ระบบอาหารโลกสู่ระบบอาหารท้องถิ่น” และ “พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติกับการส่งเสริมระบบอาหารท้องถิ่น”

๒. มีการใช้สื่อวีดิทัศน์เรื่อง “เกษตรทางเลือกและเกษตรเป็นสุข” ที่ช่วยเสริมให้เกิดความเข้าใจในระบบเกษตรปลอดภัยที่มีผลต่อสุขภาพของคนในจังหวัดมหาสารคาม

๓. จัดทำเอกสารทางวิชาการที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวพื้นเมือง

๔. สร้างงานวิจัยในพื้นที่ โดยดำเนินการร่วมกับนักวิชาการจากเครือข่ายหรือองค์กรพันธมิตร เช่น เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก หรือองค์กรสนับสนุนอื่นๆ อาทิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) หรือสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) เป็นต้น

เปิดมานเวที : สิ่งดี ๆ ที่หอคอยครุ่นคิด

เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดมหาสารคามจัดขึ้นเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ณ สถาบันวิจัยศิลปะวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยจัดเป็นเวทีสาธารณะเฉพาะประเด็นเรื่อง "ข้าวพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง" ร่วมกับการเปิดเวทีสมัชชาเครือข่ายเด็กและเยาวชนเรื่อง "บริโภคอย่างไรให้หุ่นดี มีความสุข ไม่ต้องทุกข์เรื่องสุขภาพ" มีผู้เข้าร่วมเวทีนี้ทั้งสิ้น ๓๕๐ คน โดยมีความหลากหลายของกลุ่มอายุ คือมีตั้งแต่เด็กและเยาวชนที่เป็นตัวแทนเครือข่ายเด็กและเยาวชนที่มาร่วมเวทีเสวนาย่อยและการแสดงด้านวัฒนธรรม ไปจนถึงวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุจากเครือข่ายต่าง ๆ มีความหลากหลายของเครือข่าย ทั้งเครือข่ายเก่าและเครือข่ายใหม่ ซึ่งได้แก่ สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกมหาสารคาม ภาคีเครือข่ายจากประชาสังคมจังหวัดมหาสารคาม ภาคีเครือข่ายโครงการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพจังหวัดมหาสารคาม เครือข่ายหมอยาพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์และฟื้นฟูลุ่มน้ำเสียว เครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์ป่าชุมชน เครือข่ายพิทักษ์สิทธิผู้บริโภค เครือข่ายเด็กและเยาวชน เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข รวมถึงนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม ตลอดจนนักศึกษามหาวิทยาลัยการอาชีพวาปีปทุม เป็นต้น

เวทีสมัชชาสุขภาพครั้งนี้ มีการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เรื่องการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เน้นการใช้สื่อบุคคลมากกว่า โดยเฉพาะได้ขอความร่วมมือจากผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนหรือสื่อบุคคลที่เป็นแกนนำจากเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกและเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค ให้ทำหน้าที่กระจายข้อมูลข่าวสารไปสู่

สมาชิกของกลุ่ม นอกจากนี้ ก็มีการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการอื่น ๆ บ้าง ที่พบก็คือ การใช้ป้ายผ้า รวมถึงการจัดทำเอกสารเผยแพร่และจดหมายข่าว เป็นต้น

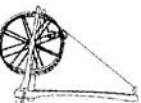
เวทีสมัชชาสุขภาพได้เริ่มเปิดมานานตั้งแต่เวลา ๐๗.๓๐ น. โดยมีการปั่นจักรยานเพื่อสุขภาพในตัวเมืองแล้วพากันเคลื่อนเข้าสู่เวทีสมัชชาในเวลา ๐๘.๓๐ น. จากนั้นเป็นการแสดงกลองยาวของเยาวชน ติดตามด้วยพิธีเปิดอย่างเป็นทางการโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งได้รับเชิญมาเป็นประธานในพิธีของเวทีครั้งนี้

ในภาคเช้ามีเวทีเสวนา ๒ ช่วง ช่วงแรกเป็นการเสวนาเรื่อง “ระบบอาหารโลกสู่ระบบท้องถิ่น” วิทยากรคือ ผู้ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกร้อยเอ็ด ผู้แทนเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน และผู้แทนเครือข่ายชุมชนสุขภาพ ช่วงที่ ๒ เป็นการเสวนาเรื่อง “พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติกับการส่งเสริมระบบอาหารท้องถิ่น” โดยมีผู้ร่วมเสวนาคือ ประธานชมรมหมอยาพื้นบ้าน แกนนำเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกมหาสารคาม ประธานองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์ป่าชุมชน ตลอดจนผู้อำนวยการโรงพยาบาลมหาสารคาม

บรรยากาศของงานคึกคักตั้งแต่เดินเข้าไปในอาคาร พื้นที่บริเวณรอบๆ เต็มไปด้วยกิจกรรมและนิทรรศการ มีทีมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาสารคามช่วยดูแลเรื่องการลงทะเบียน ส่วนบริเวณด้านหน้าก่อนเข้าเวทีกลางนั้น มีน้ำสมุนไพรให้ดื่มฟรี มีการให้บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้นของหน่วยปฐมพยาบาล และตั้งแผงจำหน่ายยาสมุนไพรซึ่งโรงพยาบาลมหาสารคามได้เข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ ยังมีบริการนวดฝ่าเท้าของกลุ่มแพทย์พื้นบ้านด้วย

ในส่วนของนิทรรศการ ประกอบด้วยซุ้มแสดงรายละเอียดกิจกรรม และผลการดำเนินงานของเครือข่ายทั้งสำนักงานสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค เกษตรกรรมทางเลือก รวมถึงกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน นอกจากนี้ ยังมีซุ้มที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติและความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่ผ่านมา โดยใช้เอกสารเผยแพร่ที่ทางสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพส่งให้โดยนำมาจัดทำในรูปแบบบอร์ดนิทรรศการ

สำหรับภาคบ่าย มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ได้แยกออกเป็น ๒ ห้องย่อย โดยห้องย่อยที่ ๑ เป็นเรื่อง "ข้าวพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง" และห้องย่อยที่ ๒ เป็นเรื่อง "เด็กและเยาวชนกับบทบาทในสังคมไทย" เป็นที่น่าสังเกตว่า ห้องย่อยที่ ๑ นั้น มีผู้เข้าร่วมประชุมมาก มีตั้งแต่ชาวบ้านจากเครือข่ายต่าง ๆ ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ อาจารย์จากวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม จนถึงนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และนักศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาล เป็นต้น การประชุมดำเนินไปอย่างเข้มข้น เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มาจากเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีการปฏิบัติจริง จึงสะท้อนมุมมองภายใต้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ได้ ขณะเดียวกัน ก็มีนักวิชาการในมหาวิทยาลัยคอยเสริมช่วยเติมสีสันให้กับเวทีด้วยการปะทะกันของความคิด ทั้งมุมมองของคณรุ่นหนุ่มสาวและกลุ่มผู้อาวุโสที่มีฐานคิดต่างกัน ขณะที่ปราชญ์ชาวบ้านก็ทำหน้าที่เป็นผู้คอยดูแลควบคุมประเด็น บรรยากาศของห้องนี้จึงเป็นเสมือนเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกลุ่มคนที่แตกต่างกัน ทั้งอายุ ฐานการคิด มุมมอง และประสบการณ์ ตกผลึกเป็นชุดความคิดที่ครอบคลุม ตั้งแต่สถานการณ์ของปัญหา ที่กล่าวถึงการสูญหายไปของพันธุ์ข้าวพื้นบ้านที่สาเหตุส่วนใหญ่มาจากนโยบายภาครัฐ พร้อมทั้งได้มีการเสนอทางออก โดยแนะนำให้แก้ไขที่พฤติกรรมของภาคประชาชนและ

มาตรการของภาครัฐ ซึ่งทีมวิชาการได้รวบรวมข้อเสนอเหล่านั้นนำไปจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายอีกครั้ง

หลังจากการประชุมกลุ่มย่อยเสร็จสิ้นลง ทั้งสองกลุ่มก็ได้ไปรวมกันที่เวทีใหญ่อีกครั้ง ที่นั่นมีการนำเสนอผลการประชุมของทั้งสองกลุ่มจากผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัด พร้อมทั้งสรุปให้เห็นภาพรวมอีกครั้ง ตลอดจนได้มีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำผลการประชุมในครั้งนี้เพื่อไปกำหนดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายและเชื่อมโยงถึงสาระสำคัญในร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติต่อไป

ในที่สุด เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดมหาสารคามก็ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพโดยแบ่งได้เป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑. ทำด้วยตนเอง ระดับนี้เน้นปลูกจิตสำนึกเรื่องข้าวพื้นเมืองปลอดสารให้กับเยาวชน เน้นการพึ่งตนเอง ส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือกให้มากขึ้น

ระดับที่ ๒. ภาครัฐหรือประชาชนเป็นผู้ดำเนินการ ระดับนี้เน้นการสร้างเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค้นหาเกษตรกรหรือชุมชนต้นแบบ และเน้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ระดับที่ ๓. ภาครัฐดำเนินการ ระดับนี้เน้นเรื่องสนับสนุนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

สิ่งที่สังเกตได้ชัดเจนอย่างหนึ่งจากการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพครั้งนี้ก็คือ ได้เกิดนวัตกรรมสร้างสุขภาพที่สำคัญขึ้นในชุมชนคือ การก่อตั้งของ "ตลาดผักปลอดสารพิษของชุมชน" แห่งบ้านมะแซว ตำบลหนองโจ้ว อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเกิดขึ้นได้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง ที่สำคัญคือ การที่สถาบันการ

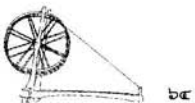
ศึกษาซึ่งทำหน้าที่เป็นองค์กร่วมทั้งในและนอกพื้นที่ ได้นำแนวความคิดที่เป็นลักษณะของการนำวิธีการทางวิชาการมาใช้ โดยเฉพาะมีการศึกษาและสังเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากการใช้สารเคมีการเกษตรอย่างมีหลักการทางวิชาการรองรับ มีการค้นหาความรู้เพื่อฟื้นฟูและหาทางออกด้วยการไปศึกษาจากกลุ่มต่าง ๆ นอกพื้นที่ โดยเฉพาะจากกลุ่มศิระระอโคก จังหวัดศรีสะเกษ แล้วนำความรู้ที่ได้นั้นมาขยายผลในชุมชนของตนเอง ในลักษณะของการร่วมกันกำหนดทิศทางการทำงาน จนมีผลผลิตออกวางขายได้ในเวลาต่อมา

สถาบันการศึกษา... นับจากนี้:

ฤาจะเป็นหอคอยที่ไม่ต้องแหงนคอ

จริงอยู่ที่ความสำเร็จของการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพของจังหวัดมหาสารคามในปี ๒๕๔๗ นั้น เป็นเพราะการร่วมแรงร่วมใจร่วมคิดร่วมทำของพันธมิตรเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนภาคประชาชน ซึ่งต่างก็มีความสำคัญด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่าแกนนำเบื้องต้นที่เป็นเสมือนผู้จุดหัวเชื้อ เป็นคล้ายชนวนของการขับเคลื่อนก็คือ “นักวิชาการ” จากองค์กรต่าง ๆ นั่นเอง โดยเฉพาะการเข้ามาแสดงบทบาทที่ชัดเจนของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยการอาชีพ ฯลฯ ที่ต่างเข้ามามีส่วนร่วมด้วยจิตสาธารณะที่ทำไปเพื่อผืนภูมิของตัวเอง ได้แสดงบทบาทของ “สถาบันการศึกษา” อย่างเต็มที่ เช่น การเข้ามาช่วยสร้างกระบวนการคิดให้กับเวทีสมัชชา ช่วยให้บรรยากาศของการประชุมหรือการพูดคุยเป็นไปอย่างมีหลักการ รวมถึงได้ร่วมดำเนินการศึกษาวิจัยโดยวิธีการเก็บข้อมูลสำหรับเป็นหลักฐานเพื่อเพิ่มน้ำหนักให้กับประเด็นในการ

ขับเคลื่อนที่เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพในพื้นที่ มีขั้นตอน และกระบวนการค้นหา
สามารถนำงานวิชาการไปรองรับการสังเคราะห์ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะ
การศึกษาข้อเท็จจริงจากพื้นที่เพื่อนำไปสู่ประเด็นของการสร้างเวทีสมัชชา
การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมโดยใช้โครงการวิจัยเป็นปัจจัยเสริม
ศักยภาพของพื้นที่ให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่นนี้ ถือเป็นการทำงาน
วิชาการมารับใช้สังคมอย่างแท้จริง สิ่งที่เกิดขึ้น ทำให้ "วิชาการ"
กลายเป็นจุดแข็งของเวทีสมัชชาสุขภาพของจังหวัดมหาสารคามไปโดย
ปริยาย คราใดที่นึกถึงสมัชชาสุขภาพของจังหวัดนี้ ครานั้นก็ต้องเห็นภาพ
ของนักวิชาการที่ให้ความสนใจงานด้านพัฒนาชุมชนผุดพรายขึ้นมาทันที
สังเกตได้จากการสัมภาษณ์นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่
แสดงความคิดของตนไว้ว่า

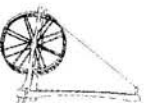
"กระบวนการสมัชชาสุขภาพสามารถเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้
เอาไปใช้ในกฎการจัดการการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในชุมชน ซึ่งชุมชนก็มีการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ร่วม จากการเข้าร่วมเวทีประชาคมในชุมชน ในฐานะ
ที่เป็นคณะทำงาน กระบวนการสมัชชาทำให้ผมเรียนรู้ในเรื่องเทคนิคการ
ทำงานเชิงรุก ทั้งในส่วนของ การเชื่อมโยงภาคีเพิ่มขึ้น จากเดิมที่ทำงานใน
กลุ่มเดิม ทำให้ขยายเครือข่าย ยิ่งทำงานร่วมกันหลายเวที พบเจอกันมาก
ขึ้น ทำให้ทำงานร่วมกันง่ายขึ้น"

เวทีครั้งนี้จึงถือเป็นเวทีของการรวมพลัง เป็นสนามทดลองของ
นักวิชาการในสถาบันการศึกษากับการอย่างก้าวเข้าร่วมกระบวนการทำงาน
กับชุมชนด้วยในคราวเดียว และการที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้เปิด
โอกาสให้นักศึกษาเข้ามาพร้อมกับกลุ่มเยาวชน แล้วร่วมวางแผน ร่วมคิด
ร่วมหาทางออกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของพื้นที่ การกระทำเช่นนี้นับ
เป็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อระบบการศึกษาของชาติ เพราะช่วยให้นักศึกษา

ได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริง รู้จักนำความรู้ที่ได้เรียนได้ศึกษามาสู่กระบวนการทำงานจริงๆ ในสังคม ได้เข้าใจโลกนอกห้องเรียนอย่างถ่องแท้ นับว่าเป็นการเรียนการสอนนอกรั้วสถาบัน ที่นักศึกษาคงต้องจดจำไปอีกนานแสนนาน

สิ่งที่เห็นนี้ น่าจะเป็นนิมิตหมายที่ดี ที่สถาบันการศึกษาได้เริ่มหันกลับมามองชุมชนมากขึ้น เป็นสถาบันซึ่งให้ “การศึกษาแบบครบวงจร” โดยตั้งเป้าหมายอยู่ที่ต้องครอบคลุมความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งต่อชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม

และนี่... ก็คงเป็นบทเริ่มของการสังคายนา “คหอย” กันใหม่ กำลังจะเป็น “คหอยที่ไม่ต้องแหงนคอ” อีกต่อไปแล้วกระมัง!

พำลยบด "ชิต" เป็นภาษาพื้นบ้านของชาวอีสาน แผลงมาจากคำว่าสะกิด หมายถึง การขีดให้เกิดการเชื่อมกันของเส้นด้ายของกุ่ม คือ เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน เกิดเป็นลวดลายที่มีความวิจิตรงดงามเป็นผ้า ผ้าลายชิตนิยมใช้เป็นผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ผ้าคลุมไหล่ ปรดอกหมอน ฯลฯ

...ที่มากแห่งความสำเร็จของพระเจ้าสุรภากาศทนต์ของนิวซีแลนด์นั้น
น่าจะอยู่ที่ "หัวใจ" ของกลุ่มคนแปลก ๆ
ที่เป็นมดงานอยู่เบื้องหลังมากกว่าสิ่งอื่นใด...

Small is Beautiful น้อยเพียงหนึ่ง... แต่ถึงงาม

สมาธิสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภู

เล็กเล็กอาจรีนด้วย	งามคุณ
กอบก้อเป็นกงบุญ	มันไว้
ศรัทธาเปี่ยมนำหนุน	คงแนว
หยัดอยู่สุขภาพให้	ทั่วพื้น ลำภู

๕

หากจะถามความยากง่ายของการทำงาน ก็ต้องยอมรับว่าการจัด
สมาธิสุขภาพนั้นเป็นงานใหม่ที่ไม่ง่ายเลย โดยเฉพาะถ้าใครตีโจทย์ไม่
แตกแล้ว นิยามความสำเร็จผิดพลาดไป งานก็จะยิ่งยากขึ้นไปอีก

คงมีคนจำนวนไม่น้อยที่มองความสำเร็จของกระบวนการสมาธิ
สุขภาพ ในภาพของการจัดเวทีประชุมใหญ่ ๆ มีคนมาในงานมาก ๆ วิธี
คิดแบบนี้เอง ที่ทำให้โจทย์ของสมาธิสุขภาพยากและผิดไปจากที่ควร
จะเป็น

แต่ “กรณีศึกษาสมาธิสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภู” ที่
จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คงจะช่วยลบล้างความคิดที่เป็นอุปสรรคดังกล่าวได้
ด้วยต้องการนำเสนอแง่มุมของความสำเร็จที่ต่างออกไป อาจจะเป็นแรง
บันดาลใจให้กับบางพื้นที่ที่ไม่สันทัดในการจัดงานใหญ่ ๆ ได้บ้าง

มองแค่ภาพภายนอก สมาชิกสุขภาพหนองบัวลำภูก็คงจัดอยู่ในกลุ่มเล็กๆ ที่ไม่โดดเด่นจนต้องจับตามอง แต่ถ้าเจาะลึกลงไปในวิถีคิดและกระบวนการจะพบว่า ภายใต้กลุ่มเล็กๆ นั้น กลับเข้มข้นไปด้วยบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกภาคส่วนและทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาพบรรยากาศการทำงานของทีมงานที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันเหมือนพี่น้อง เป็นภาพที่หลายคนได้เห็นแล้วเกิดความประทับใจ

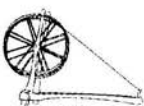
ด้วยภาพสะท้อนนี้ จึงพอสรุปได้ว่า สมาชิกสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภูเป็นเสมือนแม่แบบร่างแรก ๆ ของการจัดสมาชิกสุขภาพที่ประสบความสำเร็จได้ในขนาดเล็ก ๆ เหมาะสมกับพื้นที่และศักยภาพของตัวเอง

รู้จักทั้กทหาย ...

หนองบัวลำภู เป็นจังหวัดเล็กๆ ในแถบภาคอีสานตอนบน มีพื้นที่ติดกับเทือกเขาภูพาน ครอบคลุมพื้นที่ ๖ อำเภอซึ่งแยกมาจากจังหวัดอุดรธานีเมื่อเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ นี้เอง มีประชากรรวมแล้วไม่ถึง ๕ แสนคน เพราะเป็นจังหวัดเล็กที่ค่อนข้างห่างไกล ทำให้ความเจริญยังเข้าไปไม่ถึงมากนัก การเดินทางไปจังหวัดหนองบัวลำภูใช้การเดินทางโดยรถยนต์เป็นหลัก เพราะไม่มีรถไฟ ไม่มีสนามบิน ผลของความไม่สะดวกด้านการคมนาคม ความเป็นอยู่ของคนหนองบัวลำภูจึงเป็นไปแบบเรียบง่ายรู้จักสนิทสนมใกล้ชิดกันได้ง่าย ส่งผลให้บรรยากาศการทำงานของทีมสมาชิกสุขภาพจังหวัดมีลักษณะในทำนองเดียวกัน คือเรียบง่ายและเอื้ออาทร นับเป็นคุณลักษณะที่เอื้อต่อการทำงานเครือข่ายอย่างยิ่ง

จากคำบอกเล่าของผู้ประสานงานสมาชิกจังหวัดหนองบัวลำภูได้

ข้อมูลว่า เดิมทีมีผู้จ้างงานส่วนใหญ่มีการเชื่อมเครือข่ายกันอยู่ก่อนแล้วอย่างไม่เป็นทางการ แต่เป็นการทำงานร่วมกันตามวาระตามโอกาสแล้วค่อย ๆ พัฒนาความสัมพันธ์ของทีมงานจนเป็นปีกแผ่นเหนียวแน่นมากขึ้น เริ่มเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในจังหวัดในฐานะเป็นแกนทำงานเครือข่ายระดับจังหวัดที่ทำงานกับชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นพัฒนาการของเครือข่ายภาคประชาชน จนได้จัดตั้งเป็นองค์กรทำงานเครือข่ายในนาม “คณะทำงานประชารัฐจังหวัดหนองบัวลำภู”

แกนทำงานเครือข่ายชุดนี้เอง ที่เป็นกลไกสำคัญในการประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภูในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ และปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ในนามของ “คณะทำงานจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภู” ซึ่งมีคำสั่งแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากผู้ว่าราชการจังหวัด คณะทำงานชุดนี้ประกอบด้วย คณะทำงานประชารัฐจังหวัดและผู้แทนจากเครือข่ายต่าง ๆ ในจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ประชาชน สื่อมวลชน คณะกรรมการ SIF เครือข่ายหมออนามัย เครือข่ายเกษตรปลอดสารพิษ และเครือข่ายเด็กและเยาวชน โดยมี “คุณศรายุทธ สมศรี” เป็นผู้ประสานงานหลัก มี “ทันตแพทย์หญิงวรางคณา อินทโลหิต” เป็นแกนของทีมวิชาการ มีประธานประชารัฐที่เข้มแข็งอย่าง คุณพ่อบัวพันธ์ บุญอาจ และที่สำคัญมี คุณปรีดา โนวฤทธิ์ นักประสานงานลึบติด เป็นแม่ทัพคนสำคัญที่ช่วยเชื่อมร้อยทุกภาคส่วนและช่วยอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี

จากแนวคิดสู่กระบวนการ

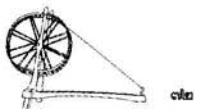
สำหรับแนวคิดในการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภูนั้น คุณศรายุทธ สมศรี ผู้ประสานงานสมัชชาจังหวัด ได้พยายามศึกษา

หลักการของการจัดสมัชชาสุขภาพมาโดยตลอดจนจับหลักสำคัญได้ว่า ต้องมีการเชื่อมสังคม ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายนโยบายได้แก่ราชการและการเมือง ฝ่ายวิชาชีพซึ่งมีจุดแข็งคืองานวิชาการ รวมถึงฝ่ายประชาชน ให้เข้ามาศึกษาหาทางออกในประเด็นสุขภาพที่เป็นปัญหาร่วมกัน แล้วผลักดันให้ออกมาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะให้ได้ และนี่คือตัวอย่างแนวความคิดของเขา...

“...เมื่อกลับมาดูบริบทของหนองบัวลำภู เราก็รู้ว่าจุดอ่อนอยู่ที่การประสานกลไกภาครัฐกับภาคการเมือง ในขณะที่ภาคประชาชนของเรา กำลังตื่นตัว อาจจะยังไม่ถึงกับเข้มแข็งมากนัก แต่ก็อยู่ในภาวะที่พร้อมจะเรียนรู้ นอกจากนี้ เราก็มีฐานของการทำงานร่วมกันมาพอสมควร จึงคิดว่า น่าจะให้เวทีสมัชชาสุขภาพเป็นพื้นที่พัฒนากระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาชน... อีกอย่าง จังหวัดเราเป็นจังหวัดเล็ก ๆ มีแค่ ๖ อำเภอ ประชากรก็ไม่มาก เลยตกลงกันว่า สมัชชาสุขภาพจังหวัดปีนี้เราจะไม่จัดงานใหญ่ แต่เน้นให้เป็นเวทีของการพัฒนาศักยภาพการทำงานแบบเครือข่าย โดยออกแบบให้คนที่เข้ามาในเวทีได้มีส่วนร่วมมากที่สุด เกิดการเรียนรู้มากที่สุด คือทุกคนที่เข้ามาต้องมีหน้าที่ ไม่ใช่แค่มารับฟัง แต่ต้องได้แสดงความคิดเห็นและลงมือปฏิบัติงานจริง”

แนวความคิดดังกล่าว สะท้อนภาพที่มาของการออกแบบเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภูให้มีขนาดเล็ก กะทัดรัด ไม่เน้นให้มีคนเข้าร่วมเวทีมาก ๆ แต่เน้นให้ทุกคนที่เข้ามา ได้เรียนรู้และลงมือทำจริง ๆ

สมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภู ปี ๒๕๔๗ จึงถูกออกแบบให้เป็นเวทีสาธารณะที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายและองค์กรที่เข้ามา โดยใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นเครื่องมือ พยายามประสานเครือข่ายองค์กรทั้งภาครัฐ ภาค

เอกชน และภาคประชาชนจากทุกอำเภอให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด มีเทคนิคในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน คือ ให้มีคณะทำงานที่ประกอบด้วย ผู้แทนจากองค์กรหรือเครือข่ายที่เชิญมาทุกเครือข่าย ให้มีหน้าที่ตั้งแต่การ เป็นผู้ร่วมจัด การบริหารจัดการเวที ซึ่งมีทั้งในเวที่ย่อยๆ ระดับอำเภอและ เวทีระดับจังหวัด บางส่วนทำหน้าที่เป็นแม่บ้านดูแลความเรียบร้อยเรื่อง สถานที่รวมถึงเรื่องอาหาร ขณะที่บางส่วนก็ทำหน้าที่มีวิชาการที่ช่วยกัน รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลจนเป็นข้อเสนอร่วมกัน

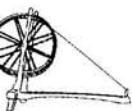
สำหรับรูปแบบเวทีนั้น ได้แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ

ระดับอำเภอ เป็นการจัดเวทีระดมความคิดเห็นในทุกอำเภอ เพื่อ รวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาและสาเหตุเพิ่มเติม แล้วทำเป็นข้อเสนอของ อำเภอ ผู้เข้าร่วมเวทีเน้นที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายภาคประชาชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานรัฐในอำเภอนั้น ๆ

ระดับจังหวัด มุ่งหมายให้เป็นเวทีนำเสนอข้อเสนอที่ได้จากการจัด เวทีระดับอำเภอ แล้วรวบรวมพร้อมสังเคราะห์เป็นข้อเสนอของจังหวัด เวทีนี้เน้นที่ผู้แทนของเครือข่าย องค์กรที่เกี่ยวข้อง และทีมสังเคราะห์เป็น สำคัญ จึงไม่เน้นให้มีคนมามาก ๆ

ประเด็นการทำงานในเวทีระดับอำเภอ ประเด็นที่นำมาพูดคุย กันมี ๔ เรื่อง คือ

๑. สุขภาพเด็กกับภาวะทางโภชนาการที่มีผลต่อไอคิวและอีคิว
 ๒. ปัญหาวัยรุ่นในปัจจุบัน
 ๓. ปัญหาครอบครัวแตกแยกไม่อบอุ่น การอพยพแรงงาน
 ๔. ปัญหาการใช้สารเคมีในการทำเกษตรและสารพิษในอาหาร
- ที่มาของประเด็นเหล่านี้ มีฐานข้อมูลมาจากผลการประชุมเชิง

ปฏิบัติการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อทำแผนพัฒนาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภู ของเครือข่ายประชารัฐ ยกเว้นเวทีของอำเภอสุวรรณคูหา ที่ได้เพิ่มเติม ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมเนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับโรง โม่หิน (บ้านดงมะไฟ) และมีความขัดแย้งรุนแรงระหว่างนายทุนกับชาวบ้าน สิ่งที่ได้จากเวทีระดับอำเภอคือ สภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ไข จากนั้น ทีมวิชาการได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นเอกสารนำเข้าสู่เวทีสมัชชาระดับจังหวัด

“การใช้วิธีนี้ทำให้ทุกคนพอใจว่า ประเด็นของการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภูได้มาจากการมีส่วนร่วมของทุกเครือข่ายใน จังหวัด และสอดคล้องกับสภาพปัญหาจริง ๆ มิใช่เป็นวาระของทีม แกนนำไม่กี่คน” ทีมงานคนหนึ่งกล่าวถึงเรื่องนี้ด้วยความภูมิใจ

ส่วนการทำงานทางด้านวิชาการนั้น มีการจัดตั้งทีมวิชาการขึ้นมา โดยมีหัวหน้าทีมคือ “ทันตแพทย์หญิงวรางคณา อินทโลหิต” สำหรับวิธีการทำงาน ได้แบ่งทีมรับผิดชอบลงไปเก็บข้อมูลจากเวทีระดับอำเภอ ทีมงานมีทั้งส่วนที่เป็นนักวิชาการจากภาครัฐ องค์กรเอกชน และจากเครือข่าย ภาคประชาชนในพื้นที่ จากนั้น ทีมวิชาการได้นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นเอกสารนำเข้าสู่เวทีสมัชชาระดับจังหวัด เพื่อหารือและ กำหนดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป

เวทีระดับจังหวัด : เวทีเล็ก ๆ แต่เน้นการเรียนรู้

สมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภู ปี ๒๕๔๗ เริ่มต้นด้วยการจัด เวทีสมัชชาระดับพื้นที่ใน ๖ อำเภอ ๖ เวที มีผู้เข้าร่วมเวทีรวม ๒๔๔ คน ได้ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอเบื้องต้นซึ่งทีมวิชาการได้รวบรวม และสังเคราะห์ใหม่อีกครั้ง ก่อนจะนำเข้าสู่การระดมความคิดเห็นเพิ่มเติม

ในเวทีสมัชชาสุขภาพภาพจังหวัดหนองบัวลำภู

หลังจากนั้น จึงเป็นการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพระดับจังหวัด ซึ่งได้จัดขึ้นในวันศุกร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ณ ห้องประชุมร่วมไท สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู มีผู้เข้าร่วมเวทีทั้งสิ้น ๖๘ คน โดยมีผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ เครือข่ายประชาชาติ พระเครื่องข่ายเกษตร เจ้าหน้าที่จากมูลนิธิศุภนิมิต มูลนิธิศุภบุญเรื่องเพื่อคนพิการ อสม. ตัวแทนชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโรงโม่หิน อำเภอสุวรรณคูหา ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู และโรงพยาบาลชุมชน ซึ่งมีทั้งกลุ่มหมออนามัย โรงพยาบาลทันตแพทย์ ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงตัวแทนสื่อมวลชน

บรรยากาศโดยรวมของเวทีเป็นไปอย่างเรียบง่ายอบอุ่นและเป็นกันเอง พิธีเปิดเริ่มต้นสายๆ โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน จากนั้น ทันตแพทย์หญิงวรางคณา อินทโลหิต หัวหน้าทีมวิชาการ จึงนำเสนอผลการจัดเวทีระดับอำเภอ ขณะที่ คุณศรายุทธ สมศรี ผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัด นำเสนอความก้าวหน้าของร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ

ภาคบ่ายเป็นการแบ่งกลุ่มย่อย ๓ กลุ่ม เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายใน ๓ ประเด็น คือ

๑. ปัญหาเด็ก วัยรุ่นและครอบครัว
๒. ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการใช้สารเคมี
๓. ปัญหาเรื่องค่านิยมในเด็กและวัยรุ่น

เสร็จสิ้นจากการประชุมกลุ่มย่อยแล้ว จึงเป็นเวทีนำเสนอนวัตกรรมสร้างสุขภาพ ซึ่งจังหวัดหนองบัวลำภู เลื่อนนำเสนอนวัตกรรมที่เป็นตัวบุคคล คือ “พ่อชาลี สระแก้ว” ซึ่งทำงานด้านเกษตรปลอดสารพิษมา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ โดย "พ่อชาลี" ขึ้นเวทีถ่ายทอดประสบการณ์ให้
ผู้เข้าร่วมงานสัมมนาสุขภาพได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

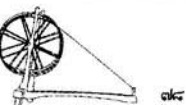
ในส่วนของการสื่อสารสาธารณะนั้น ได้มีการถ่ายทอดสดทางสถานี
วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดหนองบัวลำภูตลอดงาน และเปิด
พื้นที่สัมมนาทางอากาศผ่านทางเว็บไซต์ www.hsro.or.th นอกจากนี้ ยังมี
มีทีมสื่อมวลชนที่เข้าร่วมโครงการอบรม "สื่อดีมีสุข" มาร่วมเก็บประเด็น
ไปเขียนข่าวและจัดรายการวิทยุด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนของการ
เผยแพร่ผ่านทางรายการวิทยุ ผู้จัดรายการมีทักษะในการดำเนิน
รายการดีมาก สามารถนำประเด็นสุขภาพจากเวทีสัมมนาสุขภาพไป
เชื่อมโยงกับสภาพปัญหาของจังหวัดได้อย่างเหมาะสม สื่อสารเรื่องราว
ให้เวทีสัมมนาสุขภาพเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวหนองบัวลำภู
จนได้รับความสนใจจากคนฟังเป็นอย่างมาก

ก่อนเปิดเวที มีการสรุปข้อเสนอที่ได้ โดยแบ่งข้อเสนอออกเป็น ๔
ระดับ คือ เสนอต่อรัฐบาล ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ต่อองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น และต่อเครือข่ายภาคประชาชนที่เป็นผู้ปฏิบัติการจริง เพื่อให้แต่ละ
ฝ่ายรับไปบรรจุในแผนงานของตนต่อไป

เจาะลึกความสำเร็จ

จุดเด่นของเวทีสัมมนาสุขภาพหนองบัวลำภูปี ๒๕๔๗

ประการแรก คือ รูปแบบเวทีเชื่อมต่อการเรียนรู้ในลักษณะที่ลงลึก
ได้มาก นอกจากเพราะเป็นเวทีขนาดเล็กแล้ว ยังมีบุคลากรในการทำงาน
โดยกำหนดให้องค์กร หน่วยงานและเครือข่าย ที่มาร่วมงานต้องมีหน้าที่
รับผิดชอบในกระบวนการต่าง ๆ ตลอดงาน เป็นการฝึกทักษะในการทำงาน
แบบเครือข่าย โดยเฉพาะการทำงานทางด้านวิชาการร่วมกัน

สมัชชาสุขภาพหนองบัวลำภูเป็นแบบอย่างของเวทีแห่งการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติ (interactive learning through action) ซึ่งเป็นวิธีการจัดการความรู้ที่ทรงพลังและมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง เพราะประกอบไปด้วยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ มีข้อมูลด้านสภาพปัญหา ความต้องการ และข้อมูลทางวิชาการด้านต่าง ๆ เป็นทั้งการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากการทำงานจริง นอกจากนี้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนนวัตกรรม ยังเป็นวิธีการให้คนได้ร่วมชื่นชมยินดีและเสริมสร้างกำลังใจซึ่งกันและกัน

ประการที่สอง คือ ความสำเร็จของการเชื่อมสังคม ๓ ฝ่ายเข้ามาทำงานร่วมกันเป็นทีม เห็นได้ว่าตลอดกระบวนการจัดงาน ตั้งแต่ประชุมเตรียมการ การจัดเวทีระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงวิชาการ จะเห็นภาพการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เอกชน ประชาชน ประชาชนชาวบ้านของจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภูจึงเป็นเวทีของคนทำงานมากกว่าจะเป็นเวทีของผู้มาร่วมงานเท่านั้น

ถึงแม้การเชื่อมประสาน ๓ ฝ่ายจะยังไม่ถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจระดับนโยบาย ยังคงทำได้เฉพาะกับคนระดับปฏิบัติเท่านั้น แต่ถือว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดงานและบริบทของพื้นที่ และหากจะมองไกลไปถึงความสำเร็จของการผลักดันข้อเสนอที่ได้ไปสู่การปฏิบัติจริง จากการศึกษาเอกสารรายงานผลการดำเนินงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า มีความเป็นไปได้และคืบหน้าพอสมควร เพียงแต่มียุทธศาสตร์และวิธีการต่างจากพื้นที่อื่นเท่านั้นเอง ยืนยันได้จากข้อความ

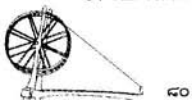
“...การผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายระดับจังหวัด ไม่ได้มอบในเวที แต่ได้จัดทำเป็นเอกสารข้อเสนอจากเวทีสมัชชาสุขภาพเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด มีสมาชิกและคณะทำงานสมัชชาบางส่วนได้เข้าร่วมเป็นคณะทำงาน

จัดทำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดด้วย กอปรกับยุทธศาสตร์จังหวัดเป็นเรื่องที่ตรงกับประเด็นหลักของการจัดสมัชชาสุขภาพปีนี้อยู่แล้ว ทำให้ข้อเสนอของสมัชชาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภูส่วนใหญ่ได้รับการตอบสนองค่อนข้างดี..."

"...สำหรับในระดับท้องถิ่น คณะทำงานไม่ได้ยื่นข้อเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง แต่สมาชิกส่วนใหญ่ก็เป็นผู้นำชุมชน ส่วนหนึ่งก็มีบทบาทในการจัดทำแผนงานระดับท้องถิ่นอยู่แล้ว แต่ละคนจึงได้พยายามนำแนวคิด ข้อเสนอที่ได้จากเวทีสมัชชาระดับอำเภอและระดับจังหวัดไปเสนอและปรับใช้ในแผนงานของท้องถิ่น ซึ่งพบว่า ในหลาย ๆ พื้นที่มีการจัดทำแผนเกี่ยวกับเกษตรปลอดสารพิษ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณพอสมควร เช่น งบประมาณจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ทำปุ๋ย และน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น..."

จุดเด่นที่สร้างความประทับใจได้อีกอย่างคือ หัวใจของกลุ่มคนเล็ก ๆ ที่ทุ่มเททำงานภายใต้ข้อจำกัดมากมาย เรื่องนี้ยืนยันได้โดยทีมงานจากสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ที่มีโอกาสเข้าไปร่วมทีมงานตั้งแต่ขั้นเตรียมการ ซึ่งได้บันทึกไว้ว่า

"...ในตอนแรกคิดว่าสมัชชาสุขภาพหนองบัวลำภูนี้คงไม่มีอะไรโดดเด่นหรือน่าสนใจมากนัก แต่พอได้มีโอกาสไปทำความรู้จักและร่วมงานกับทีมงานทุกคนแล้วรู้สึกประทับใจหลายอย่าง จนอดบันทึกไว้ไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บรรยากาศการทำงานของทีมงานที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก บางทีเผลอคิดไปเหมือนกันว่า พวกเขาเป็นคนในองค์กรเดียวกันทั้งหมด ดูเคารพและให้เกียรติทุกคนเสมอกันดี ทั้งข้าราชการ ทั้งชาวบ้าน แยกไม่ออกเลยว่าใครเป็นใคร มาจากที่ไหนกันบ้าง แม้แต่เรื่องวิชาการก็พูดภาษาเดียวกัน ไม่มีไทยคำ อังกฤษคำ ให้ชาวบ้านอึดอัดใจ..."

บทสรุปความสำเร็จ

เล็ก ๆ ไม่โดดเด่น แต่เห็นแล้วประทับใจ

ทีมประเมินจากสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ ได้สรุปที่มาแห่งความสำเร็จของสมัชชาสุขภาพหนองบัวลำภูไว้ว่า น่าจะมาจากการที่หนองบัวลำภูเป็นจังหวัดขนาดเล็ก ทำให้เครือข่ายต่าง ๆ มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน อันเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจทำงานให้กับจังหวัดกอปรกับการที่ผู้ประสานงานหลัก คือ คุณศรายุทธ สมศรี ทำหน้าที่ประสานงานกับทุกเครือข่ายได้ดี ซึ่งอาจเป็นเพราะปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งรุนแรง (โรงโม่หิน ดงมะไฟ ที่สุวรรณคูหา) มาก่อน ได้มีโอกาสร่วมงานกับหลายหน่วยงาน ทั้งชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน กรรมการสิทธิมนุษยชน สถาบันพระปกเกล้า ฯลฯ ทำให้ซึมซับและเข้าใจวิธีการจัดการปัญหาได้ดีว่าต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย นอกจากนี้ การที่แกนทำงานหลักซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เช่น หมออนามัย ทันตแพทย์ และพยาบาล ได้ทำหน้าที่ในการเอื้ออำนวยความสะดวกทั้งด้านวิชาการ และการจัดการทั่วไปมากกว่าการชี้นำทางความคิด จึงนับเป็นจุดแข็งของทีมงานที่มีความสามารถในการทำงานแบบเครือข่ายได้ดี เป็นทำงานแบบแนวราบมากกว่าแนวตั้ง หรือคงเพราะแต่ละฝ่ายมีแนวคิดและความสนใจด้านประชาสังคมเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ก็เป็นไปได้เช่นกัน

อย่างไรก็ดี สิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนถึงที่มาแห่งความสำเร็จของสมัชชาสุขภาพหนองบัวลำภูนั้น น่าจะอยู่ที่ “หัวใจ” ของกลุ่มคนเล็ก ๆ ที่เป็นมดงานอยู่เบื้องหลังมากกว่าสิ่งอื่นใด

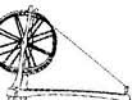
และสิ่งหนึ่งที่สะท้อนถึง “หัวใจ” ของมดงานเหล่านั้นได้ชัดเจนคือ ตัวอย่างความเห็นของผู้ประสานงานจังหวัด ที่ปรากฏในเอกสารรายงาน

ผลการจัดสัมมนาสุขภาพว่า

“...โดยรูปแบบการทำงานของคณะทำงานสัมมนาสุขภาพระดับจังหวัดเป็นการเกาะเกี่ยว เกาะกลุ่ม ของคนที่มี 'ใจ' มีความคิด และอุดมการณ์คล้าย ๆ กัน ได้ทำงานร่วมกันมานานพอสมควร แต่ลึก ๆ แล้ว คณะทำงานก็มีโอกาสพบปะกันในลักษณะเฉพาะกิจ เพราะทำงานต่างกัน และบางงานก็ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเท่าไร บางคนผู้บังคับบัญชาก็ไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องการทำงานแบบบูรณาการ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการทำงานเหมือนกัน ถ้าไม่แน่วแน่หรือไม่ยึดมั่นในวิธีการทำงานแบบเครือข่ายจริง ๆ ก็อาจจะท้อใจได้เหมือนกัน บังเอิญที่กลุ่มของเราผ่านอะไรมาด้วยกันเยอะ เลยไม่ถอยง่าย ๆ...”

“... ข้อเสนอจากเวทีสัมมนาสุขภาพ อาจจะไม่ถูกผลักดันอย่างเป็นรูปธรรมก็จริง แต่อันนี้สงสัยอย่างหนึ่งที่ได้จากเวทีสัมมนาสุขภาพระดับต่าง ๆ ก็คือ การที่สมาชิกได้นำความรู้ ความคิดและข้อเสนอที่ได้ ไปขยายต่อในการพูดคุยตามเวทีต่าง ๆ ในพื้นที่ของตัวเอง ทั้งในระดับตำบลและอำเภอ เวลาไปเห็นการประชุมที่ไหนนำเรื่องเกษตรปลอดสารพิษมาเป็นประเด็นพูดคุยกันแล้วรู้สึกชื่นใจ ประทับใจมาก คล้าย ๆ มันเห็นดอกผลเล็ก ๆ ของงานที่เราเริ่มไว้...แค่นี้ก็มีกำลังใจทำงานต่อแล้ว...”

ความงดงามของสิ่งเล็ก ๆ อาจจะไม่ไ้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในประวัติศาสตร์หน้าใด แต่บ่อยครั้งที่ถูกประทับไว้ในนามของความศรัทธาและความเชื่อมั่น ในพลังที่มาจากการมีส่วนร่วมของคนเล็ก คนน้อยที่มีต่อการสร้างสังคมสันติสุข คงคล้ายกับสิ่งดี ๆ ที่เกิดขึ้นใน “หนองบัวลาภู” แห่งนี้ ที่ฟังใจจะเป็นแค่เพียง “น้อยหนึ่ง” แต่ก็ถึงพร้อมด้วย “ความงาม”เท่านั้นพอ !

พาดศพ เป็นผ้าที่เกิดจากการมัดลายที่เส้นพุ่งหรือเส้นยืนด้วยเชือกก่อนนำไปย้อมสี การมัดลายผ้าแต่เดิมนั้นเรื่องราวทางพุทธศาสนาและเทิดทูน
สถาบันกษัตริย์ ลวดลายส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากเขมร ในอดีต ผ้ามัดหมี่นิยมนำมาตัดให้กับขุนนางชั้นผู้ใหญ่ แต่ปัจจุบัน มุคคัลทั่วไปได้ใช้ตัดเย็บ
เป็นเสื้อผ้า เป็นผ้าพันคอ เป็นต้น

เงินออมค่าหุ้น	เงินฝากพิเศษ		เงินต้น	ดอกเบี้ย	เงินต้นรวม	เงินต้นรวม	เงินต้นรวม
	บาท	บาท					
500			8,500				
500			9,000				
500			9,500				
500			10,000				
500			10,500				
500			11,000				
500			11,500				
500			12,000				
500			12,500				
500			13,000				
500			13,500				
500			14,000				
500			14,500				
500			15,000				
500			15,500				
500			16,000				
500			16,500				
500			17,000				
500			17,500				
500			18,000				
500			18,500				
500			19,000				
500			19,500				
500			20,000				
500			20,500				
500			21,000				
500			21,500				
500			22,000				
500			22,500				
500			23,000				
500			23,500				
500			24,000				
500			24,500				
500			25,000				
500			25,500				
500			26,000				
500			26,500				
500			27,000				
500			27,500				
500			28,000				
500			28,500				
500			29,000				
500			29,500				
500			30,000				
500			30,500				
500			31,000				
500			31,500				
500			32,000				
500			32,500				
500			33,000				
500			33,500				
500			34,000				
500			34,500				
500			35,000				
500			35,500				
500			36,000				
500			36,500				
500			37,000				
500			37,500				
500			38,000				
500			38,500				
500			39,000				
500			39,500				
500			40,000				
500			40,500				
500			41,000				
500			41,500				
500			42,000				
500			42,500				
500			43,000				
500			43,500				
500			44,000				
500			44,500				
500			45,000				
500			45,500				
500			46,000				
500			46,500				
500			47,000				
500			47,500				
500			48,000				
500			48,500				
500			49,000				
500			49,500				
500			50,000				

“... กองทุนที่เป็นเสมือนกุศโลบายที่ทำให้คนได้
 ‘พบปะกันเนื่อง নিজ’ ช่วยกันแก้ไขปัญหาด้วยหลัก
 ของความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
 อันเป็นการชูพุทธธรรมหมวดมรรควาสุธรรมข้อ
 ‘สังจาระ’ ตามหลักคิดที่ได้วางเอาไว้แต่เริ่มนั่นเอง...”

สังกะยมุม : กุณทางสังคัม ที่เสริมส่งความเข้มแข็งของสมัชชา

สมัชชาสุขภาพจังหวัดตราด

เกริ่นความ...

.... สังคัมที่ดั่งาม จะต้องทำให้ประชาชนรู้สึกในความเป็นชุมชน ชุมชนนั้นทำให้ความโดดเดี่ยวอ้างว้างมลายไป ช่วยให้คนมีจิตสำนึกใน ความผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ อันจะเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับชีวิต.....

นี่คือส่วนหนึ่งของบทความเรื่อง “ชุมชนทำให้ความโดดเดี่ยว อ้างว้างมลายไป” ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ “แลขอบฟ้าเขียว : ทาง เลือกสำหรับอนาคตที่กำลังปรากฏเป็นจริง” ของ พระไพศาล วิสาโล และ สมควร ใฝ่งามดี บทความนี้ “อัลวิน ทอฟเฟล” นักวิเคราะห์ สังคัมผู้มีชื่อเสียง ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับความเป็นชุมชน ที่สะท้อน ภาพของ “สังคัมที่ดั่งาม” ไว้ที่น่าสนใจ แต่จากข้อความที่เห็น คงมี คนจำนวนไม่น้อยที่มีความคิดว่า นั่นคือ “สังคัมคาดหวัง” ที่น่าจะเป็นได้ เพียงสังคัมในฝัน เพราะพอลืมหูลืมตาตื่นก็พบว่าความจริงที่ปรากฏนั้น มันไม่ใช่ !

แท้จริงแล้ว หากพิจารณาดี ๆ ไซ้ว่าสังคมที่ดิงตามทรรคนะของ "อัลวิน ทอฟเฟล" ในโลกปัจจุบันจะไม่มีอยู่จริง เพราะหากเราสืบสาวไปถึงชุมชนเล็ก ๆ หลายแหล่งแห่งที่บนโลกผืนนี้ ก็จะพบสังคมดังกล่าวซ่อนตัวอยู่ สังคมที่ผู้คนมีความรักความเอื้ออาทรและผูกพันกันเหมือนเครือญาติ มีพลังชุมชนอันเข้มแข็งเป็นเสมือนหมุดหลักสำคัญอันนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ ไม่ว่าจะอุปสรรคปัญหาใด ๆ จะดาหน้าตาโถมเข้ามาและพร้อมที่จะเชื่อมโยงกับชุมชนอื่น ๆ หรือหน่วยสังคมอื่น ๆ ร่วมรับรู้ร่วมขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้องและสมดุลง

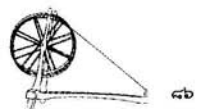
หากได้สืบสาวถึงสังคมเช่นที่ว่าในประเทศไทย "กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด" คือภาพตัวอย่าง "สังคมที่ดิงาม" ตมุทรรคนะของ "อัลวิน ทอฟเฟล" ซึ่งสามารถมองเห็นและสัมผัสได้อย่างชัดเจน

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ :

ฐานรากแห่งความเข้มแข็งของชุมชนชาวตราด

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด ตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ที่หมู่ ๑ บ้านเกาะขวาง อำเภอเมือง จังหวัดตราด ผู้ริเริ่มการก่อตั้งเป็นพระสงฆ์ชื่อ "พระสุบิน ปณีโต" แห่งวัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด

พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ได้พัฒนาแนวคิดการตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยอาศัยรากฐานมาจากคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาพระพุทธเจ้าว่าด้วยเรื่องของ "สัจจะชีวิต" แล้วนำมาประยุกต์ให้เข้ากับสังคมและธรรมชาติของชุมชน ให้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในฐานะเครื่องมือพัฒนา

คน พัฒนาชุมชน เป็นเครื่องมือสำหรับช่วยให้คนเข้าถึงธรรมและปฏิบัติธรรมได้อย่างปกติธรรมดาในการดำเนินชีวิต พระอาจารย์ให้แนวความคิดเบื้องต้นที่น่าสนใจไว้ว่า “.. ถ้าคนเดือดร้อน ข้าจะกรอกหม้อยังไม่มี จะไปสอนให้ปฏิบัติได้อย่างไร..” ดังนั้น การเกิดกองทุนสะสมทรัพย์ในชุมชนคือ “รูปธรรม” นั้น แต่ก็ต้องเป็นรูปของธรรมะ รูปที่นำไปสู่แก่นของธรรมได้ กองทุนที่เป็นเสมือนกุศโลบายที่ทำให้คนได้ “พบปะกัน เนื่องนิจ” ช่วยกันแก้ไขปัญหาด้วยหลักของความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อันเป็นการชูพุทธธรรมหมวดฆราวาสธรรมข้อ “สังจจะ” ตามหลักคิดที่ได้วางเอาไว้แต่เริ่มนั่นเอง โดยมีหลักการสำคัญคือสมาชิกกลุ่มจะต้องปฏิบัติธรรมข้อสังจจะอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็สังจจะที่ต้องกั้ยืมเงินไปทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ไม่ก่อความเบียดเบียนเดือดร้อน สังจจะที่ส่งเงินกู้ยืมตามจำนวนและเวลา รวมถึงสังจจะที่จะบริหารจัดการให้เป็นไปตามที่กลุ่มร่วมกันกำหนด

ผลจากการปฏิบัติธรรมข้อ “สังจจะ” อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกพัฒนาคุณธรรมข้อนี้ในจิตใจได้อย่างถาวร เมื่อถึงเวลานัดหมายแม้ว่าจะติดขัดด้วยเรื่องใด ๆ ก็พยายามที่จะไม่ให้เสียสังจจะ ยึดถือปฏิบัติให้ดีที่สุดจนเป็นอุปนิสัย นั่นหมายความว่า ในด้านจิตใจสมาชิกได้พัฒนาคุณธรรมข้อสังจจะอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ สิ่งที่ติดตามมามิใช่เพียงแค่การพัฒนาคุณธรรมข้อสังจจะเท่านั้น แต่ยังมีผลที่ตามมาอีกมากมาย มหาศาล โดยเฉพาะผลของการรวมกลุ่มสมาชิกที่มีโอกาสได้พบปะกัน อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้งทุก ๆ เดือนนั้น ก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในกลุ่ม เป็นพลังที่นำมาซึ่งความสำเร็จของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็เรื่องเฉพาะภายในกลุ่มหรือการนำเอาพลังนั้นไปต่อรองกับภายนอกกลุ่ม การพบปะกันทุกเดือนได้ทำให้ทราบถึงความทุกข์ความเดือดร้อนของเพื่อน

สมาชิก ซึ่งเมื่อทราบก็จะเกิดธรรมะ คือมีความกรุณาขึ้นภายในจิตใจ และ
แน่นอนว่าย่อมนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นลักษณะให้การ
สงเคราะห์ซึ่งกันและกันต่อไปด้วยรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจุบัน มีเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด
รวม ๑๖๐ กลุ่ม มีสมาชิกกว่า ๕๐,๐๐๐ คน มีเงินทุนหมุนเวียนกว่า
๓๐๘ ล้านบาท และมีกองทุนสวัสดิการรวมกว่า ๙๒ ล้านบาท

การเกิด “กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด” ขึ้นนั้น ถือได้ว่า
นั่นคือทุนทางสังคมก้อนโตที่แตกดอกออกกำไรให้กับชุมชน ก่อเกิดเป็น
กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาเอื้ออาทรระหว่างกัน สามารถ
พึ่งตนเองได้ ทำให้คนในชุมชนได้เกาะเกี่ยวแน่นแฟ้นมากขึ้น^๕ โดยมีศาสนา
เป็นศูนย์รวมของความรักความเอาใจใส่ มีธงชัยคือพระสงฆ์ที่ได้ให้แนวคิด
และหลักการของการสร้างกลุ่มกองทุน โดยยึดหลัก “สัจจะ” ซึ่งต่อมาได้
กลายเป็นคุณธรรมที่ครบวงจรชีวิต เชื่อมโยงไปหมดทั้งเรื่องของการศึกษา
ศาสนา จิตใจ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
มีความคิดเห็นร่วมกันโดยเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะเกิดขึ้นและดำเนินการได้
ต้องอาศัยการรวมพลังแห่งปัญญาของชุมชน จนในที่สุด ก็บูรณาการ
รูปแบบการทำงานของกลุ่ม ไปเป็นแนวทางการรวมพลังทางปัญญาด้าน
ต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อแก้ไขปัญหของชาวบ้านด้วยตนเอง ถือเป็นทุนทาง
สังคมที่เป็นฐานรากอันเข้มแข็งของชุมชน มีแนวคิดกระบวนการ และ
ผลงานกลุ่ม ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมได้อย่างแท้จริง

ต้นทุนแห่งชุมชนสำจจะ :

ก้าวอย่างและพัฒนาการของสมัชชาสุขภาพจังหวัด

ด้วยความโดดเด่นแห่งพลังทางปัญญาของชุมชน การเกิดเวทีสมัชชาสุขภาพในปี ๒๕๔๗ ของจังหวัดตราด จึงไม่ใช่เรื่องยากลำบากนัก เพราะเป็นจังหวัดที่มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกลุ่มองค์กรและมีเครือข่ายที่ชัดเจนอยู่แล้ว นับเนื่องตั้งแต่การเกิดขึ้นของกลุ่มสำจจะสะสมทรัพย์ในพื้นที่ดังหลักฐานพยานข้างต้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ ได้มีกิจกรรมรณรงค์เพื่อให้ภาคประชาชนได้ร่วมสร้างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติขึ้นมา ก็สามารถประสานและบริหารจัดการให้เกิดความเคลื่อนไหวภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดตราดได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว เหตุเพราะชุมชนนี้มีวิญญานและจิตสำนึกสาธารณะอยู่แล้ว จึงง่ายที่จะทำงานเชื่อมโยงกัน และเพราะผลสืบเนื่องจากความโดดเด่นของชุมชนที่มีความชำนาญในการประสานงานและการจัดการนี้เอง จังหวัดตราดจึงได้ถูกกำหนดให้เป็นแกนประสานงานหลักของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก (ซึ่งมีจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี เป็นจังหวัดพันธมิตร) ตั้งแต่เบื้องแรกจนถึงปัจจุบัน ด้วยเชื่อมั่นในศักยภาพว่า สามารถขับเคลื่อนกระบวนการสมัชชาสุขภาพในพื้นที่ได้ต่อไปด้วยความเข้มแข็งและยั่งยืนทั้งหมดทั้งปวงนี้ เกิดขึ้นได้อย่างสะดวกตาย ก็เพราะการติดต่อและเชื่อมประสานโดย **คุณ่องศรี อินทสุวรรณ** ผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัด

สำหรับฐานคิดในการจัดสมัชชาสุขภาพของจังหวัดตราด ทางพื้นที่ต้องการจะให้ เป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งข้อมูลและประสบการณ์ของประชาชนทุกภาคส่วนที่ได้ทำกิจกรรมเพื่อสร้างสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน นอกจากนี้ ยังต้องการให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง

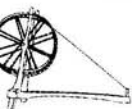
รับรู้ถึงข้อเสนอจากเวทีต่าง ๆ โดยการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพในประเด็นต่าง ๆ ก่อน ๓ ครั้ง คือ ประเด็นเกษตรเพื่อสุขภาพ ประเด็นนโยบายสาธารณะเพื่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนประเด็นของสุขภาพเยาวชนและครอบครัว แล้วนำผลสรุปที่ได้มายืนยันซ้ำอีกครั้งในการเวทีสมัชชาสุขภาพระดับจังหวัด เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอนโยบายให้กับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องต่อไป

ซึ่งเวทีสมัชชาสุขภาพในแต่ละประเด็นนั้น ได้มีกระบวนการค้นหานวัตกรรมสร้างสุขภาพขึ้นมาอย่างชัดเจน โดยนวัตกรรมที่คัดเลือกมาล้วนมีแนวคิดและรูปแบบการจัดการที่สามารถนำไปใช้ได้จริง สามารถเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้ เช่น

- **โครงการบ้านปลา ธนาคารปู สุวิภคิตอาหาร** ของบ้านเป็ดใน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง ที่มีแนวความคิดมาจากความต้องการจะฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลน ซึ่งเสื่อมโทรมจากการให้สัมปทานตัดไม้โกงกางไปเผาถ่านของบริษัทนายทุน และการทำนาุ้งที่ไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ด้วยการล้มเลิกการให้สัมปทานการตัดไม้ จากนั้นจึงทดลองเลี้ยงสัตว์ทะเลในพื้นที่นาุ้งเก่า เช่น ปูดำ ปลากระพง ปลาเก๋า ปูม้า หอยแครง พร้อมกับจัดทำ “โครงการบ้านปลา” โดยนำยางรถยนต์มามัดเป็นก้อนพร้อมท่อซีเมนต์ แล้วหย่อนในทะเลเพื่อให้พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ปลามาอาศัย ได้วางไข่และหลบซ่อนตัว หรือการทำ “ธนาคารปูดำ” เพื่อเก็บแม่พันธุ์ปูไข่เอาไว้ กิจกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สะท้อนถึงความตระหนักของชาวบ้านที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

- **โครงการบัญชีรายวัน-สานสัมพันธ์ครอบครัว** ตามแนวพระราชดำริ ของโรงเรียนสตรีศรีมิ่งมงคลภิเษก อำเภอเขาสมิง มีจุดเริ่มต้นจากการให้เด็กนักเรียนจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำวันของครอบครัว

โดยสอบถามข้อมูลจากพ่อแม่ ซึ่งต่อมาได้ขยายผลไปเป็นข้อตกลงระหว่างชุมชน ครอบครัวและสังคม กลายเป็นหลักสูตรของท้องถิ่นไปในที่สุด

กระบวนการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพ : กระชับมันและปันร่วม

จังหวัดตราดได้จัดเวทีสมัชชาสุขภาพพื้นที่เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ณ ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดไผ่ล้อม ใช้ชื่อว่า “มงคลเสวนาสมัชชาสุขภาพจังหวัดตราด” โดยถือเอาเวทีนี้เป็น การประชุมประจำปีของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ไปด้วยในคราวเดียว และ เพราะหลักคิดที่ต้องการให้เวทีสมัชชาสุขภาพเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยน เรียนรู้จากประสบการณ์จริงของกลุ่มต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่ จึง กำหนดให้คณะกรรมการเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์เป็นแกนนำ แล้วไป ประสานกับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กลุ่มเกษตรปลอด สารพิษ กลุ่มเยาวชน กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย เป็นต้น พร้อมทั้งมีทีม นักวิชาการจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตราด สื่อมวลชนจากสถานีวิทยุ อสมท. จังหวัดตราด และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดตราด นอกจากนั้นก็เป็นตัวแทนจากหน่วยงานราชการและองค์กร ของรัฐ อาทิ หน่วยงานด้านเกษตร โรงเรียนต่าง ๆ ในชุมชน เข้าร่วมงาน ด้วย มีจำนวนผู้เข้าร่วมในเวทีทั้งหมด ๒๑๕ คน โดยมีกลุ่มคณะทำงาน ที่หลากหลาย กล่าวคือ มีสัดส่วนคณะทำงานคือ ภาคประชาชน : ภาควิชาการ : ภาคการเมืองและราชการ เป็น ๓ : ๑ : ๑ สำหรับ ผู้เข้าร่วมประชุม มีสัดส่วนของภาคประชาชน:ภาควิชาการ:ภาคการเมือง และราชการ คิดเป็น ๔ : ๑ : ๑

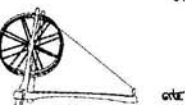
เวทีสมัชชาสุขภาพของจังหวัดตราดครั้งนี้ มีการประชาสัมพันธ์ และใช้สื่อที่หลากหลาย สามารถเข้าถึงประชาชนได้หลายด้าน เช่น เคเบิล

ทีวี ท้องถิ่น สถานีวิทยุ อสมท. จังหวัดตราด และสถานีวิทยุกระจายเสียง
แห่งประเทศไทยจังหวัดตราด ให้ผ่านพับประชาสัมพันธ์ตามสถานที่
ราชการต่าง ๆ มีการสื่อสารผ่านการประชุม

สำหรับพิธีเปิดสมัชชาสุขภาพจังหวัดนั้น ได้ใช้บรรยากาศของ
วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เริ่มต้นด้วยการตักบาตรทำบุญและรับฟังธรรมจาก
"พระอาจารย์สุบิน ปณีโต" ซึ่งถือเป็นที่ปรึกษาคนสำคัญของชุมชนแห่งนี้
จากนั้นเป็นการรับประทานอาหารเข้าร่วมกันของสมาชิกจากแต่ละหมู่บ้าน
และจากกลุ่มองค์กรพันธมิตรต่าง ๆ นับเป็นการสร้างความร่วมมือและ
กระชับสัมพันธ์ภาพระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นด้วย นอกจากนี้ ภายใน
งานยังมีการเปิดท้ายขายของของชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง และ
ปิดท้ายเวทีสมัชชาสุขภาพด้วยการละเล่นพื้นบ้านที่หาดูยาก นั่นคือ การ
เล่นเพลงพาหรือเพลงขอทานจากกลุ่มผู้สูงอายุและเด็กจากอำเภอเขาสมิง
ช่วงบ่ายเป็นการรดน้ำขอพรจากผู้อาวุโสในงานทุกคน ซึ่งรวมถึงผู้ว่าราชการ
จังหวัดและนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดด้วย

ในส่วนของเนื้อหาที่ได้จากเวทีสมัชชาสุขภาพ เนื้อหาหลัก ๆ คือ
ผลที่ได้จากการนำเสนอประสบการณ์ของการทำกิจกรรมสร้างสุขภาพของ
กลุ่มคนและชุมชนที่ดำเนินการมาแล้วในจังหวัดตราด โดยมีประเด็นที่ยึด
ตามข้อเสนอจากเวทีสมัชชาสุขภาพปี ๒๕๔๖ และเชื่อมโยงกับปัญหาของ
พื้นที่ ซึ่งตลอดช่วงการนำเสนอประสบการณ์จากกลุ่มต่าง ๆ นั้น มีหัวหน้าจาก
หน่วยงานต่าง ๆ อาทิ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด
เกษตรจังหวัด พัฒนาการจังหวัด สำนักงานจังหวัด ตลอดจนศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียน เข้าร่วมรับฟังผลการดำเนินงานหรือสภาพปัญหาและข้อเสนอ
ในระดับต่าง ๆ ด้วย

สำหรับโครงการที่นำเสนอในเวที ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

สุขภาพของคนในจังหวัดตราดทั้งสิ้น อาทิ เกษตรเพื่อสุขภาพ หรือนโยบาย
สาธารณะเพื่อเผยแพร่แนวคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน พร้อมทั้งข้อเสนอต่อ
หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องใน ๔ ประเด็นสำคัญ คือ

๑. ประเด็นเกษตรเพื่อสุขภาพ โดยนำเสนอประสบการณ์การทำ
ผลไม้ปลอดสารของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

๒. ประเด็นนโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ นำเสนอ
ประสบการณ์เรื่องการอนุรักษ์เขาดายิม ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมือง และ
เรื่องธนาคารปฏิภูมิฤดูอาหารที่บ้านเปร็ดโน หมู่ที่ ๒ ตำบลห้วงน้ำขาว
อำเภอเมือง

๓. ประเด็นสุขภาพองค์กรวม นำเสนอประสบการณ์การสร้าง
สุขภาพโดยชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค ของตำบล
ท่าโสม อำเภอเขาสมิง และการดำเนินงานชุมชนเป็นสุขของหมู่ที่ ๗ บ้าน
ท่าเส้ ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง

๔. ประเด็นสุขภาพของเด็ก เยาวชนและครอบครัว นำเสนอ
ประสบการณ์เรื่องการทำบัญชีรายวัน-สานสัมพันธ์ครอบครัว ของโรงเรียน
สะตอวิทยาควมรัชมังคลาภิเษก ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง

จากนั้นได้มีการแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรเพื่อสุขภาพ กลุ่มนโยบาย
สาธารณะและสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ กลุ่มสุขภาพของเด็ก เยาวชนและ
ครอบครัว รวมถึงกลุ่มสุขภาพองค์กรวม เพื่อให้สมาชิกที่เข้าร่วมเวทีสมัชชา
สุขภาพ ได้ร่วมกันพิจารณาข้อเสนอตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาของ
แต่ละกลุ่ม เมื่อได้ข้อสรุปของข้อเสนอแล้ว ที่ประชุมได้เสนอให้คณะทำงาน
นำข้อสรุปเหล่านั้น จัดทำเป็นเอกสารยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดและ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกครั้ง ผลที่สืบเนื่องจากเวทีในวันนั้นก็คือ ชุมชน

มีการนำกลไกขับเคลื่อนกระบวนการสมัชชาสุขภาพไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่น โดยนำผลสรุปที่ได้จากการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพไปดำเนินการต่อ อาทิ

- **โครงการผลไม้ปลอดภัย** มีการประสานขอความร่วมมือไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเทศบาล ให้จัดหาสถานที่จำหน่ายและประชาสัมพันธ์เพื่อทำการตลาดให้กับเกษตรกร รวมทั้งขอการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานของรัฐในการให้ความรู้และพัฒนาทักษะเรื่องระบบการตรวจรับรองคุณภาพ ทั้ง GAP และการหาสารตกค้างในผลผลิต โดยได้รับความร่วมมืออย่างดี ด้วยการสร้างศูนย์การเรียนรู้และพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีคุณภาพ เพื่อให้นโยบายเกษตรปลอดภัยของจังหวัดตราดดำเนินต่อไปได้อย่างดี

- **โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเขาดายัม** มีการฝึกอบรมเพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

- **โครงการบัญชีรายวัน - สานสัมพันธ์ครอบครัว** ทางผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาได้นำไปกำหนดเป็นนโยบาย โดยให้โรงเรียนสมัครเข้าร่วมเป็นโรงเรียนนำร่องการทำบัญชีครอบครัวและการออม ทำให้ความสัมพันธ์ของครอบครัวดีขึ้น อีกทั้งสามารถดึงให้ผู้ปกครองกลับมามีส่วนร่วมที่ดีกับโรงเรียนอีกด้วย

ท้ายสุดของเวทีสมัชชาสุขภาพครั้งนี้ ทางสมาชิกได้มีมติร่วมกันว่าจะใช้ประเด็นเกษตรเพื่อสุขภาพ นโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ สุขภาวะของเด็ก เยาวชนและครอบครัว รวมถึงสุขภาพองค์กรวมเป็นประเด็นขับเคลื่อนหลัก ๆ ของสมัชชาสุขภาพจังหวัด

บทสรุปของสี่จะชีวิต สี่จะชุมชน

จากรายงานการประเมินผลสัมชชาสุขภาพในพื้นที่ประจำปี ๒๕๔๗ ของ รศ.ดร. กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า เวทีสมัชชาสุขภาพของจังหวัดตราดมีการจัดการที่ดีมาก สามารถจัดงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี กิจกรรมต่างๆ มีความน่าสนใจ โดยเฉพาะประเด็นที่น่าเสนอ มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสภาพปัญหาของพื้นที่ เช่น เกษตรปลอดภัย สุขภาวะของเด็ก เยาวชนและครอบครัว สำหรับนวัตกรรมที่คัดเลือกมานำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันนั้น มีแนวคิดและรูปแบบการจัดการที่สามารถนำมาเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น มีการเคลื่อนไหวในการฟื้นฟูป่าชายเลน การทำธนาคารปู การสร้างบ้านปลาโดยการนำยางรถยนต์มัดกับท่อซีเมนต์ไปไว้ในคลอง และทะเล ถือเป็นการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางน้ำไว้ให้ชุมชนรุ่นหลังได้มีอาหารทะเลอย่างสมบูรณ์ตลอดไป ขณะที่โครงการทำบัญชีรายวัน ก็นับได้ว่าเป็นการป้องกันความเครียดและส่งเสริมสุขภาพจิตของคนในครอบครัวเป็นอย่างดี ตลอดจนได้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ให้ความเคารพนับถือต่อพระสงฆ์และผู้สูงอายุ ด้วยการตักบาตร และนำอาหารมารับประทานร่วมกัน

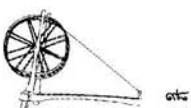
สำหรับเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมัชชาสุขภาพของจังหวัดตราดประสบความสำเร็จ สามารถเป็นแบบอย่างได้นั้น รศ.ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ ได้วิเคราะห์ไว้อย่างน่าสนใจ โดยสรุปว่า

เพราะสมัชชาสุขภาพจังหวัดตราดเป็นสมัชชาที่ใช้ฐานชุมชนเดิม ใช้กลุ่มเดิม จึงทำให้มีพลังชุมชนที่เข้มแข็งและมีการรวมตัวกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น ๆ มาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จุดเด่นที่สุด

ของจังหวัดตราดคือ การแสดงให้เห็นถึงพลังของประชาชนที่เข้มแข็งในพื้นที่ ขณะที่ท้องถิ่นก็มีการนำกลไกไปขับเคลื่อนกระบวนการสมัชชาสุขภาพไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่น วิธีการคือ นำผลสรุปที่ได้ไปดำเนินการต่อ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วม ประเมินได้จากคณะกรรมการจัดงานมักจะประกอบด้วยภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผู้เข้าร่วมประชุมมักจะมาจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกลุ่มของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งมีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน

นอกจากนี้ ช่องทางการสื่อสารในท้องถิ่นก็มีการพัฒนาและหนุนเสริมกระบวนการสมัชชาสุขภาพนั้น ให้สะดวกครอบคลุมมากขึ้น โดยมีทั้งการถ่ายทอดสัญญาณเสียงผ่านวิทยุชุมชน และถ้าถ่ายทอดสัญญาณเสียงผ่านอินเทอร์เน็ตรวมถึงเคเบิลทีวีท้องถิ่น เป็นการนำเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ เข้ามารองรับช่องทางของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้เป็นอย่างดี จึงสามารถเข้าถึงประชาชนได้หลายด้าน ถือว่าเป็นวิธีการที่ได้ผลมาก

ในส่วนของ การตั้งประเด็นข้อเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพนั้น ได้มีกระบวนการตั้งประเด็นข้อเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้การประชุมกลุ่มย่อยในการประชุมสมัชชา นอกจากนี้ หลังจากเสร็จสิ้นเวทีสมัชชาสุขภาพแล้ว คณะทำงานได้นำผลการประชุมเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพราะได้มีการทำงานทางด้านวิชาการ โดยการเก็บข้อมูลหาปัญหาในพื้นที่มาก่อน ร่วมกับการใช้ฐานข้อมูลเดิมที่ข้าราชการประจำเก็บรวบรวมเอาไว้มาผสมผสาน และได้มีการประชุมเตรียมการของนักวิชาการในการหาประเด็นปัญหา เมื่อมีข้อมูลทั้งสองส่วน ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิแล้ว ก็ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยการปฏิบัติจริง สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ทั้งสองส่วนด้วยในคราวเดียวกัน เมื่อได้ข้อมูลที่เป็นปัญหาของชุมชนของพื้นที่แล้วก็นำผลไปปฏิบัติต่อ โดยกำหนดเป็นประเด็นข้อเสนอแนะและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพให้หน่วยงานองค์กรภาครัฐในรูปแบบของรายงานการสรุปผล ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่มีการวางแผน มีขั้นตอนชัดเจน ประเมินผลได้ง่าย

ข้างต้น คือเหตุปัจจัยสำคัญที่คาดว่าจะส่งผลต่อความสำเร็จของสมัชชาสุขภาพของจังหวัดตราด แต่บทสรุปของความสำเร็จที่แท้จริงนั้นคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นเพราะความเข้มแข็งของชุมชนดั้งเดิมที่เกิดจากความตั้งใจและดำเนินการของ “กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์” ที่ถือเป็นต้นทุนสำคัญของการก่อเกิดเวทีสมัชชาสุขภาพในครั้งนี้ นั่นเอง ด้วยคุณลักษณะเฉพาะของชุมชนที่มีการตื่นตัว ต้องการจะรับรู้และเข้าร่วมกิจกรรมปฏิรูประบบสุขภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากการมีศาสนาเป็นศูนย์รวมของความรักความอาทร และยึดหลัก “สัจจะ” ที่พัฒนามากลายเป็นคุณธรรมที่ครบวงจรชีวิตเหล่านี้ ต่างช่วยหล่อหลอม ให้สมาชิกของชุมชนเกิดพลังความสามัคคี มีความกรุณาขึ้นภายในจิตใจเป็น “ชุมชนแห่งสัจจะ” ที่โน้มนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะแห่งการให้การสงเคราะห์ซึ่งกันและกันต่อไปในรูปแบบต่าง ๆ และจริงจังกับการดำเนินงานส่วนรวมไม่ว่าจะในรูปแบบใด

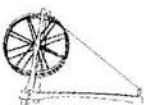
กระบวนการและการจัดการ ที่เกิดจากพลังร่วมที่เข้มแข็งและมีจุดกำเนิดจากจิตวิญญาณของชุมชนเช่นสมัชชาสุขภาพจังหวัดตราดนี้ คงเป็นภาพสะท้อนที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า หากเป็น “ต้นทุน” ของชุมชนอย่างแท้จริง มีการจัดการโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดการโดยชุมชน โดยไม่มีการครอบงำจากองค์กรใดองค์กรหนึ่ง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ ทำให้เข้าใจสภาพปัญหาเพราะผ่านประสบการณ์ที่คล้าย ๆ กัน

ตลอดจนได้ผ่านกระบวนการทำงานแบบกลุ่มแบบองค์รวมแล้ว จึงไม่ยากที่จะรับสมาชิกสุขภาพเข้ามาเป็นอีกภารกิจหนึ่งของชุมชน ทำให้ง่ายต่อการเชื่อมต่อและขยายกลุ่มสมาชิกสุขภาพในระดับพื้นที่ที่สามารถขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่สอดคล้องสอดคล้องกับบริบทและความเป็นจริงในชุมชนอย่างแท้จริง และนั่นก็คงหมายถึงความสำเร็จที่บังเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน.....ยาวนาน.....

.... สังคมที่ดีงาม จะต้องทำให้ประชาชนรู้สึกในความเป็นชุมชน ชุมชนนั้นทำให้ความโดดเดี่ยวอ้างว้างมลายไป ช่วยให้คนมีจิตสำนึกในความผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ อันจะเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิต.....

"อัลวิน ทอฟเฟล"

ตราด เป็นจังหวัดที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน ประมง และค้าขาย ที่นี้จึงไม่มีการทอผ้าใช้มาตั้งแต่เดิม ปัจจุบัน หน่วยงานของรัฐกำลังสนับสนุน
ให้กลุ่มแม่บ้านมีการทอผ้า โดยเฉพาะการทอผ้ามัดหมี่ ทั้งลายดั้งเดิมที่ได้รับอิทธิพลจากจังหวัดทางภาคอีสาน และลายประยุกต์ที่คิดค้นขึ้นใหม่

"...การมองเห็นแค่เพียงปรากฏการณ์
แต่ไม่เห็นกระบวนการ ไม่อาจทำให้เกิดความเข้าใจ
และเกิดการเรียนรู้ต่อสิ่งนั้น ๆ ได้เลย
เหมือนคนที่มองเห็นแต่ภูเขา น้ำแข็งด้านบน
แต่ไม่รู้เลยว่าเกิดอะไรขึ้นข้างภายใต้ก้อนน้ำแข็งนั้น..."

ชุมชนต้นแบบสุขภาพองค์รวม

สมาชิสุขภาพจังหวัดฉะเชิงเทรา

เปิดบทเรียน...

บทเรียนอย่างน้อย ๒ ประการ ที่ได้จากการศึกษาสมาชิกสุขภาพจังหวัดฉะเชิงเทรา

๕

ประการแรก การมองเห็นแค่เพียงปรากฏการณ์ แต่ไม่เห็นกระบวนการ ไม่อาจทำให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ต่อสิ่งนั้น ๆ ได้เลย เหมือนคนที่มองเห็นแต่ภูเขา น้ำแข็งด้านบน แต่ไม่รู้เลยว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างภายใต้ก้อนน้ำแข็งนั้น

อีกประการ คือ การมีกรอบในใจ ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งต่อการเข้าถึงความจริงของสิ่งที่ศึกษา เพราะมันทำให้เราหลงอยู่ในกรอบ แล้วมุ่งจะตัดสินว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” อยู่ตลอดเวลา

แรกทีเดียว เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกสุขภาพจังหวัดฉะเชิงเทรา มาดูคร่าว ๆ อ่านผ่าน ๆ ก็รู้สึกว่าจะไม่เห็นอะไรมากไปกว่า การนำเสนอ “ชุมชนต้นแบบสุขภาพองค์รวม” ความคิดแบบนี้ ทำให้มีข้อสงสัย และเกิดคำถามมากมายตามมา...

ทำไมต้องชุมชนต้นแบบ ?

ประเด็น "สุขภาพองค์กร" กว้างไปไหม? เล่นทั้ง ๖ ประเด็น
จะไหวหรือ ?

การบริหารจัดการในรูปเครือข่ายรัฐ-ชุมชน... ใครนำใครกันแน่ ?
ชุมชนต้นแบบจะเป็นนวัตกรรมได้อย่างไร ?

จากคำถาม สู่...การค้นหาคำตอบ

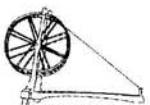
หลังจากค่อย ๆ ศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลที่มี จึงเริ่มมองเห็นวิธี
คิดอันแยบยลที่ซ่อนอยู่ภายใต้ความไม่มีอะไร ยิ่งศึกษาลงลึกในรายละเอียด
ก็ยิ่งมองเห็นภาพกระบวนการและเป้าหมายสุดท้ายชัดเจนขึ้น ยิ่งชัดก็ยิ่ง
ละเอียดที่ "ตัวนสรูป" เร็วเกินไป

เมื่อภาพเริ่มชัดก็เริ่มสนุก รับผิดชอบขอข้อมูลเพิ่มเติม และพูดคุย
กับผู้ที่ได้เข้าไปร่วมงาน ในที่สุด คำถามที่มีก็ค่อย ๆ คลี่คลาย... กลายเป็น
ภาพสมัชชาสุขภาพระดับชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน ที่ตั้งถาม
ไม่แพ้ใคร...

ทำไมต้องชุมชนต้นแบบ ?

"การเริ่มต้นจากสิ่งเล็ก ๆ น่าจะทำให้เห็นภาพชัดและสำเร็จได้
ง่ายกว่า แล้วค่อย ๆ ขยายผล ๆ ไปสู่ชุมชนอื่น" นี่คือนิยามแรกจากคำบอก
เล่าของทีมผู้จัดในพื้นที่

คิดดูก็เห็นด้วย เพราะนิสัยคนไทยมักจะรอดูท่าทีก่อน พอมีคน

ทำสำเร็จได้ผลดีแน่จึงทำตาม ดังนั้น การมีชุมชนต้นแบบเล็ก ๆ ก่อน นอกจากทำได้ง่ายเห็นภาพชัดแล้ว ยังเป็นแรงจูงใจให้คนเห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม กระทั่งอยากเข้ามามีส่วนร่วมในความสำเร็จบ้าง

เหตุผลที่สอง คือ “ชุมชน” เป็นหน่วยที่มีองค์ประกอบของสังคมครบถ้วน ทั้งองค์ภาครัฐ การเมืองท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรชาวบ้าน หรือแม้แต่สื่อก็มีในชุมชน การทดลองใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพในระดับชุมชนจึงเป็นสิ่งท้าทายความสามารถของคนเล็กๆ ในพื้นที่ และด้วยขนาดที่กะทัดรัด การจัดการจึงง่ายกว่า การเชื่อมองค์กรต่างๆ เข้ามาเป็นเครือข่ายก็ง่ายขึ้นเช่นกัน

อีกเหตุผล ด้วยขนาดเล็ก สมาชิกมีไม่มากและรู้จักกันดี กระบวนการก็จัดในพื้นที่ ข้อมูล สภาพปัญหาที่อยู่ในพื้นที่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีอำนาจตัดสินใจ ส่วนใหญ่ก็อยู่ในพื้นที่ ประโยชน์ที่เกิดก็ตกอยู่กับพื้นที่อย่างแน่นอน การจัดงานในชุมชนเอื้อให้ชาวบ้านเข้าถึงได้ง่าย รู้สึกเป็นทั้งเจ้าของบ้านและเจ้าของงานก็เลยออกมาช่วยเหลือกันคนละไม้คนละมือ คนนอกพื้นที่ที่มาในฐานะแขก นอกจากมาเรียนรู้แล้ว ก็ยังช่วยให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเจ้าของพื้นที่อีกด้วย แบบนี้เรียกว่าต่างคนต่างได้ประโยชน์ ได้ทั้งเพื่อนได้ทั้งกำลังใจ เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับในคราวเดียวกัน นอกจากนี้ การจัดงานในชุมชน มีชุมชนเป็นเจ้าภาพ การอยู่นอกสถานที่ราชการจะช่วยลดช่องว่างระหว่างรัฐกับชาวบ้านได้ดี การพูดจาหรือจึงเป็นไปแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย เอื้อต่อความสัมพันธ์ที่เสมอกัน ไม่มีท่าน ไม่มีเขา มีแต่พวกเราชาวสมัชชา

สำหรับเหตุผลที่เลือก “ตำบลดงน้อย” อำเภอราชสาส์น เป็นตำบลต้นแบบนั้น เมื่อได้ศึกษาจากเอกสารรายงานผลการจัดสมัชชา

สุขภาพจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มาจากการพิจารณาของคณะกรรมการ
จัดสมัชชาระดับจังหวัด ซึ่งลงความเห็นเห็นว่า ชุมชนตำบลดงน้อยเป็นชุมชน
ที่มีศักยภาพทั้งในด้านผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อสม. และพื้นฐาน
การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน มีผลงานที่แสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชนมา
โดยตลอด จึงน่าจะง่ายต่อการเริ่มต้นทดลองใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพ
เป็นแห่งแรก เมื่อได้ผลดีจึงค่อยขยายไปชุมชนอื่น ขยับไปสู่ระดับอำเภอ
และจังหวัด ต่อไป

ประเด็น “สุขภาพองค์กรรวม” กว้างไปไหม?

ประเด็นหลักของสมัชชาสุขภาพจังหวัดฉะเชิงเทราคือการพัฒนา
ตำบลดงน้อยให้เป็น “ชุมชนต้นแบบ สุขภาพองค์กรรวม” โดยแบ่ง
ออกเป็นประเด็นย่อย ๖ ประเด็น ล้อตามแนวคิดในร่างพระราชบัญญัติ
สุขภาพแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย ๑) เกษตรกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพและ
อาหารปลอดภัย ๒) บริการสาธารณสุขแบบองค์กรรวม ๓) นโยบาย
สาธารณะที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ๔) ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนา
กำลังคน ๕) สุขภาวะเด็ก เยาวชนและครอบครัว และ ๖) การสื่อสาร
สาธารณะ

หากมองที่ตัวประเด็นหลักและประเด็นย่อยแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่อง
ใหญ่มาก และถ้าเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นซึ่งมักจะเลือกทำประเด็นใด
ประเด็นหนึ่งเท่านั้น ก็อดสงสัยไม่ได้ว่า การเลือกใช้ประเด็นสุขภาพองค์กรรวม
จะกว้างและใหญ่เกินกำลังไปหรือไม่

แต่ถ้ามองถึงขนาดของพื้นที่ที่ทำ ซึ่งเป็นระดับชุมชน และมี
เป้าหมายคือ ต้องการให้เป็นชุมชนต้นแบบแล้ว ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจ

มากขึ้น นั่นคือ ถ้าเรามองชุมชนเป็นพื้นที่ทดลองการจัดการระบบสุขภาพแบบองค์รวม โดยมีกระบวนการสมัชชาเป็นเครื่องมือ การเริ่มต้นจากการเอาแนวคิดในร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติมาจับ ก็น่าจะมีความเป็นไปได้ เพราะครอบคลุมระบบสุขภาพทั้งระบบ สิ่งที่ได้คือ แผนสุขภาพะชุมชนที่มาจากคนในชุมชนที่ช่วยกันคิดช่วยกันวางแนวทาง อีกประการไหน ๆ จะทำให้เป็นชุมชนต้นแบบ ก็น่าจะคิดให้ครบทุกด้าน เพราะข้อเสนอและแผนที่ได้แต่ละด้าน อาจจะมีอะไรที่ต้องเชื่อมโยงหรือทำไปพร้อม ๆ กันได้

ข้อดีประการหนึ่ง คือ การหยิบยกเอาทุกเรื่องในระบบให้เข้ามาอยู่ในประเด็นของกระบวนการสมัชชาสุขภาพนั้น จะช่วยเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างพร้อมเพรียงกัน เป็นจุดเริ่มต้นของการเชื่อมร้อยเครือข่ายรัฐ ท้องถิ่น และชุมชนเข้าด้วยกันให้ได้มากที่สุด เพราะเมื่อมองเชิงระบบ ใคร ๆ ก็ล้วนเกี่ยวข้องและน่าจะเข้ามาช่วยกันคิดตั้งแต่เริ่มต้น มุมมองต่อระบบสุขภาพที่เป็นสุขภาพะของชุมชนก็จะสมบูรณ์ เพราะมาจากการบูรณาการร่วมกันตั้งแต่วิธีคิดจนถึงเป้าหมาย ในอนาคต หากมีข้อเสนอแผนงานเจาะลึกลงไปในระยะละเอียดของประเด็นใด ก็จะได้ผู้มีส่วนรับผิดชอบครบทุกด้าน การประสานข้อมูลความช่วยเหลือก็จะง่ายขึ้น

ในแง่ของความเป็นไปได้ สืบเนื่องจากความพยายามประสานกับเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่มากมาย ผู้เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการและคณะทำงานมีกระบวนการบริหารจัดการชัดเจน ได้กำหนดขั้นตอนการทำงาน และกำหนดทีมผู้มีหน้าที่รับผิดชอบชัดเจนทั้ง ๖ ประเด็น แต่ละทีมมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานของตัวเองแตกต่างกันไปตามลักษณะงาน มีการประชุมคณะกรรมการทุกระดับและทุกประเด็น ติดตามความคืบหน้าของงานเป็นระยะ ๆ จนมั่นใจได้ว่า กระบวนการ

สมัชชาสุขภาพในแต่ละประเด็นคงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และจะทัน
นำเสนอในเวทีสมัชชาสุขภาพใหญ่แน่นอน

นอกจากนี้ การได้รับคัดเลือกให้เป็นทั้งชุมชนต้นแบบและเจ้าภาพ
จัดงาน จึงเป็นแรงผลักดันให้ชาวบ้านตื่นตัว มีความมุ่งมั่นที่จะร่วมกัน
ทำงาน หุ่นเหอย่างเต็มที่ เพื่อให้สมกับเป็นชุมชนต้นแบบ ดังที่ชาวบ้านที่
เป็นคณะทำงานท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า

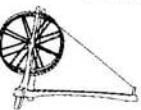
“เขายกย่องให้เราเป็นต้นแบบ เป็นตัวอย่างของท้องถิ่น เราก็ต้อง
ทำให้ดี แยกมาบ้าน มาดูงาน ก็จะได้ไม่อายเขา คนในชุมชนทั้งหมด
ถือเป็นเจ้าของบ้านเหมือนกัน ก็ต้องช่วยกันเต็มที่”

ใครนำใคร?...ในเครือข่ายรัฐ-ชุมชน

คิดตามประกาศนียบัตรฉบับนี้ ก็อดสงสัยไม่ได้ว่า งานใหญ่ขนาด
นี้ เชื่อมคนมากมายขนาดนั้น ชาวบ้านจะทำได้อย่างไร ก็คงไม่พ้นให้รัฐหรือ
ราชการนำ !

จากข้อมูลที่มี ประกอบกับการสอบถามแกนนำชาวบ้านที่มีส่วน
ในการจัดกระบวนการสมัชชาที่ตำบลดงน้อย ได้ความตรงกันว่า ก่อนที่
จะมีความคิดเรื่องการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดจะเชิงเทรานั้น ในพื้นที่มี
การรวมกลุ่มกันทำงานในนามเครือข่ายต่าง ๆ เกิดขึ้นมาก่อนแล้ว เช่น
เครือข่ายรัฐชุมชนคนแปดริ้ว ชมรมรวมพลังเพื่อผู้บริโภค ชมรมแพทย์
แผนไทย ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข เป็นต้น เครือข่ายเหล่านี้มีการ
เชื่อมกับหน่วยงานรัฐ องค์กรท้องถิ่นหรือองค์กรชุมชนอื่น ๆ อยู่เสมอทำให้
ทั้งรัฐและชาวบ้านมีประสบการณ์ ค้นเคยกับวิธีการทำงานร่วมกันมาตลอด
เป็นการทำงานในรูปแบบเครือข่าย ไม่มีใครนำใคร เมื่องานของเครือข่าย

รัฐก็มาช่วย และเมื่อมีงานของรัฐ ก็ดึงเครือข่ายชาวบ้านไปมีส่วนร่วมด้วย เป็นอย่างนี้เรื่อยมา กระทั่งมีกระบวนการสมัชชาสุขภาพเข้ามา จึงได้มีการ เชื่อมเครือข่ายเก่า ๆ และทำงานสมัชชาสุขภาพร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง

จากการพูดคุยกับ คุณไพเราะ ไตรติลาพันธ์ ผู้ประสานงาน สมัชชาสุขภาพจังหวัด ได้ให้ข้อมูลว่า การทำงานสมัชชาที่ตำบลดงน้อย มีแบ่งเป็นกลุ่มงานตามความสนใจและความเกี่ยวข้องของตัวเอง โดย แต่ละกลุ่มพยายามดึงชาวบ้านในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ให้ ชาวบ้านเป็นประธาน ส่วนบุคคลภายนอก เช่น เจ้าหน้าที่รัฐจะเข้ามา เกี่ยวข้องเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น อาทิ ให้คำแนะนำเรื่องวิชาการหรือ ทำเอกสารรายงาน

อันที่จริง ระบบราชการก็เชื่อว่าจะเลวร้าย หรือมีแต่ด้านที่จะ ไปครอบงำชาวบ้านเสมอไป ข้อดีอย่างหนึ่งก็คือ ประสบการณ์ ความ เชี่ยวชาญเชิงวิชาการ ซึ่งจะช่วยหนุนในส่วนที่ชาวบ้านยังขาดได้มาก

ประสบการณ์ส่วนตัวหลายครั้งสอนว่า การทำงานวิชาการของ ชาวบ้าน ถ้ามีคนคอยแนะนำก็จะไปได้เร็ว ไม่ต้องลองผิดลองถูก อย่างเช่น การวางแผนการทำงาน งานเอกสาร ซึ่งชาวบ้านไม่มีความถนัด ระยะเวลา เจ้าหน้าที่ก็ทำให้ หลังจากนั้นก็ให้ลองทำเอง ค่อย ๆ เรียนรู้ไป จนปัจจุบัน หลายคนสามารถเขียนแผนได้ สรุปประชุมเป็น ทำบัญชีเอง ขณะที่บางคน ก็สามารถเขียนรายงานเองได้แล้ว

สิ่งที่สะท้อนว่าภาคราชการเองก็ระมัดระวังที่จะไม่เข้าไปนำ หรือ ครอบงำชุมชนมากเกินไปก็คือ การที่เลือกจัดเวทีสมัชชาสุขภาพในพื้นที่ ชุมชนต้นแบบ คือ ตำบลดงน้อย แทนที่จะมาจัดในส่วนกลางคือจังหวัด ด้วยเหตุผลว่า ชุมชนจะได้รู้สึกว่าเป็นเจ้าของงานนี้

ข้อดีอย่างหนึ่งของการมีราชการช่วยหนุนคือ การทำงานจะมีระบบแบบแผนที่ดี รัดกุม ชัดเจน และเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านเรียนรู้ไปในตัวด้วย

หากพิจารณาจากโครงสร้างการทำงาน อาจจะเป็นลักษณะของความ เป็นราชการบ้าง เพราะมีทั้งคณะกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพระดับจังหวัด มีคณะกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพตำบลลงน้อย และยังมีคณะทำงานตามประเด็นย่อยอีก ๖ ชุด แต่เมื่อศึกษาถึงองค์ประกอบ ก็จะมีครบทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน เครือข่ายและองค์กรชาวบ้าน เมื่อพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ จะพบว่า คณะกรรมการระดับจังหวัดส่วนใหญ่มาจากส่วนราชการ ขณะที่ประธาน เครือข่ายหรือองค์กรต่าง ๆ มีหน้าที่ให้การสนับสนุนเชิงนโยบาย ซึ่งจะทำให้การประสานงานระดับปฏิบัติสะดวก คล่องตัวขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาเป็นกลไกที่จะนำข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติของแต่ละฝ่ายได้อีกด้วย สำหรับคณะกรรมการระดับพื้นที่มีหน้าที่เป็นที่บริหารจัดการและประสานงานกับเครือข่ายต่าง ๆ ที่อยู่นอกพื้นที่ชุมชนต้นแบบ โดยชักชวนให้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ที่จะพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบต่อไป

ส่วนคณะทำงานตามประเด็นย่อย ๖ ชุด เป็นที่มงานในพื้นที่ประกอบด้วยตัวแทนภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ ตั้งแต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ ผู้นำชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงผู้ได้รับผลกระทบ เข้ามาเป็นที่ทำงานร่วมกัน ประสานการทำงานกันอย่างใกล้ชิดและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ทำให้ชาวบ้านได้ฝึกการทำงานตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติงานการจัดเวที่ย่อยเพื่อระดมความคิดเห็น การรวบรวม สั่งเคราะห์ข้อเสนอ ตลอดจนการคิดรูปแบบของการนำเสนอในเวทีสมัชชาสุขภาพระดับจังหวัด

มาร่วมกัน
ทวงแถมเลือดพันธุ
แห่งการเรี่ยไร
สู่สุขภาวะ

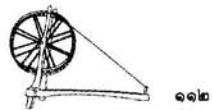

ถึงเวลารวมพล...คนรักสุขภาพต่ำลงน้อย

เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดฉะเชิงเทรา เลือกจัดในช่วงเทศกาลสงกรานต์ระหว่างวันที่ ๑๓ ถึงวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ในพื้นที่ตำบลต้นแบบ บริเวณลานอเนกประสงค์ตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น ประเด็นหลักของงานคือ การนำเสนอรูปแบบการสร้างสุขภาพด้วยตำบลต้นแบบการสร้างสุขภาพองค์รวม

รูปแบบเวที เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น ๖ กลุ่มย่อยตามประเด็นในร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ก่อนหน้านี้ แต่ละกลุ่มจะมีความทำงานทางด้านวิชาการ โดยรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นข้อเสนอ บางส่วนเป็นแผน บางส่วนก็มีผลงานออกมานำเสนอด้วย ในส่วนของรูปแบบการนำเสนอ ได้มีห้องของกลุ่มย่อยสำหรับนำเสนอ ทั้งในส่วนที่เป็นข้อเสนอนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพของชุมชน แผนปฏิบัติงาน และผลที่ได้จากการปฏิบัติจริงบางส่วน

บรรยากาศภายนอกห้อง เป็นการนำเสนอทั้งในด้านแนวคิดและกิจกรรมการสร้างสุขภาพที่หลากหลาย เช่น นิทรรศการให้ความรู้เรื่องสุขภาพและสิทธิด้านสุขภาพของประชาชน นิทรรศการแสดงผลงานด้านสุขภาพะของชุมชน นิทรรศการด้านเกษตรและอาหารปลอดภัย มีกิจกรรมการประเมินสุขภาพะและการตรวจสุขภาพเบื้องต้น กิจกรรมสาธิตการตรวจสารปนเปื้อนในอาหาร การจำหน่ายผักปลอดสารพิษและสมุนไพร กิจกรรมการสร้างสุขภาพ เช่น การนวดแผนไทย การเดินแอโรบิค การแข่งขันวิ่งระยะยาว ผลการประกวดสุขภาพผู้สูงอายุ รวมถึงการประกวดบ้านน่าอยู่ เป็นต้น

ผู้ที่ได้มีโอกาสไปร่วมงานสมัชชาสุขภาพที่ตำบลดงน้อยโดยส่วนใหญ่ ต่างรู้สึกประทับใจกับบรรยากาศของงานที่มีความเป็นกันเองสูง สนุกสนานด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การรดน้ำคำหัวหน้าผู้สูงอายุ การทำบุญเลี้ยงพระ การเลือกจัดงานในช่วงเทศกาลเช่นนี้ ทำให้มีคนมาร่วมงานมากทั้งคนในชุมชน คนท้องถิ่นที่ไปทำงานต่างจังหวัด รวมถึงคนที่มาจากเครือข่ายต่าง ๆ นอกพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้มีจำนวนของคน que เข้าร่วมงานมากกว่า ๕๐๐ คน ทำให้บรรยากาศของงานคึกคักเป็นพิเศษ

นวัตกรรม “ชุมชนต้นแบบสุขภาพองค์กรรวมดงน้อย”

พอเอ่ยถึง “นวัตกรรมสร้างสุขภาพ” เราก็มักจะมีกรอบไปจับว่าเป็นคนหรือกระบวนการ ? เป็นการสร้างสุขภาพหรือไม่ ? สำเร็จเพียงใด ? และเป็นของใหม่หรือมิใช่ ? และเกิดคำถามต่อว่า ชุมชนตำบลดงน้อยที่บอกว่าเป็นชุมชนต้นแบบสุขภาพองค์กรรวม จะถือเป็นนวัตกรรมสร้างสุขภาพได้หรือไม่ ? อย่างไร ?

แท้จริงแล้ว การมีเกณฑ์บ้างก็เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าวางเป็นกรอบก็อาจคับแคบเกินไป เพราะดูเหมือนว่าต้องครบตามกรอบจึงถือว่า “ใช่” กรอบแข็ง ๆ จึงมักจะกันบางสิ่งที่ดีและใช่แต่ไม่มีในกรอบให้ตกไปอย่างน่าเสียดาย

กรณีของ “ชุมชนต้นแบบสุขภาพองค์กรรวมดงน้อย” ก็เช่นกัน หากคิดนอกกรอบ ก็จะเห็นว่าพื้นที่เป้าหมายนั้นเป็นชุมชนซึ่งมีทั้งคนและกระบวนการพร้อมอยู่ในนั้น และเป้าหมายคือสุขภาพองค์กรรวมก็มากกว่าการสร้างสุขภาพด้วยซ้ำไป ถ้าคิดแค่นี้ ก็น่าจะตอบได้ว่า “ใช่” แต่ถ้าคิดต่อตามกรอบว่า สำเร็จหรือยัง ? เป็นตัวอย่างได้หรือไม่ ? เป็นของใหม่หรือ

มิใช่ ? นั่นละ ! จะกลายเป็นข้อถกเถียงกันอีก จนที่สุดอาจจะสรุปเป็น
“ไม่ใช่” ไปเลยก็เป็นได้

ลักษณะที่เป็น “นวัตกรรมของตำบลต้นแบบดงน้อย” ที่
ประมวลได้ มีอย่างน้อยสามด้าน คือ

หนึ่ง... การนำแนวคิดสุขภาพองค์รวมในร่างพระราชบัญญัติ
สุขภาพแห่งชาติ มาทดลองใช้ในชุมชนเล็ก ๆ ก่อน เป็นความพยายามที่
จะทำให้ภาพ “สมัชชา” ในอุดมคติเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น

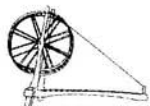
สอง... การใช้วิธีสร้าง “ต้นแบบ” ขึ้นมาก่อน แล้วค่อยขยายไป
พื้นที่อื่น

สาม... การบูรณาการกระบวนการสร้างสุขภาพเข้ากับวัฒนธรรม
ประเพณีของท้องถิ่น

บทสรุปความสำเร็จ : เรียนรู้แบบองค์รวม

ความสำเร็จของการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดฉะเชิงเทรา
ประการแรก น่าจะอยู่ที่การเลือกวิธีทดลองทำกระบวนการสมัชชาสุขภาพ
ในรูปตำบลต้นแบบ ข้อดี คือ สามารถลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ได้เลย
ประสานง่าย ไม่ต้องรอใคร เริ่มจากการร่วมกันคิด สังเคราะห์จนได้
ข้อเสนอของชุมชน ส่วนใดทำได้ก็นำไปทำแผน แล้วลงมือทำกิจกรรมเลย
ลองผิดลองถูกด้วยชุมชนเอง ทุกคนได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันบนพื้นฐาน
ข้อมูลจริงของพื้นที่ สรุปในพื้นที่แล้วสามารถนำข้อเสนอจากสมัชชาไป
ปฏิบัติได้เลย

ตัวอย่าง เช่น คณะทำงานนโยบายสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อม เริ่มจากเวทีพูดคุยระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์ข้อเสนอ

ออกมา แล้วทำเป็นแผนพัฒนาสุขภาพระดับชุมชนของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีหลายกิจกรรมที่สามารถทำได้เลย เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ทำป้ายรณรงค์กำจัดขยะ ตีเส้นจราจรทางโค้ง ติดตั้งสัญญาณไฟจราจร ออกข้อบัญญัติตำบลในการควบคุมตลาด ส่วนของชุมชนมีการรณรงค์ บ้านน้าอยู่ ขณะที่สวนของโรงพยาบาลราชสาส์น มีการตรวจสุขภาพ พนักงานโรงงาน เป็นต้น

เห็นได้ว่า ในพื้นที่เล็กสามารถทำอะไรได้มากกว่ากระบวนการสมัชชา เพราะสามารถนำข้อเสนอจากเวทีสมัชชาไปปฏิบัติได้เลย และเห็นผลทันที

ประการที่สอง การบูรณาการกระบวนการสร้างสุขภาพเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น

“ตงน้อย” จัดเป็นตำบลขนาดใหญ่ เพราะมีถึง ๑๖ หมู่บ้าน ๑,๕๑๖ หลังคาเรือน สิ่งพิเศษอีกอย่างก็คือ ที่นี่มีโรงพยาบาลขนาด ๑๐ เตียงอยู่ด้วย ลักษณะเด่นสำคัญคือ ที่นี่มีทุนทางวัฒนธรรมสูงเพราะเป็นชุมชนที่มีเชื้อสายมาจากเขมร จึงเกิดความรู้สึกรักในรากเหง้าของตนเอง

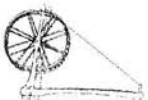
ด้วยบริบททางสังคมดังกล่าวนี้เอง คณะผู้จัดจึงออกแบบให้กระบวนการสมัชชาสุขภาพ เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณีประจำปี ท้องถิ่นคือประเพณีสงกรานต์ ข้อดีคือ ทำให้มีคนมาร่วมงานมากมาย โดยเฉพาะคนที่เป็นเจ้าของท้องถิ่น สะท้อนวิถีคิดที่เป็นกุศโลบายสำคัญคือการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นศูนย์รวมจิตใจให้สมาชิกในชุมชนมารวมตัวกัน แล้วบูรณาการกิจกรรมสร้างสุขภาพเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ดึงหมู่คนให้กลับมาหาครอบครัว มาหาชุมชน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็น

หนึ่งเดียวกัน แล้วใช้พลังของความรู้สึกร่วมของคนจำนวนมากนี้กระตุ้นต่อ
ให้ประชาชนตื่นตัวเรื่องสุขภาพมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

กรณีศึกษาสมัชชาสุขภาพจังหวัดฉะเชิงเทรา จึงอาจเรียกได้ว่าเป็น
นวัตกรรมด้านรูปแบบของการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ที่ไม่เหมือนใคร
จริง ๆ

ได้เรียงความสำเร็จมาได้ขนาดนี้ จะปฏิเสธว่าสมัชชาสุขภาพจังหวัด
ฉะเชิงเทราไม่ใช่กรณีที่น่าศึกษา...คงไม่ได้แล้วกระมัง !

๕

คนเมืองแปดริ้วแต่เดิมไม่มีการทอผ้าใช้เอง แม้ปัจจุบัน จะมีการส่งเสริมให้มีกลุ่มทอผ้า โดยเฉพาะการทอผ้าที่มีลักษณะผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น แต่ก็ไม่ใช่เป็นผ้า
ของท้องถิ่น เพราะการทอผ้าเป็นวัฒนธรรมที่ติดมากับกลุ่มคนทางอีสานที่ย้ายถิ่นมาตั้งรกรากที่นี่ โดยได้นำทักษะการทอผ้ามาเผยแพร่ที่เมืองแปดริ้วแห่งนี้
ในภายหลัง

งานเขียนหรือไม่ว่า... ผลที่แรงหนี่ง... การตั้งร่เรียนและใช้ร่ฝึกถูกร
ใช้กันแล้วคำาใจมการด้วยควมร่วมมือของลุ่มคนในชุมชนหนี่ง
ร่ฝึกถูกรที่กระทรวงศึกษาธิการมีโลกาสุไว้ข้องขึ้น
คำาใจนการเองแล้ว... ใจซมเป็นนึ่งร่ฝึกชุมชนลภาวะพริชมและ
คฝอชวกร... เป็นนึ่งร่ฝึกนึ่งมีรู่พากร์มีรู่ซมกับมีนึ่งรู่ฝึกแห่งกร
นึ่งรู่ฝึกชวกร... นึ่งรู่ฝึกชวกรนึ่งซมกับนึ่ง
กรรชวกรนึ่งรู่ฝึกชวกรนึ่งซมกับนึ่งรู่ฝึกชวกร...

หลักสูตรการเรียนรู็ของbumben... คือดอกผลแห่งสมัชชา

สมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐม

เสียงก้องจากห้องเรียน.....

... ก.เอ๋ย ก.ไก่... ข.ไข่ ในเล่ม... ข.ขวด ของเรา ... ค.ควาย
เข้านา... ค.คน ชิงช้า ...

เชื่อว่าทุกคนยังคงจำเสียงเจ็ยแจ้วนี้ได้ โทนเสียงแหลมสูงที่ไม่เคย
จางหายไปจากห้องเรียนของเด็กชั้นมูลที่เริ่มเรียนรู้ท่องจำ เสียงที่เป็น
เสมือนปฐมบทของ “หลักสูตรแรก” ซึ่งสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่า “นักเรียน”
รู้จัก !

สมัยเป็นเด็กเล็กเล็ก เมื่อเริ่มหัดอ่านท่องเขียนในชั้นมูลชั้นประถม
เราอาจอ่อนตึงสาเกนไปที่จะรู้ว่าหลักสูตรการเรียนการสอนในห้องเรียน
นั้น มีผลต่อชีวิตตนเองและสังคมอย่างไร รู้แต่เพียงว่าเป็นหลักสูตรที่
ทำให้เรา “อ่านออก” “เขียนได้” และที่สำคัญ ทำให้เรา “สอบผ่าน”
และ “เลื่อนชั้น”

แต่เมื่อเติบโตขึ้น ต้องผ่านการเรียนรู้ต่าง ๆ มากมาย ผ่านหลักสูตร
มาหลายระดับชั้นและหลายระดับวุฒิ นั้นแล้ว ! ถึงได้เกิดคำถามว่า...

มีสักทีหลักสูตรเขียว ที่ไม่ทำให้ผู้เรียนต้องตกเป็นเหยื่อของอัตตาตนเอง ไม่เป็นไปเพื่อแสวงหาความร่ำรวยโดดเด่น หรือไม่เป็นไปเพื่อการไขว่คว้าหากิเลสทั้งหลายทั้งปวง... ?

จะมีสักทีหลักสูตรเขียว ที่เป็นไปเพื่อเสริมต่อภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัว ไม่ถอยห่างจากชุมชนถิ่นฐานบ้านเกิด ทุกที่ ... ทุกที่ ... ?

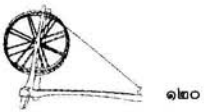
จะมีสักทีหลักสูตรเขียว ที่ถูกเชื่อมโยงให้ถึงกันด้วยครู โรงเรียน นักเรียน ชาวบ้าน และเป็นไปเพื่อแสดงศักยภาพของวิถีชุมชนได้อย่างแท้จริง ... ?

จะมีสักทีหลักสูตรเขียว ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มคนหลากหลายกลุ่มได้ร่วมกันวางแผน ร่วมคิด ร่วมร่างแล้วสร้างหลักสูตรเป็นของตนเอง สามารถนำหลักสูตรนั้นไปใช้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน หลักสูตรที่ครูและนักเรียนสามารถเป็นได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอน ...?

จะเป็นไปได้หรือ ที่จะมีหลักสูตรเช่นนี้ในบ้านเมืองของเรา... ประเทศไทย !

แต่เชื่อหรือไม่ว่า ณ ที่แห่งหนึ่ง กำลังเขียนและใช้หลักสูตรที่ร่างแล้วดำเนินการด้วยความร่วมมือของกลุ่มคนในชุมชนหนึ่ง หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการเองได้ โดยเป็นไปเพื่อความเหมาะสมพร้อมและคล่องควร เป็นไปเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผืนภูมิแห่งตน ไม่อหังการ แต่ทำทลายเหลือเกินกับการเข้าไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้...

ณ ที่แห่งนั้นคือ “นครปฐม” ดินแดนศักดิ์สิทธิ์ ที่ซึ่งประดิษฐาน “องค์พระปฐมเจดีย์” !

ก้าวอย่างแห่งสมัชชาสุขภาพ :

จากห้องสี่เหลี่ยมสู่โลกใบกลม... จากกลุ่มชุมชนสู่ก้อนพลัง

แม้ว่า “นครปฐม” จะเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ทางภาคกลาง แต่ก็เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เพราะนอกเหนือจากเป็นจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานครแล้ว ยังเป็นเมืองประวัติศาสตร์สำคัญของชาติไทย เป็นถิ่นที่ประดิษฐานของ “องค์พระปฐมเจดีย์” องค์พระเจดีย์ที่คนไทยชาวพุทธต่างให้ความเคารพสักการะมานับแต่อดีตจวบปัจจุบัน

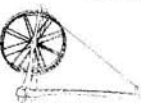
ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดนี้เป็นที่ราบลุ่ม มี “แม่น้ำท่าจีน” หรือที่เรียกตามชื่อพื้นถิ่นว่า “แม่น้ำนครชัยศรี” ไหลผ่าน ส่งผลให้ผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ด้วยเหตุนี้ที่นี่ยังเป็นเสมือนครัวของประเทศ เพราะเป็นแหล่งผลิตของอาหารหลายชนิด ทั้งทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะเป็นจังหวัดที่ขึ้นชื่อในเรื่องของการทำสวนผลไม้ เป็นที่เลื่องลือในนามของจังหวัดที่มีการเลี้ยงสุกรมากจังหวัดหนึ่ง

ระยะหลัง จังหวัดนครปฐมมี “โรงงานอุตสาหกรรม” เข้ามาขอแบ่งพื้นที่เพื่อประกอบธุรกิจมากขึ้นเรื่อย ๆ จนต้องเพิ่มสถิติให้เป็นจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมากมายอีกจังหวัดหนึ่งของประเทศ และเพราะเหตุของการเป็นจังหวัดที่มีการดึงทรัพยากรมาใช้ประโยชน์อย่างมากมาย ความอุดมสมบูรณ์ก็เริ่มน้อยลง มีพิกกล่าวถึง “ผลกระทบ” ที่บรรดาผู้ประกอบการต่าง ๆ ส่งคืนให้แก่พื้นที่ ผืนดิน และสายน้ำต่างเรียงหน้าประจันตัวกันอย่างถ้วนทั่ว ทั้งเรื่องของ ดินเน่า อากาศเสีย ขยะมลพิษ และ..... แม่น้ำไร้ชีวิต !

ด้วยเหตุนี้ ชาวนครปฐมกลุ่มหนึ่งจึงได้มีการรวมตัวกันขึ้น

โดยเฉพาะ การรวมกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนรอบ ๆ บริเวณ “แม่น้ำท่าจีน” วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มกัน ก็เพื่อต้องการ “พิทักษ์แม่น้ำท่าจีน” เหตุเพราะปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำท่าจีนอันเป็นเสมือนเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงชุมชนชาวนครปฐมแถบนั้นเริ่มหนักหน่วงขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งปัญหาเรื่องผักตบชวาและเรื่องขยะที่ส่งผลให้แม่น้ำเน่าเสีย ด้วยความห่วงใยสุขภาพของแม่น้ำและต้องการเก็บสิ่งที่ได้ไว้ให้ลูกหลานในอนาคต กลุ่มคนดี ๆ กลุ่มนี้จึงรวมตัวกันภายใต้ชื่อ “ชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีน นครปฐม” ซึ่งมีโครงสร้างของชมรมแบบสามเสา ครอบคลุมทั้ง วัด บ้าน และโรงเรียน โดยมี พระธรรมเสนานี เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เป็นประธานที่ปรึกษาชมรมฯ ฝ่ายคณะสงฆ์ นอกจากนี้ ยังมี กำนัน สมชาย ชันอินทร์งาม กำนันตำบลบางระกำ มีนักวิชาการอย่าง ผศ.เด่นศิริ ทองนพคุณ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ นาย ประสพ ชันอินทร์งาม ศึกษาธิการจังหวัด นายชัยศักดิ์ ชิดธิระวัฒนา ประธานสภาเทศบาลตำบลบางเลน รวมถึงผู้ใหญ่บ้าน ครู นักเรียน ประชาชน และผู้นำท้องถิ่นอีกหลายคนที่ได้รวมก่อตั้งกลุ่มกันเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑

เวลาต่อมา คนกลุ่มนี้ก็พากัน “เปิดประตูห้องสี่เหลี่ยม” ออกสู่ “โลกใบกลม” เข้ามาแก้ปัญหาแม่น้ำเน่าเสียร่วมกับผู้คนในท้องถิ่น กระทั่งมีเรื่องของสมัชชาสุขภาพเข้ามาในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ทางสมาชิกของชมรมก็ได้ขยายบทบาท เข้าร่วมเป็นแกนนำที่สำคัญของสมัชชาสุขภาพ โดยมี คุณประเชิญ คนเทศ เป็นผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัด มี ดร.วิสุทธิ์ วิทย์ฐานภรณ์ จากศูนย์ประสานองค์กรเอกชนนครปฐม (ศอน.) ตลอดจน คุณอธิวัฒน์ พันธุ์ประชา และคนอื่น ๆ เป็นผู้ร่วมประสานงาน แต่อย่างไรก็ตาม ทิศทางของการทำงานก็ยังคงมุ่งเน้นที่ “การดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนและการเกษตรที่เอื้อต่อสุขภาพ” เป็นสำคัญ ซึ่งตรงกับ

ปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่มาแต่เดิม ด้วยต้องการ
ต่อยอดให้มั่นคงและยั่งยืนชั่วลูกชั่วหลาน

สำหรับกลไกการขับเคลื่อนกระบวนการสมัชชาสุขภาพนั้น เกิด
จากการดำเนินการและประสานงานอย่างต่อเนื่องของแกนนำต่าง ๆ ที่มา
จาก “บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน” และส่วนใหญ่ก็ได้ร่วมขับเคลื่อน
เรื่องการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนมาแต่เดิมอยู่แล้ว ต่างกันก็เพียงการ
จัดสมัชชาคือต่อยอดการทำงานอย่างเป็นกระบวนการเท่านั้น จึงสะดวก
และง่ายต่อการดำเนินการและประสานงาน คณะทำงานและผู้เข้าร่วม
กระบวนการขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐมนี้ เกิดจากแนวคิด
ที่ว่า บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน จะต้องร่วมพลังกันอย่างแข็งขัน
ต้องเดินไปด้วยใจที่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังนั้น คณะทำงานและผู้เข้าร่วม
กระบวนการจึงมีความครอบคลุมทุกภาคส่วน ทุกรุ่น ทุกวัย ที่มีอยู่แล้ว
ก็ยืนพื้น ที่ขาดก็ต้องเติมให้เต็ม ด้วยเหตุนี้ สมัชชาสุขภาพของที่นี่ จึงมี
ทั้งกลุ่มครู นักเรียน ประชาชน ผู้ปกครอง นักการเมือง ตลอดจนพระภิกษุ
โดยมีมติร่วมกัน พร้อมกำหนดเป็นวลีในการดำเนินการว่า “บ้าน วัด
โรงเรียน และชุมชน ร่วมพลังแข็งขัน เดินไปด้วยใจที่เป็นน้ำหนึ่ง
เดียวกัน”

ทิศทางของการขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพนั้น คณะทำงานต้องการ
ให้เกิดนวัตกรรมที่เป็น “นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ” ซึ่งเป็น
นโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เน้นหนักเรื่องการอนุรักษ์
แม่น้ำ การเกษตรอินทรีย์และอาหารปลอดภัย โดยเฉพาะการร่วมกัน
ร่าง “หลักสูตรการเรียนรู้อาชีพของชุมชน” ในนามของ “หลักสูตรแม่น้ำ
ท่าจีน” ซึ่งเป็นการจัดหลักสูตรที่ว่าด้วยเรื่องของแม่น้ำท่าจีน ที่เน้นด้าน
การเรียนการสอนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยบูรณาการจากหลักสูตร

ปกติที่มีการเรียนการสอนในชั้นเรียน สำหรับหลักสูตรนี้ ได้รับการผลักดันให้เกิดกระบวนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมโดยแกนนำคนสำคัญอย่าง **คุณบุญมี ออบเชย** จากโรงเรียนบ้านดอนหวาย และได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลบางระทิก

การที่จังหวัดนครปฐมมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถาบันการศึกษาจำนวนมาก และบรรดาบุคลากรต่าง ๆ จากสถาบันการศึกษาต่างพากันมาเป็นพันธมิตรและร่วมขับเคลื่อนสมัชชา ช่วยให้แกนนำกลุ่มต่าง ๆ สามารถเข้าถึงทั้งเอกสารและบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญที่หลากหลายได้ง่าย นอกจากนี้ สถาบันการศึกษายังส่งบุคลากรและนักศึกษาเข้ามาศึกษาวิจัยชุมชนในด้านต่าง ๆ มากมาย ทำให้แกนนำสมัชชาและภาคประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมและเกิดฐานข้อมูลแห่งการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์แก่พื้นที่ แกนนำจากภาคประชาชนก็ยังสามารถทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์กับชุมชนของตนเองได้อีกด้วย จึงก่อเกิดเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ของชุมชนที่ครอบคลุมรอบด้านมากที่สุดหลักสูตรหนึ่ง

เนื่องเพราะคณะทำงานสมัชชาสุขภาพระดับจังหวัดส่วนหนึ่ง เป็นข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย จึงมีส่วนช่วยร่างหลักสูตรการเรียนรู้ของชุมชนนั้นให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น และพร้อมสนับสนุนนโยบายดังกล่าวของสมัชชา นอกจากนี้ ก็ได้มีการนำหลักสูตรนั้นไปเชื่อมโยงกับหลักสูตรปกติของสถาบันการศึกษา ช่วยผลักดันให้นักเรียนและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสมัชชาสุขภาพได้อีกกลุ่มหนึ่ง

กลไกที่ช่วยผลักดันและส่งเสริมให้กระบวนการสมัชชาได้เข้าถึงท้องถิ่นแต่ละพื้นที่อย่างต่อเนื่อง คือกระบวนการทำงานของกลุ่มแกนนำที่มาจาก ผู้นำชุมชน ประชาชน เครือข่ายของกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงโรงเรียน

วัด ที่ได้มีการพบปะประชุมกันเป็นระยะ ๆ เพื่อรายงานความก้าวหน้าของกิจกรรมกลุ่มว่า ได้ทำอะไรไปบ้าง ทำที่ไหน อย่างไร ขณะเดียวกัน แกนนำเหล่านี้ ก็ได้นำเรื่องที่ได้รับจากการประชุมแต่ละครั้ง ไปปฏิบัติและขยายผลต่อในพื้นที่ กระบวนการเช่นนี้เอง ที่ทำให้เกิดการไปกระตุ้นให้กลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ได้ทำงานอย่างต่อเนื่อง และสามารถกระตุ้นให้เกิดสมาชิกใหม่หรือสร้างเครือข่ายใหม่ได้เรื่อย ๆ ดังกล่าวข้างต้น

นอกเหนือจากเรื่อง “หลักสูตรการเรียนรู้อาชีพของชุมชน” อันหมายถึง “หลักสูตรแม่น้ำท่าจีน” ซึ่งคณะทำงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดต้องการต่อยอดเป็น “นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ” เรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำและการเกษตรอินทรีย์แล้ว สิ่งที่ต้องการนำเสนอในเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐมปี ๒๕๔๗ ก็คือ “นวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ” ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง นั่นคือ “การก่อตั้งตลาดขายอาหารปลอดสารพิษ” ขึ้นในชุมชน

การเกิดขึ้นของ “ตลาดขายอาหารปลอดสารพิษ” นั้น เป็นผลสืบเนื่องจากนโยบายเรื่องอาหารปลอดสารพิษ ที่ได้ดำเนินการมาแล้วประมาณ ๓ ปี นับแต่เริ่มขับเคลื่อนสมัชชา โดยต้องการให้เป็นตลาดที่ถูกสุขลักษณะ โดยขายอาหาร ผัก ผลไม้ ที่ปลอดจากสารพิษ และเกิดขึ้นโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ส่งผลเสียต่อแม่น้ำ

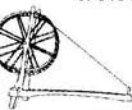
สำหรับกระบวนการที่ได้มาซึ่งนวัตกรรมดังกล่าวนี้ เบื้องต้น คณะทำงานสมัชชาสุขภาพ ผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนประชาชน ได้มีการพบปะพูดคุยกัน มีความคิดเห็นตรงกันว่า ประชาชนในพื้นที่ควรได้บริโภคอาหารปลอดสารพิษและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้ร่วมกันวิเคราะห์ผลดีผลเสียของการสร้างตลาดนี้ พร้อมสังเคราะห์โดยอาศัยวิธีการและกระบวนการทางวิชาการ ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ทำให้

คณะทำงานตัดสินใจสร้างตลาดขายอาหารปลอดสารพิษขึ้น เพราะถือเป็นสิ่ง que ประชาชนจะได้ประโยชน์ต่อสุขภาพในอนาคต อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะเปิดตลาด คณะทำงานก็ได้วางแผนยุทธศาสตร์การประเมินและติดตามผลเอาไว้ ดังนั้น หลังจากเกิดตลาดนี้ขึ้นมา แกนนำที่รับผิดชอบรวมถึงประชาชนในพื้นที่ ก็ได้มีการประเมินสถานการณ์ของตลาดแห่งนี้เป็นระยะ ๆ หลังจากนั้นจึงมาประชุมร่วมกันเพื่อรายงานความสำเร็จและความก้าวหน้า รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ช่วงแรกนั้น ตลาดแห่งนี้มีสินค้ามาขายไม่มากนัก แต่ตอนนี้กลับกลายเป็นตลาดใหญ่ เป็นตลาดตัวอย่างที่มีไว้ให้คนมาซื้ออาหารที่ปลอดภัยไปบริโภค และในอนาคต ทางคณะทำงานก็ตั้งใจจะเปิดเป็นตลาดเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ประชาชนได้บริโภคอาหารปลอดสารพิษอย่างกว้างขวาง

ถือได้ว่า “ตลาดขายอาหารปลอดสารพิษ” เป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นด้วยผลสืบเนื่องจากนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เน้นเรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำ การเกษตรอินทรีย์ และอาหารปลอดสารพิษ ซึ่งตรงกับที่ทางคณะทำงานสมัชชาต้องการให้เป็น สอดคล้องกับประเด็นของการจัดเวทีสมัชชาที่มีข้อตกลงร่วมกันว่า “สิทธิของประชาชนทุกคน ควรได้รับประทานอาหารที่ปลอดสารพิษเพื่อการมีสุขภาพที่ดี”

“หลักสูตรการเรียนรู้ของชุมชน” ซึ่งเป็นเสมือนเข็มทิศในการเดินทางของสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐมนั้น ถือได้ว่า “สื่อ” ก็มีบทบาทในการสร้างหลักสูตรนั้นด้วย ถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงทางอ้อมก็ตาม โดยเฉพาะ “สื่อโทรทัศน์” ที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนเสริมกระบวนการสมัชชา ที่ดำเนินการผ่านรายการ “รวมพลังสร้างสุข” ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับทราบเรื่องราวและข่าวสารของสมัชชาอย่างทั่วถึงก็เพราะ

รายการนี้ ขณะที่ "วิทยุชุมชน" ก็เข้ามามีส่วนช่วยในกระบวนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้วย โดยร่วมกระจายข่าวต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น เรื่องร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ นอกจากนี้ ก็ยังมีสื่ออื่น ๆ ที่ได้มาช่วยเสริม เช่น มี "อสม. และบุคลากรโรงพยาบาล" ได้ช่วยสื่อสารด้านสุขภาพโดยตรง ส่วนในโรงเรียน "เด็กนักเรียน" ได้ช่วยกันทำโปสเตอร์และมีการประกวดโปสเตอร์เพื่อสุขภาพกัน มีการจัดบอร์ดให้ความรู้เรื่องสุขภาพต่าง ๆ เป็นต้น

เวทีสมัชชาสุขภาพ : ห้องเรียนชุมชน...รวมหมู่คนมาร้อยเรียง...

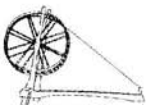
หากหลักสูตรการเรียนรู้ของชุมชนตามนาม "หลักสูตรแม่น้ำท่าจีน" ถือเป็นประเด็นขับเคลื่อนของสมัชชาสุขภาพ "เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐม" ก็เป็นเสมือน "ห้องเรียน" เพราะเป็นแหล่งที่หมู่คนเข้ามาเรียนรู้ ต่างกันก็เพียงห้องเรียนที่นี้เป็น "ห้องเรียนชุมชน" แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันแบบชุมชน ๆ ที่ซึ่งผู้คนสามารถผลัดกันเป็นครูและนักเรียนได้ ขณะที่ "ห้องเรียนในโรงเรียน" โดยส่วนใหญ่มีครูที่ทำหน้าที่ "สั่งและสอน" ส่วนนักเรียนก็มีหน้าที่ "ตามและเรียน" แค่นั้น!

เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐม จัดขึ้น ณ โรงเรียนโสตศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๗ โดยมีชื่องานในครั้งนี่ว่า "บ้านเรียนรู้ คู่ปัญญา ทอดผ้าป่าเพื่อเด็กพิการ" มีหลายฝ่ายมาช่วยงานกันอย่างพร้อมเพรียงและเต็มความสามารถ กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ นักเรียน เยาวชน ครู นักการภารโรง ประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล พระภิกษุ เป็นต้น สำหรับผู้เข้าร่วมเวทีมี

ประมาณ ๓๐๐ คน ซึ่งมีครบทั้ง ๓ ประสาน คือ ประชาชน วิชาชีพ
ข้าราชการ หรือนักการเมือง มีสัดส่วนคณะทำงานและผู้เข้าร่วม
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ประกอบด้วย ประชาชน
/ประชาคม : นักวิชาการ : นักการเมือง/ข้าราชการ คิดเป็น ๒๓ : ๑ : ๑ : ซึ่ง
หากประเมินจากสัดส่วนคณะทำงานและผู้เข้าร่วมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
แล้ว คงไม่เป็นไปตามที่กำหนด เนื่องจากสัดส่วนของผู้ที่แสดงบทบาทใน
เวทีสมัชชาสุขภาพ เป็นประชาชนทั่วไปมากกว่ากลุ่มนักการเมืองหรือ
ข้าราชการและมากกว่านักวิชาการ อย่างเห็นได้ชัด

บรรยากาศของเวที คึกคักด้วยกลุ่มนักเรียนและเยาวชน ที่ต่างพามา
ช่วยกันจัดและดูแลสถานที่อย่างพร้อมเพรียง บางกลุ่มก็มุดตัวรับผู้เข้า
ร่วมงาน บางกลุ่มก็อาสาช่วยเก็บข้อมูลภายในงานเพื่อสานต่อหลักสูตรการ
เรียนรู้ของชุมชน ทุกคนทำงานด้วยใจ มีความรักและสามัคคี ส่วนผู้ดำเนิน
รายการก็พูดทักทายผู้คนที่มาในงานอย่างอารมณ์ดี ชักชวนให้อยู่ร่วมงาน
และให้ติดตามกิจกรรมต่าง ๆ จนเสร็จงาน นอกจากนี้ยังมีรายการโทรทัศน์
"รวมพลังสร้างสุข" ที่เข้ามาเก็บบรรยากาศและร่วมเวทีด้วยเช่นกัน

ภายในโรงเรียนมีกิจกรรมหลายประเภท เช่น นิทรรศการด้าน
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมบนเวทีของนักเรียนเครือข่ายชมรมคนรัก
แม่น้ำท่าจีน หลังจากประธานได้กล่าวเปิดงานแล้ว บนเวทีก็เริ่มเสวนา
เรื่องการดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยตัวแทนเด็กนักเรียนและเยาวชนที่
เป็นเครือข่าย ซึ่งตัวแทนนักเรียนเหล่านี้ ได้ร่วมกันชี้แนะและกระตุ้นให้
ผู้เข้าร่วมสมัชชาได้รับทราบวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งชักชวนให้
มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกัน นอกจากนี้ ยังมีการพูดคุยและแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นประเด็นสายน้ำกับสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การ
เสวนาเรื่องการดูแลแม่น้ำท่าจีน เป็นต้น

สำหรับการจัดงานในครั้งนี้นอกจากผู้เข้าร่วมเวทีจะได้ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ผู้เข้าร่วมยังได้ "ทำบุญ" อีกด้วย เพราะมีกิจกรรมทอดผ้าป่าเพื่อเด็กพิการร่วมด้วย

การที่สมาชิกรัฐสภาของจังหวัดนครปฐมได้จัดขึ้นที่โรงเรียนสตรีศึกษานั้น ถือเป็นโอกาสที่เปิดโอกาสให้บุคคลหลายๆกลุ่ม หลายๆ ฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพราะแม้กระทั่งนักเรียนที่มีความพิการก็มีส่วนในการพัฒนาประเทศได้ และการที่โครงการต่าง ๆ ได้เริ่มต้นที่โรงเรียน ก็เท่ากับเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักในเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขยายผลไปสู่บ้านและชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ยืนยันได้จากแง่คิดที่น่าสนใจของแกนนำสมาชิกรัฐสภาพรายหนึ่ง ที่ว่า

"เราคิดว่า คนหูดีร่วมกับคนหูหนวก ช่วยกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้"

สำหรับประเด็นที่พูดคุยกันในเวทีสมาชิกรัฐสภา ได้มีการพูดเน้นย้ำถึงนโยบายสาธารณะที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม โดยคณะทำงานและผู้เข้าร่วมสมาชิกรัฐสภาได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์วิกฤตการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ มาสื่อสารให้สาธารณะได้รับรู้ ได้พูดคุยกับประชาชนและประชาคมต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดนครปฐมเองและจากจังหวัดใกล้เคียงที่เข้ามาร่วมศึกษาเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงถึงร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติและวิธีการผลักดันร่างดังกล่าวด้วย โดยคาดหวังว่าหลังจากที่ทุกฝ่ายได้รับรู้ เข้าใจแล้ว ก็จะนำกระบวนการเหล่านี้ไปบอกต่อกับประชาชนในพื้นที่ ให้เกิดความเข้าใจและช่วยกันรวบรวมรายชื่อเพื่อผลักดันให้พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติเป็นจริงได้ในอนาคต ดังเจตนารมณ์ของแกนนำพรายหนึ่ง

"เรามีส่วนผลักดันมาก โดยเฉพาะเรื่องนโยบายสาธารณะที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม เราใช้เวทีนี้เป็นสื่อสาธารณะ นำเรื่องมาคุยกับประชาชนประชาคมที่เราเชิญมา แล้วก็เชื่อมโยงกับร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ"

สมัชชาบูรณาการ : หลักสูตรชุมชน... คนปฐมนคร

หลักสูตรการเรียนรู้อันหนึ่งของชุมชนนาม "หลักสูตรแม่น้ำท่าจีน" นี้ถือเป็นประเด็นสำคัญของเวทีสมัชชาสุขภาพ ปี ๒๕๔๗ และได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมเวทีเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ "ข้อเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ" ที่ได้มีการผลักดันและให้เชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงองค์กรทางภาครัฐด้วย เบื้องต้นคือ กำหนดให้เป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มีผลเชื่อมโยงถึงเรื่องสุขภาพ ซึ่งแกนนำสมัชชาได้เชื่อมโยงหลักสูตรดังกล่าวกับองค์กรรัฐคือ โรงเรียน โดยกระบวนการนั้นประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องจากคณะทำงานสมัชชาสุขภาพส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการจากกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย จึงมีส่วนช่วยสนับสนุนนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ทำให้เกิดนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่เชื่อมโยงและบูรณาการเข้ากับหลักสูตรปกติของโรงเรียนได้ สามารถผลักดันให้นักเรียนและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสมัชชาสุขภาพได้มาก สิ่งที่เห็นชัดเจนที่สุดคือ การที่หน่วยงานเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะโรงเรียน นักเรียน และ ผู้บริหาร ได้รับรู้ร่วมกันด้วยการให้นำเรื่อง "แม่น้ำท่าจีน" เข้ามาเสริมในหลักสูตร โดยมีแผนดำเนินการขั้นตอนต่อไปว่า จะมีการเปิดการเรียนการสอนวิชาดังกล่าวและปัจจุบัน คณะทำงานก็มีความพร้อมที่จะสนับสนุนโรงเรียนต่าง ๆ ให้เปิดสอนหลักสูตรดังกล่าวได้แล้ว

นี่เองคือ “จุดเด่น” ของสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐม ที่มีแนวคิดในการขับเคลื่อนกระบวนการสมัชชาโดย “บ้าน วัด โรงเรียน และ ชุมชน” ต่างร่วมพลังกันอย่างแข็งขัน เดินไปด้วยใจที่เป็นหนึ่งเดียวกัน ใจดวงที่ “รักถิ่นฐานบ้านเกิด” การที่มีพระภิกษุ นักเรียน ผู้ปกครอง และกลุ่มนักธุรกิจ เข้ามาร่วมด้วยช่วยประสานเช่นนี้ ทำให้กระบวนการสมัชชาสุขภาพของจังหวัดนครปฐม มีความเข้มแข็งและมีพลังในการขับเคลื่อนอย่างเต็มที่

และที่น่าทึ่งที่สุดก็คือ ปรากฏการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นจากการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพ ปี ๒๕๔๗ ของจังหวัดนครปฐม นั่นคือ หลังจากเวทีสมัชชาเสร็จสิ้นลง ก็ได้มีการนำกระบวนการสมัชชาสุขภาพไปปรับใช้ในพื้นที่โดยภาคส่วนต่างๆ ทั้งที่ใช้ในการประชุม ไม่ว่าจะในกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ หรือแม้กระทั่งเวทีประชุมในโรงเรียน ก็ได้้นำกระบวนการแบบนี้ไปใช้ เพราะเห็นพ้องต้องกันว่าวิธีการแบบ “กระบวนการสมัชชา” เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมคิดร่วมคุยกันอย่างเสมอภาค ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้บริหาร ทุกคนมีความเสมอภาคกันในการพูด ถือเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่ทำให้ทุกคนได้กล้าคิดอย่างสร้างสรรค์ ครูท่านหนึ่ง ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

“เวทีสมัชชา เปิดโอกาสให้คนหลากหลายมาแสดงความคิดเห็น แล้วนำไปสู่การปฏิบัติ เรานำมาปรับใช้ได้อย่างยอดเยี่ยม เราสามารถเอาไปใช้กับกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มยุทธศาสตร์ ได้ หรือแม้แต่เปิดเวทีในโรงเรียน ให้ทุกคนได้มาคิดภายใต้ความเสมอภาคกัน ครู นักเรียน ผู้บริหาร ทุกคนมีความเสมอภาคกัน ทุกความคิดมีคุณค่า เป็นกลไกอย่างหนึ่งให้ทุกคนได้กล้าคิด กล้าสร้างสรรค์”

การที่กระบวนการสมัชชาสุขภาพได้ถูกนำไปปรับใช้ในพื้นที่เกือบ

ทุกเวที ที่ต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา
เช่นนี้ ถือเป็นนิมิตหมายที่ดี เพราะช่วยให้มีทางออกในการแก้ไขปัญหาที่
หลากหลาย นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายต่าง ๆ หรือการระดมความคิดเห็นจากหลาย ๆ ฝ่าย หลาย ๆ
องค์กรได้เป็นอย่างดี และเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ถือเป็น “ดอกผลแห่งสมัชชา” นับเป็น
“หลักสูตรการเรียนรู้ของชุมชน” อีกหนึ่งหลักสูตร ซึ่ง สร้างสรรค์...
สมบูรณ์... และเป็นหลักสูตรของชุมชน เป็นไปเพื่อชุมชน... อย่าง
แท้จริง!

ฟ้าโกรธดำ ถิ่นฐานเดิมของไทยดำอยู่บริเวณเมืองแกน ประเทศเวียดนาม ชาวไทดำนิยมหม่มด้วยผ้าสีดำ จึงเป็นที่มาของชื่อเรียกชนเผ่าตามลักษณะเครื่องแต่ง
กายว่า "ไทดำ" แม้ภายหลังมีชาวไทยดำบางกลุ่มอพยพย้ายถิ่นมาอยู่ในประเทศไทย แต่ก็ยังคงรักษารitualธรรมเนียมผ้าดำไว้ จนถูกเรียกอีกอย่างว่า "ผู้ไทดำ" หรือ
"ไททรงดำ"

ถึงที่สุดแล้ว เงื่อนไรที่ซับซ้อนกว่า
และมีอิทธิพลสูงสุดน่าจะมาจาก
'เงื่อนไรทางวัฒนธรรม' ที่ทับซ้อน
ภายใต้เงื่อนไรทั้งปวง ซึ่งหมายถึง
'วัฒนธรรม' ที่เป็นเบ้าหลอม
บุคลิกภาพตามแบบฉบับของคน
คือ 'ศาสนา' อันเป็นเอกลักษณ์
เฉพาะของ 'คนคอน' นั้นเอง...

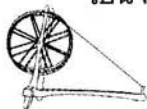
ทำให้คนต่างกลุ่มต่างวัฒนธรรมรู้สึกว้า คนได้แข่งกระด้าง ปกครองยาก
ขาดคารวธรรม หยิ่ง ดุ คือรั้น และไม่น่าไว้ใจ

เมื่อศึกษาถึงโครงสร้าง (คติความเชื่อ กลุ่มประชากร อาชีพและ
รายได้ การตั้งถิ่นฐานและสถาบันสังคม ฯลฯ) ตลอดจนพลวัตวัฒนธรรม
ภาคใต้ ก็พบว่า เป็นโครงสร้างที่แข็งแกร่งและมีความเป็นพลวัตเฉพาะตัว
โดยหลอมรวมเข้าด้วยกันภายใต้ระบบนิเวศน์ทางวัฒนธรรมหลายแบบ
ระคนกัน เป็นวัฒนธรรมแบบคาบสมุทรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ
และมีความอุดมสมบูรณ์มากพอที่จะพึ่งตนเองได้ วัฒนธรรมการเป็นเมือง
ศูนย์กลางการค้าทางทะเลที่มีโอกาสปะทะสังสรรค์กับคนต่างวัฒนธรรมที่มี
เส้นเหลี่ยม วัฒนธรรมเหล่านี้เองที่หล่อหลอมให้เกิดบุคลิกเฉพาะในแบบ
ฉบับของคนปักษ์ใต้ ทั้ง “วางท่า” และ “ไว้เชิง” !

“ตาดนา” เหล่านี้ สำหรับคนทั่วไปอาจมองว่าเป็นพลังอำนาจ
ทางด้านลบ คือ คบยากและไม่น่าไว้ใจ ขณะเดียวกัน ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่า
ตาดนาของคนปักษ์ใต้หลายด้าน คือพลังอำนาจทางด้านบวกที่อยู่
เบื้องหลังปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ มีความโดดเด่น
ไม่เหมือนใคร รวมถึงเป็นที่มาแห่งความสำเร็จของงานหรือโครงการต่าง ๆ
มากมาย นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับ
“สมัชชาสุขภาพของจังหวัด” ในเมืองของ “คนคอน” เมืองที่เขาว่าสื่อ
กันหนาหูว่า “ตาดนา” ของคนที่นี่เข้มขันที่สุดในหมู่คนปักษ์ใต้ด้วยกัน ...
ขันอย่างแรง... !

รู้จักตัวคนและเมืองคอน

นครศรีธรรมราชจัดอยู่ในเขตภาคใต้ตอนกลางของประเทศไทย
เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีเนื้อที่มากกว่า ๙,๙๐๐ ตารางกิโลเมตร

พื้นที่ตอนบนติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตอนล่างติดกับตรัง พัทลุง และสงขลา มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๑๕,๓๐๕,๘๔๔ คน อาชีพหลักคือเกษตรกรรม

ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มีความหลากหลายทั้งเขตเทือกเขาลุ่มน้ำ พื้นที่ราบลุ่ม และพื้นที่ชายทะเล ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรด้านอาหารเป็นอย่างมาก เป็นศูนย์รวมของแหล่งผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น เขตลุ่มน้ำปากพนัง เขียวใหญ่ หัวไทร ชะอวด เป็นพื้นที่ทางการเกษตรประเภทข้าวและพืชผัก ส่วนพื้นที่เขตเทือกเขาลานสกาและพรหมคีรี เป็นแหล่งผลไม้ที่มีชื่อเสียงของประเทศ ขณะที่พื้นที่แถบแนวชายฝั่งทะเลเป็นเขตที่ชาวบ้านมีการหาอยู่หากินกับการประมง

ปัจจุบัน นครศรีธรรมราชยังคงความเป็นเมืองแห่งอู่ข้าวอู่น้ำสำคัญของภูมิภาค มีตลาดกลางพืชผลทางการเกษตรที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ คือตลาดกลางพืชผลการเกษตรหัวอูฐ เป็นแหล่งรวบรวมและกระจายสินค้าเกษตรไปเลี้ยงประชากรทั้งภาคใต้ ซึ่งเป็นข้อยืนยันได้ว่า นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ มีความมั่นคงทางด้านอาหารเป็นอย่างยิ่ง และเป็นจุดแข็งของจังหวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การที่นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า ๑,๖๐๐ ปี เคยเป็นเมืองศูนย์กลางที่มีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดของภูมิภาค ในนามอาณาจักรศรีวิชัย เป็นเมืองเอกฝ่ายใต้ที่มีอำนาจครอบครองบรรดาหัวเมืองทั้งหลายในแถบนี้จนได้ชื่อว่าเป็น “เมืองสิบสองนักษัตร” และยังเป็นเมืองชั้นนำทางด้านประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การค้า ศาสนาและการปกครองตลอดสมัยอยุธยา อีกทั้งยังเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของภูมิภาคนี้มาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น นอกจากวัฒนธรรมที่ทำให้คนนครมีบุคลิกลักษณะ

ตามแบบฉบับของคนได้ทั่วไปแล้ว ความภาคภูมิใจของการได้ชื่อว่าเป็นทั้ง “เมืองแม่ทางวัฒนธรรม” “เมืองสิบสองนักษัตร” และ “เมืองพระ” ยังทำให้คนนครมีบุคลิกลักษณะบางอย่างที่ต่างจากคนได้โดยทั่วไป นั่นคือ ต้องทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาและดำรงไว้ซึ่ง “ความยิ่งใหญ่” ในฐานะของ “คนเคยใหญ่” !

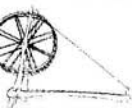
มีความเป็นไปได้อย่างยิ่ง ที่ “ตาดนา” เหล่านี้ จะเป็นเบื้องหลังความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของ “สมัชชาสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช” !

กลไกสำคัญการขับเคลื่อน :

เครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช ^๕

เครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ด้วยนาม “คณะทำงานประชาสังคมด้านสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช” ในขบวนขับเคลื่อนเพื่อการปฏิรูประบบสุขภาพกับสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ต่อมา เมื่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ริเริ่มชุดโครงการเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพระดับจังหวัด จึงได้เชิญชวนเข้าร่วมดำเนินการในลักษณะ “เครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช” ร่วมกับจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ เช่น เชียงใหม่ น่าน แพร่ พิจิตร ขอนแก่น สกลนคร สุพรรณบุรี อ่างทอง สงขลา เป็นต้น

ขบวนการแรก เป็นการเสาะหาภาคีและชุมชนชาวบ้าน ในการสนับสนุนกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมดีดีที่กำลังขยายผลถึงทุกวันนี้ เช่น โครงการสร้างเยาวชนเรียนรู้สุขภาพ โครงการลานวัดลานศิลป์ ฯลฯ ขบวนการปี ๒ และ ๓ จึงมีโครงการสร้างสุขภาพที่เกิดขึ้นจาก

ขบวนการของเครือข่ายขยายสู่พื้นที่ต่าง ๆ มากมายทั่วจังหวัด กระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นที่มเลขาธิการของคณะทำงานจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช และรับหน้าที่เป็นกลไกประสานงานหลักในการจัดสมัชชาสุขภาพในปีต่อ ๆ มา จนถึงปัจจุบัน

กระบวนการสมัชชาสุขภาพในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เริ่มต้นจากการเชิญชวนเพื่อนพ้องที่ดำเนินงานด้านสุขภาพ ภาคีเครือข่ายสาธารณสุขจังหวัด และศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช มาร่วมกันปรึกษาหารือและวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนงานสร้างสุขภาพของจังหวัด โดยยึดหลักว่า ต้องสร้างกลไกการขับเคลื่อนที่เป็นขบวนการ และสอดคล้องประสานกับการหนุนเสริมของส่วนราชการ ฝ่ายปกครอง ภาคเอกชน และเครือข่ายภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง

จากความพยายามในการชักชวนหาแนวร่วมในการทำงาน ในที่สุดก็ได้เครือข่ายที่สมัครใจมาร่วมกันทำงานมากมาย ในนามของคณะทำงานประสานอำนวยการสมัชชาสุขภาพนครศรีธรรมราชปี ๒๕๔๗ ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ในจังหวัดเป็นที่ปรึกษา และมีเครือข่ายภาคประชาชนกว่า ๕๐ เครือข่าย เป็นคณะทำงานอาทิ เครือข่ายสุขภาพภาคประชาชน เครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช ศูนย์อนามัยที่ ๑๑ ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนภาคใต้ นครศรีธรรมราช สถานีอนามัยบ้านสี่แยกสวนป่า อำเภอบางขัน เครือข่าย สอ.-หมออนามัยนครมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ชุมชนศิลปินพื้นบ้านศรีวิชัย เครือข่ายถักทอพลังแผ่นดินฯ เครือข่ายประชาสัมพันธ์ภาคประชาชน สหทัยมูลนิธิ นครศรีธรรมราช ชมรม อสม. จังหวัดนครศรีธรรมราช เครือข่ายแผนแม่บทชุมชน เป็นต้น โดยมีหัวเรี่ยวหัวแรงคนสำคัญอย่าง

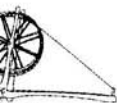
นายแพทย์บัญชา พงษ์พานิช เป็น "หัวหน้าคณะทำงาน" และเป็น "ผู้ประสานงาน สมัชชาสุขภาพจังหวัด"

เครือข่ายเหล่านี้ คือเรี่ยวแรงสำคัญของการจัดงานสมัชชาสุขภาพ นครศรีธรรมราชในปี ๒๕๔๗ ทั้งด้านการบริหารจัดการ งานวิชาการ และมีการผลักดันให้เกิดโครงสร้างและกลไกเพื่อระบบอาหารปลอดภัย ในเวลาต่อมา

จากประสบการณ์เก่า สู้...กระบวนท่าใหม่

จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ผ่านการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นการร่วมกระบวนกรพิจารณาร่างกรอบแนวคิด พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นการจัดเวที สมัชชาสุขภาพระดับจังหวัดเฉพาะพื้นที่อำเภอบางขัน ในประเด็นการ คุ่มครองผู้บริโภค

จากประสบการณ์ทั้ง ๒ ปี ๒ รูปแบบ พบว่า ผลลัพธ์ทั้งสองเวที มีความแตกต่างกันมาก สังเกตได้จาก ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่มีผู้เข้าร่วมเวที จำนวนมากและมีความหลากหลาย ทำให้ยากลำบากในการจัดการ ไม่สามารถพูดคุยลงลึกถึงเนื้อหาได้ ผู้เข้าร่วมขาดความเข้าใจและความ ชัดเจนในกระบวนการสมัชชา ตามรูปการณ์จึงมีลักษณะเป็นเวที นำเสนอกรอบความคิดเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทำให้ประเด็นหรือขาด แนวร่วมที่มีพลัง แต่กระนั้น สมัชชาสุขภาพปี ๒๕๔๕ ก็มีเสน่ห์ดึงดูด ผู้คนให้สนใจและเกิดรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ได้อย่างน่าสนใจ เพราะการ จัดเวทีขนาดใหญ่ ทำให้เกิดการสื่อสารสร้างกระแสที่มีพลังมากพอสำหรับการ ขับเคลื่อนทั้งจังหวัด

ขณะที่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ นั้น เป็นเวทีสมัชชาเฉพาะพื้นที่อำเภอ บางชั้น ในประเด็นคุ้มครองผู้บริโภค พบว่า มีความชัดเจนในการขับเคลื่อน สามารถเจาะกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องได้ตรง เนื้อหาการพูดคุยเจาะลึกลง ไปถึงการปฏิบัติในพื้นที่จริง มีการจัดบรรยากาศทั่วไปได้ลงตัวเป็นไปตาม วิถีของพื้นที่ เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เข้าเวทีอย่างทั่วถึง แต่จุดอ่อนก็คือ กระแสที่เกิดขึ้นไม่มีพลังเพียงพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งจังหวัดได้

บทเรียนจากประสบการณ์ดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการปรับ กระบวนท่าในการจัดสมัชชาสุขภาพ ปี ๒๕๔๗ โดยได้กำหนดประเด็นหลัก เป็นเรื่องอาหารปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของผู้ว่า ซีอีโอ. และ นโยบายภาครัฐที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นครัวโลก อีกทั้งยังเป็นประเด็น ที่ต่อเนื่องจากปี ๒๕๔๖ ต่างกันตรงที่ปีนี้จะนำมาทำทั้งจังหวัด และต้องการ ทำให้ครบวงจรของระบบอาหาร

สำหรับรูปแบบของการจัดงาน ได้ประมวลจุดเด่นของการทำงาน ทั้งสองปีมารวมกัน โดยออกแบบให้มีเวทีสมัชชาทั้งในระดับพื้นที่และระดับ จังหวัด มุ่งเน้นการขับเคลื่อนในกลุ่มพื้นที่เป้าหมายที่มีความสนใจก่อนเพื่อ เป็นการเริ่มต้นขับเคลื่อนประเด็นอาหารปลอดภัย และสืบค้นสิ่งดีดีจากการ สร้างสุขภาพในพื้นที่ไปพร้อม ๆ กัน ออกแบบให้เวทีสมัชชาสุขภาพระดับ จังหวัดเป็นเวทีนำเสนอประสบการณ์และสิ่งดีดีจากพื้นที่ รวมถึงเป็นเวที ประสานกลไกการขับเคลื่อนประเด็นอาหารปลอดภัยให้ดำเนินไปพร้อมกัน เป็นขบวนทั้งจังหวัด

ภาพรวมของการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช จึง ปรากฏออกมาเป็น ๓ จังหวัดก้าว คือ

เชื่อมร้อยเครือข่ายภาคี ⇨ จัดเวทีสมัชชาสุขภาพระดับพื้นที่
⇨ นำเสนอสิ่งดีดีของเครือข่าย

“เชื่อมร้อยเครือข่ายภาคี” ด้วยการจัดเวทีเล็ก ๆ เล่าสู่กันฟัง เพื่อชักชวนแนวร่วม หาเครือข่ายเข้ามาทำงานร่วมกัน ในนามกิจกรรม สัมชชาสุขภาพของคนคอน เพื่อคนคอน เมื่อได้เครือข่ายที่สนใจมากพอ จึงได้จัดเวทีทำความเข้าใจร่วมกัน ก่อนจะแยกย้ายไปจัดเวทีในพื้นที่ของตนเอง

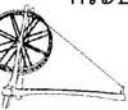
“จัดเวทีสัมชชาระดับพื้นที่” ในประเด็นหลักเรื่องอาหารปลอดภัย และประเด็นรองตามความสนใจของแต่ละแห่ง รวมถึงการค้นหาสิ่งที่ดีในพื้นที่ รวม ๒๐ เวที

“นำเสนอสิ่งดีดีของเครือข่าย” เป็นการหลอมรวมผลที่ได้จากเวทีเล็ก ๆ ทั้ง ๒๐ เวที เข้าด้วยกันในงานสัมชชาสุขภาพจังหวัด ในรูปแบบของ **“ตลาดนัดสุขภาพคนคอน”** เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งดีดีจากพื้นที่ และแสวงหาแนวทางร่วมสู่ **“ระบบอาหารปลอดภัย”**

๒๐ ความพยายามเล็ก ๆ เพื่อระบบอาหารปลอดภัย

จากการกำหนดจังหวัดแก้วของกระบวนการสัมชชาสุขภาพดังกล่าว การจัดเวทีสัมชชาระดับพื้นที่จึงเกิดขึ้น กระจายไปตามพื้นที่ต่างๆ ตลอดเดือนเมษายนรวม ๒๐ เวที โดยจำแนกเป็น ๓ กลุ่มหลักตามวงจรของระบบอาหารคือ ๑) ระบบการผลิต ๒) การแปรรูป การปรุง และจำหน่าย และ ๓) การคุ้มครองผู้บริโภค

กลุ่มที่ ๑ ระบบการผลิต เช่น เครือข่ายเรียนรู้ต้นน้ำตาปี กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์นากะชะ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ม่วงทอง ชมรมไร่นาสวนผสม ลุ่มน้ำปากพนัง โรงเรียนเกษตรกรบ้านควนชะลิก ศูนย์สาริตและพัฒนากระบวนการเรียนรู้กิจกรรมชุมชนบ้านบางยี่ว ถั่วเม็ดเดียวสู่ชุมชนที่

โรงเรียนบ้านร่อน เครือข่ายสุขภาพชุมชนเขาแก้ว เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒ ระบบการแปรรูป ปูรง และจำหน่าย เช่น กลุ่มแมงลอย ในเทศบาล ชมรมร้านอาหารจังหวัด กลุ่มสินค้าชุมชน กลุ่มตลาดสด เป็นต้น

กลุ่มที่ ๓ ระบบการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น ชมรมคุ้มครองผู้บริโภคโรงเรียนลานสกาประชาสรรค์ ชมรม อสม.บางขัน ชมรม รักรักษ์สุขภาพมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ กลุ่มจัดการระบบอาหารปลอดภัย ในโรงเรียนของโรงเรียนเชียรใหญ่ เป็นต้น

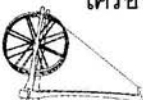
ผลของการจัดสัมมนาสุขภาพระดับพื้นที่ ๒๐ เวที ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่น่าสนใจ มีการแลกเปลี่ยนสิ่งดีดีและองค์ความรู้ ระหว่างเครือข่ายอย่างเปิดเผย จริงใจ โดยเฉพาะในกลุ่มระบบการผลิต ทุกคนให้ความสำคัญกับการผลิตที่มีความปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ได้เห็นตัวอย่างของการปรับเปลี่ยนจากระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีมาใช้ สารชีวภาพแทน เกิดการรวมกลุ่มและขยายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการผลิต ขยายผลสู่ชุมชนอื่นๆ สำหรับกลุ่มการปูรงและจำหน่ายนั้น พบว่า ได้แนวทางของการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานอาหารปลอดภัย (Clean Food Good Taste) และมาตรฐานการปฏิบัติที่ดี (Good Manufacturing Practice : GMP) ของกลุ่มร้านค้า ร้านอาหาร แมงลอยและตลาดสด นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอที่จะนำเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐาน ร่วมกับภาครัฐด้วย ส่วนกลุ่มคุ้มครองผู้บริโภคนั้น ได้พยายามสร้างกลไก การตรวจสอบ ควบคุมกำกับ และพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคในรูปเครือข่าย ทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน ชุมชน เยาวชน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สิ่งดีดีที่ค้นพบ ความเห็น และข้อเสนอจากเวทีนี้ นำไปสู่การแลกเปลี่ยน ในเวทีสัมมนาสุขภาพระดับจังหวัดอีกครั้งหนึ่ง

ร้อยเรื่องราว...ในตลาดนัดสุขภาพเมืองคอน

งานตลาดนัดสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดขึ้นเป็นเวลา ๓ วัน ระหว่างวันที่ ๒ ถึง ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ หัวข้องานว่าด้วย "ระบบอาหารปลอดภัยในเมืองนคร" พื้นที่การจัดงานกินบริเวณกว้าง ต่อเนื่องกันตั้งแต่บริเวณด้านหน้าศาลากลาง สนามหน้าเสาธง จนถึง บริเวณหน้าศาลจังหวัด โดยมีการจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วนตาม ลักษณะของกิจกรรม คือ

ส่วนแรก อยู่บริเวณลานตะเคียนหน้าศาลากลางจังหวัด เป็นพื้นที่จัดนิทรรศการของเครือข่าย ภาคี และหน่วยงานภาครัฐ มีเวทีเล็กๆ สำหรับจัดกิจกรรมภาคกลางวัน มีการตั้งวงพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่าง เครือข่ายและผู้สนใจ **ส่วนที่สอง** บนพื้นที่สนามขนาดใหญ่หน้า เสาธง ประกอบด้วยเวทีกลางที่ใช้ในพิธีเปิดและกิจกรรมภาคบ่ายและค่านอกจากนั้น บริเวณนี้ยังมีการสาธิตกิจกรรมของเครือข่าย ภาคี รวมถึง การจำหน่ายอาหารและสินค้าจำพวกของกินจากชุมชนอีกด้วย รอบ ๆ สนามมี โต๊ะ เก้าอี้ ไว้บริการสำหรับผู้มาร่วมงานได้นั่งรับประทานอาหาร พร้อมชมกิจกรรมบนเวที สำหรับ **ส่วนที่สาม** อยู่บริเวณสนามหน้าศาล จังหวัด ส่วนนี้เป็นคาราวานร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าประเภทของใช้สอยต่าง ๆ ที่ผลิตจากชุมชน

เหตุเพราะมีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์การจัดงานอย่างทั่วถึง ครอบคลุม โดยผ่านทั้งทางสื่อบุคคล โปสเตอร์ แผ่นป้าย สื่อสิ่งพิมพ์ ท้องถิ่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดจนการบันทึกเทปผ่านรายการรวมพลังสร้างสุข สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๑๑ ทำให้มีผู้มาร่วมงานท่วมท้นเกินความคาดหมาย เพราะนอกจาก เครือข่ายที่เป็นผู้ร่วมจัดแล้ว ยังมีสมาชิกที่มาจากเวทีสมัชชาระดับพื้นที่

เช่น เครือข่ายต้นน้ำตาปี กลุ่มไร่นาสวนผสมลุ่มน้ำปากพนัง มหาวิทยาลัย
ศิลปินพื้นบ้านศรีวิชัย สมาคมคนพิการ กลุ่มตำนานลานสกา กลุ่มเกษตร
อินทรีย์นากะชะ กลุ่มน้ำบ้านหนองดี กลุ่มถั่วเมล็ดเดี่ยวสู่ชุมชน ชมรมร้านอาหาร
และสถานบันเทิง ชมรมรักษาสภาพมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ กลุ่ม
ผู้นำศาสนาเครือข่ายสุขภาพเขาแก้ว และอื่น ๆ อีกมากมาย จึงทำให้มี
ผู้เข้าร่วมงานสมัชชาสุขภาพมากมาย เฉพาะวันแรกมีจำนวนถึง ๒๕๐ คน
รวมทั้ง ๓ วัน นับแล้ว มีจำนวนผู้เข้าชมนานมากกว่า ๑,๐๐๐ คน ที่เดียว

วันแรก เริ่มด้วยการทำพิธีเปิดของ “นายไมตรี บุญยัง” รอง
ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อด้วยการเสวนาระหว่างผู้แทน
ส่วนราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับระบบอาหาร
ในเมืองนคร ก่อนปิดเสวนา นายไมตรี บุญยัง ได้เน้นย้ำอีกว่า “ระบบ
อาหารปลอดภัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน ดังนั้น ทุกคนต้องร่วมมือ ใส่ใจ
เลือกอาหารที่ดี ผู้ผลิตต้องผลิตอย่างมีคุณภาพ ผู้บริโภคต้องรู้ว่าบริโภค
อย่างไรจึงจะปลอดภัย และทุกคนต้องช่วยกันสอดส่องดูแลให้ถือว่าเป็น
เป็นเรื่องของทุกคน เป็นเรื่องของบ้านเมือง ในภาครัฐจะต้องมีกลไกกำกับ
ดูแลให้ดีที่สุด” ซึ่งกระตุ้นความรู้สึกของภาคี เครือข่ายสมัชชาสุขภาพ
และประชาชนที่สนใจ ให้มาร่วมรับฟังเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นช่วง
เวลาที่เสรีภาพกิจประจำวัน เช่น ส่งลูกไปโรงเรียน กลับจากกรีดยาง ฯลฯ
ทำให้ประชาชนตื่นตัวที่จะเข้าร่วมเสวนากลุ่มย่อยที่ตนเองมีความเกี่ยวข้อง
หรือสนใจ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดในช่วงถัดไปหลังเสร็จสิ้นพิธีการ

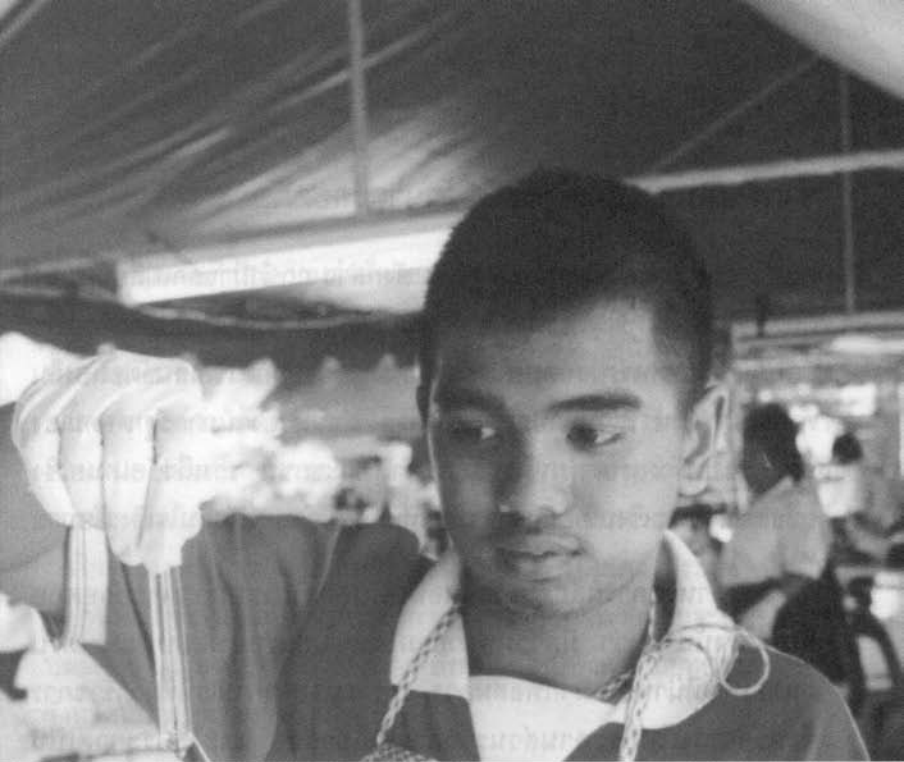
ในช่วงเสวนาสมัชชากลุ่มย่อยนี้ แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม (ตามระบบ
อาหาร) ซึ่งเป็นการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอที่ได้มาจากการ
จัดเวทีสมัชชาระดับพื้นที่จนได้ข้อสรุปของแต่ละกลุ่ม โดยคณะทำงานได้
ตั้งโจทย์สำหรับการพูดคุยไว้ ๔ ประเด็น คือ ๑) สิ่งดีดีเพื่อระบบอาหาร

ปลอดภัย ๒) แนวทางการพัฒนาต่อ ๓) ข้อเสนอเชิงนโยบายในพื้นที่ และ ๔) กลไกหนุนเสริมต่อการปฏิบัติในพื้นที่ หลังจากนั้น จึงนำมาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอของสมัชชาสุขภาพระดับจังหวัดในตอนท้าย และนำเข้าสู่เวทีกลางเพื่อสรุปและประกาศข้อตกลงร่วมกันในตอนเย็น

สำหรับในวันที่สองและสามนั้น เริ่มงานตั้งแต่ ๑๑ โมงเช้าจนถึงเย็น โดยจัดเป็นเวทีนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอและสิ่งดีดีของเครือข่ายที่ได้จากเวทีสมัชชาระดับพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการพัฒนาเพื่อระบบอาหารปลอดภัย เช่น ถั่วเม็ดเดียวสู่ชุมชน เกษตรอินทรีย์นากะชะ สวนส้มโชกุนปลอดภัยเคมี การแปรรูปสมุนไพร ระบบการจัดการอาหารปลอดภัยในโรงเรียน และกรรณนุรักษ์พันธุ์ผักพืชสวน เป็นต้น นอกจากนี้ในแต่ละวันได้มีการกำหนดหัวข้อเสวนาในเวทีกลางที่ไม่ซ้ำกัน โดยพยายามให้มีการนำเสนออย่างครอบคลุมทั้ง ๓ ประเด็นหลักของระบบอาหาร และให้นำเสนอโดยผู้แทนกลุ่มจากทุกเวที

ภาพรวมของงาน ดูราบรื่นกลมกลืนกันดี ทั้งเรื่องราว เนื้อหา และกระบวนการที่ใช้ โดยออกแบบให้บรรยากาศของงานในวันแรกมีลักษณะของความเข้มข้นจริงจังเชิงวิชาการ ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการเสวนา นิทรรศการ การสาธิต และกระบวนการสังเคราะห์ข้อเสนอเพื่อแสวงหาแนวทางร่วมในการผลักดันข้อเสนอสู่กลไกระบบอาหารปลอดภัย ส่วนสองวันหลังนั้น เน้นที่การแลกเปลี่ยนสิ่งดีดีอย่างเต็มอ้อมสมกับที่ได้ลงทุนลงแรงเตรียมงานมาจากเวทีระดับพื้นที่ถึง ๒๐ เวที นอกจากนี้ ตลอดงานทั้ง ๓ วัน ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมายที่ชวนให้บรรยากาศคึกคัก ดึงดูดความสนใจของผู้คนได้ตลอด อาทิ การตรวจสอบสารเคมีปนเปื้อนในอาหาร การตรวจสุขภาพเบื้องต้นและตรวจหาสารเคมี

แตกต่างในรูปร่างกาย การออกร้านสาธิตกิจกรรมสิ่งดีดีและจำหน่ายสินค้าจากชุมชน แต่ส่วนที่สร้างสีสันให้กับงานเป็นพิเศษก็คือ การใช้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านสอดแทรกเป็นช่วง ๆ ทั้งบนเวทีกลางและเวทีเล็ก ดูดื่มพันธุสินไหลไปกับบรรยากาศและเนื้อหา เช่น การเปิดเวทีด้วยเสียงปี่เสียงทับพร้อมบรรเลงเพลงกลอนหน้าจากมโนราห์ของกลุ่มศิลปิน ซึ่งนำทีมโดย “นายหนังกบุญธรรม เทิดเกียรติชาติ” ที่ได้ขับร้องเรื่องราวบอกที่มาที่ไปของงานเป็นลักษณะของการเชิญชวนผู้คนให้มาร่วมในเวทีมาก ๆ สลับบรรยากาศด้วยศิลปะการแสดงพื้นบ้านอันเป็นเอกลักษณ์ของคนปักษ์ใต้ เช่น “มโนราห์” “เพลงบอก” เป็นต้น ปิดพิธีด้วยการแสดงพลัง “มโนราห์แอโรบิค” โดยสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ๑๗ ชมรม ที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า ๘๐๐ คน ทั้งหมดนี้ ล้วนช่วยสร้างสีสันและบรรยากาศของงานให้มีความครึกครื้นสนุกสนานเป็นกันเอง

จากข้อเสนอ...สู่กลไกระบบอาหารปลอดภัย

ข้อเสนอที่ได้จาก ๒๐ เวที ดังกล่าว ถูกนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันต่อในเวทีสมัชชาสุขภาพระดับจังหวัด มีการสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเพื่อนำไปสู่ระบบอาหารปลอดภัยในเมืองนคร โดยแยกเป็นข้อเสนอต่อท้องถิ่น ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล ต่อหน่วยงานภาครัฐ ต่อตนเอง และครอบครัว ต่อกลุ่มหรือองค์กรภาคประชาชน รวมถึงข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์และเชิงนโยบายสาธารณะที่มีต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบาย

สำหรับการผลักดันข้อเสนอที่ได้ไปสู่กลไกระบบอาหารปลอดภัยที่เป็นจริงนั้น พบว่า มีความพยายามในหลากหลายรูปแบบ และได้รับผลตอบรับที่น่าพอใจมากพอสมควร เพราะนอกจากในเวทีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะรับไปประสานส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และได้ประกาศเป็นข้อตกลงร่วมกันในเวทีก่อนพิธีปิดแล้ว ยังมีกระบวนการสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างกระแสการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบโปสเตอร์ แผ่นป้าย ป้ายผ้า สื่อสิ่งพิมพ์ท้องถิ่น มีการถ่ายทอดสดบรรยากาศของงานผ่านทางสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์ รวมถึงได้เผยแพร่ผ่านทางวารสารสุขภาพ คือ "สุขसार - สารสุข" ของคนนคร อีกด้วย

นอกเหนือจากนี้ หลังการจัดงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดแล้ว ทีมวิชาการก็ยังได้มีการประมวลภาพข้อเสนอทั้งหมด แล้วจัดทำเป็นเอกสารวิชาการ เช่น เอกสารแนวทางการพัฒนาระบบอาหารปลอดภัยในเมืองนครแบบครบวงจร และเอกสารเล่มเล็กเกี่ยวกับผลการจัดงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากกระบวนการผลักดันข้อเสนอด้วยวิธีการต่าง ๆ ข้างต้น เชื่อได้ว่า คงมีพลังมากพอที่จะทำให้กลไกสู่ระบบอาหารปลอดภัยในเมืองนครเป็นจริงได้ในอนาคตอันใกล้แน่นอน

“เพื่ออาหารปลอดภัยในเมืองคอน”

สมาชิกสุขภาพและตลาดนัดสุขภาพ นครศรีธรรมราช, 47

เพื่อสุขภาพคนไทย
สอสา

2 - 4 กรกฎาคม 2547

แต่ทว่า ถึงที่สุดแล้ว เงื่อนไขที่ซับซ้อนกว่าและมีอิทธิพลสูงสุด น่าจะมาจาก “เงื่อนไขทางวัฒนธรรม” ที่ทับซ้อนภายใต้เงื่อนไขทั้งปวง ซึ่งหมายถึง “วัฒนธรรม” ที่เป็นเป้าหมายหลักภาพตามแบบฉบับของ คนใต้ คือ “ตาดนา” อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของ “คนคอน” นั่นเอง และนี่คือตัวอย่าง ...

“ตาดนาแบบพระนางในศักดิ์ศรี” ไม่ยอมรับนับถือหรือยกย่อง ใครง่าย ๆ ไม่ยอมเสียเปรียบเสียรู้ใคร รักความเป็นธรรมและความเสมอภาค เพราะฉะนั้น จึงไม่ยอมให้ใครมาคิดหรือตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนและกลุ่มโดยเด็ดขาด แต่จะต้องเข้าไปร่วมรับรู้และขอแสดงความคิดเห็นด้วย คุณสมบัติเหล่านี้ต้องการพื้นที่การมีส่วนร่วมสูงมาก จึงเป็นโอกาสเหมาะที่เวทีสมัชชาสุขภาพจะเป็นพื้นที่รองรับกลุ่มคนที่มีบุคลิกภาพแบบนี้ได้อย่างลงตัวพอดี

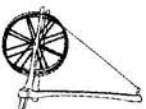
“ตาดนาของความคล่องตัวทางภาษา ช่างเจรจา จับไว้ในการตั้งกระทู้หาข้อโต้แย้ง ค่อนข้างเจ้าถ้อยหมอลความ และชิงการนำ” ได้มาจากวัฒนธรรมของการเป็นศูนย์กลางทางการค้า ที่ต้องปะทะสังสรรค์กับคนต่างวัฒนธรรมมากมาย ผลก็คือ ทำให้ได้ผู้นำที่หลากหลายและต้องมีความสามารถสูงจริง ๆ จึงจะเป็นที่ยอมรับให้บริหารจัดการกลุ่มและคุมกระบวนการได้ ซึ่งต้องสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นให้มากที่สุด เพราะสมาชิกที่เข้ามาคล้าแสดงออกอยู่แล้ว เวทีสมัชชาสุขภาพเปิดเต็มสำหรับคนที่มีตาดนาแบบนี้ !

อีกหนึ่ง “ตาดนา” น่าจะเป็นเรื่องของบุคลิกภาพแบบ “คนคอนแท้ ๆ” นั่นคือ หากจะต้องทำการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้อง “ใหญ่” เท่านั้น จะ “เล็ก” ไม่ได้เด็ดขาด นี่ไม่ได้หลงประชด... แต่ขมจริง ๆ ให้ฟ้าผ่า !

ที่สุดแห่งความสำเร็จของเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช
น่าจะสอดคล้องกับสิ่งที่ อาคม เดชทองคำ ได้สรุปไว้ในรายงานการวิจัย
เรื่อง "หัวเขือกัวชน" เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓

ความว่า.....

“หากจะพัฒนาภาคใต้ให้ได้สัมฤทธิ์ผลภายใต้โครงสร้างและพลวัต
วัฒนธรรมของท้องถิ่นแล้ว ทุกส่วนเสี้ยวของสังคม ทั้งภาครัฐและเอกชน
จะต้องเริ่มต้นที่การมีส่วนร่วม (Co-operation) อย่างเสมอภาคให้มากกว่า
การสั่งการให้มีส่วนร่วม (Top-Down Participation) เพื่อสนองตอบตาคานา
ของความหยิ่งทะนงในศักดิ์ศรี เพราะการเริ่มต้นที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม
ย่อมหมายถึงการให้ความสำคัญ ยอมรับในเกียรติยศและศักดิ์ศรีที่
เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะตัวแทนจากภาครัฐจะต้องถอดรหัสให้ดูประหนึ่งว่า
ไม่ใช่สัญลักษณ์ของความเป็น 'นาย' ผู้กระหายอำนาจ”

พ้าย ผ้ายกเมืองนครมีทั้งพ้ายทอทองและพ้ายยกไหม เป็นของทำใช้เฉพาะคนชั้นสูง ส่วนคนธรรมดาทั่วไปใช้ผ้ายกฝ้าย ตามประวัติได้บอกเล่าต่อกันมาว่า
เจ้าเมืองนครได้ช่างทอผ้าจากเมืองเชียงใหม่ มาเป็นครูสอนวิธีการทอยกดอกจากที่เคยทอพื้นเรียบแบบดั้งเดิม ปัจจุบันนี้ ยังคงมีการสืบทอดการทอผ้ายก
เมืองนครให้กับบุคคลทั่วไป

..... เป็นเรื่องของเมืองเวียงจันทน์ยุคแรกเริ่มก่อนสถาปนาเมือง
แต่ก็ละกรรมที่พอที่จะรู้ว่าไม่ใช่เมืองเวียงจันทน์ยุคแรกเริ่ม
เพื่อที่จะเป็นเช่นนี้ ก็เพราะที่นี้กำลังมีงานสำคัญ
เป็นการจัดตั้งพิธีสมโภชธาตุน้ำทิพย์ที่
เป็นวันสำคัญเตรียมเสด็จ
ทรงพระกรุณาเสด็จมาทรง
ที่กำลังจะ "กอบทศวรรษ" แล้วก็จะให้เป็นการ "....."

กอบก่อเป็นกองทราย... สงบง่ายใต้อนุธรรม

สมาธิภาวนาจังหวัดพิจิตร

๖ มิถุนายน ๒๕๔๘ ...

ลานทรายหน้าอุโบสถ วัดป่าลิไลยก์...

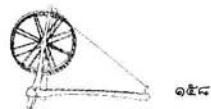
สายฝนที่หล่นโปรยเมื่อเย็นวาน คงพอจะทำให้อากาศกรุ่นร้อน คลายความชื้นอ้าวลงบ้าง ผืนทรายภายในบริเวณ "วัดป่าลิไลยก์" ที่ร้อนระอุมาหลายชั่วยาม เ้านี้กลับชุ่มชื้นด้วยทรายเม็ดเล็ก ๆ ที่ต่างกอบตัวอุ้มน้ำเอาไว้ ลำแสงแรกของดวงตะวันส่องกระทบเม็ดทรายหมาดผ่น สะท้อนวาววับดุจอัญมณีเม็ดงามทอประกายระยิบระยับไปทั่วบริเวณวัด และหากลองชำแรกส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายลงไปในพื้นที่ชุ่มน้ำ ก็คงสัมผัสได้ถึงแรงยึดของมวลทราย หน่วงนำ... ทว่า... จำเริญ....!

ก็คงไม่ต่างจากชีวิตคน ยามใดที่ใจอ่อนล้าแห่งร้อน หากมีน้ำเย็นมาหล่อเลี้ยงขลิอมรด ใจที่เคยอ่อนล้ากลับกระชุ่มกระชวย ที่เคยแห่งร้อนกลับจำเริญ คงไม่เป็นวิบัติขลุมนจนเกินไปนักที่จะกล่าวว่ หลายครั้งที่น้ำเย็นช่วยขลิอมรดใจให้กับผู้คนนั้นคือ "ธรรมะ" ธรรมชาติของสรรพสิ่งที "องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า" ได้ทรงมอบเป็นอาภรณ์ประดับใจให้ กับมวลมนุษยมานานับ หลายคนที่มีทุกข์ร้อนไฟลนสมุ่อกแทบไหม้

กลับดับได้เพียงแค่อัลลชีดธรรมะ รำบังลงได้เพียงเพราะข้อคิดคำเตือนสติจากพระสงฆ์สาวกแห่งศาสนา หรือบางรายที่หอบร้อนมาเต็มร่าง หากแค่สัมผัสทรายเม็ดเล็ก ๆ ภายในวัด ก็ถึงซึ่งความสงบเย็นได้อย่างง่ายดาย...

ลานทรายของวัดแห่งนี้ ทำหน้าที่เสมือนลานที่แบ่งรับปรับทุกข์ร้อนจากผู้คน ลมหายใจที่อวลอบมาจากภายนอกก็ค่อย ๆ เบาคลาย หลายครั้งที่รากความสัมพันธ์ของหมู่คนแตกร้างก็สมานสนิทได้ที่นี้ เป็นอย่างนี้มานานนับแต่อดีต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือเหตุการณ์ศึกสงครามเก้าทัพครั้งสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อคราวสมัยที่ **"พระมหาช่วย"** อดีตเจ้าอาวาส ได้สมานทัพชาวบ้านที่ขวัญแตกกระเจิงเมื่อได้ข่าวว่าพม่าจะบุกเมืองพัทลุง ท่านสร้างขวัญและกำลังใจให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาชาติถึงแม้ว่าเจ้าเมืองในขณะนั้นจะหนีเอาตัวรอด แต่เจ้าอาวาสไม่ยอมแพ้กลับปักหลักใช้วัดและลานทรายแห่งนี้เป็นฐานมั่นกำลังพล ยืนทัพให้ขวัญกำลังใจแก่ชาวบ้านจนรักษาเมืองเอาไว้ได้ในที่สุด ทุกวันนี้ อนุสาวรีย์ของ **"พระมหาช่วย"** ยังคงประดิษฐานให้ผู้คนรุ่นหลังได้กราบสักการะอยู่บริเวณหน้าเมืองพัทลุง

ไม่ต่างจากปัจจุบัน สถานที่แห่งนี้ยังคงทำหน้าที่เป็นแหล่งสืบทอดพระศาสนา อุโบสถเก่าคร่ำหลังเล็ก ๆ ที่สร้างขึ้นคราวสมัยกรุงศรีอยุธยา แม้จะโทรมทรุดไปตามกาลเวลา แต่ก็ยังคงเป็นร่วมธรรมให้เหล่าศาสนิกได้ประกอบกิจทางศาสนาอยู่มิขาด พระสงฆ์ยังหยัดยืนยิดหลักธรรมคำสอนช่วยส่องทางแก่พุทธสาวกตามพระปณิธานขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างต่อเนื่อง หลายต่อหลายครั้งที่กิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมนอกเหนือจากพิธีกรรมปกติทางศาสนา ตั้งหลักและดำเนินการกันภายในบริเวณวัด ปาลีไลยก์ ซึ่งรวมถึง **"เวทีสมาชชาสุขภาพจังหวัดพัทลุง"** ที่ได้ก่อร่างสร้างกลุ่มด้วยกัน ณ วันเวลานี้เมื่อปีกลาย บนลานทรายได้ร่วมธรรมผืนนี้ !

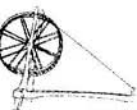

รวมหมู่คนบนลานทราย

พัทลุงเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของภาคใต้ เป็นเสมือนทางผ่านที่ผู้คนพานพบแต่มาักแล้วเลย ความสนใจหรือการเหลียวแลจากภาครัฐจึงมีน้อย การสร้างกลุ่มสร้างองค์กรต่าง ๆ ของจังหวัดนี้จึงเป็นลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ไม่มีจำนวนสมาชิกมากมายนัก ทว่าเกิดขึ้นได้เพราะความสนใจของกลุ่มจริง ๆ และส่วนใหญ่มักเป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นโดยสอดคล้องกับการหาอยู่หากินหรือตามวิถีปฏิบัติปกติในชีวิต เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตอง กลุ่มขี้จักรยาน กลุ่มเพื่อนแพ เป็นต้น ปัจจุบันกลุ่มต่าง ๆ มีเครือข่ายกระจายทั่วทั้งจังหวัดแล้วกว่า ๒๐ เครือข่าย

การก่อรูปของ “สมัชชาสุขภาพจังหวัดพัทลุง” เกิดจากการรวมตัวของแต่ละกลุ่มแต่ละเครือข่ายซึ่งเป็นพันธมิตรกัน ถึงแม้ว่าการขับเคลื่อนกิจกรรมจะเน้นย้ำต่างกัน แต่หากมีภารกิจก็พร้อมจะจับมือร่วมกันคิด ร่วมกันทำงาน หรือแม้ฐานรากของกลุ่มอาจไม่แข็งแกร่งนัก เนื่องจากขาดงบประมาณและการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน แต่ด้วยจิตอันเป็นกุศลและศรัทธาในการสร้างคุณประโยชน์ให้จังหวัด กลุ่มเครือข่ายที่มีอยู่ก็พร้อมที่จะสานพลังกัน หวังใจจะขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพจังหวัดให้ได้ ระยะแรกของการทำสมัชชาในจังหวัดนี้ ทางสำนักงานปฏิรูประบบสาธารณสุขแห่งชาติ (สปรส.) ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดเวทีเพื่อปรับฐานความคิดให้ตรงกัน พร้อมทั้งได้ตั้งคณะทำงานขึ้น มีสมาชิกเบื้องต้นจำนวน ๑๕ คน ดำเนินการจัดการโดยใช้ชื่อว่า “ประชาคมสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง” ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเครือข่ายประชาสังคมในพื้นที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ข้าราชการบำนาญและนักการเมืองท้องถิ่น โดยมี

อาจารย์สมพงษ์ เหมียนย่อง เป็นผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัด ส่วนประเด็นเรื่องการขับเคลื่อนทางด้านสุขภาพนั้น ได้ยึดแนวคิดเดิมของพื้นที่ที่ให้ความสนใจในเรื่องสุขภาพและเกษตรปลอดภัยหรือเรื่องของการออกกำลังกาย โดยมีองค์การวิชาการอย่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ลงมาให้การสนับสนุนเรื่องข้อมูล ด้วยเหตุนี้รูปแบบสมัชชาจังหวัดพัทลุงจึงเป็นลักษณะของการทำงานแบบร่วมมือกันแล้วเรียนรู้ไปด้วยกัน ก่อตัวด้วยกลุ่มก้อนเล็กๆ มีหน่วยงานของรัฐซึ่งทำงานใกล้ชิดกับชาวบ้านกับชุมชนจริง ๆ เท่านั้น ที่เข้าร่วมสนับสนุน

สำหรับกระบวนการของร่างความคิดในการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดนั้น สืบเนื่องมาจากการจัดสมัชชาสุขภาพปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ในเรื่องพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ผนวกกับปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่ได้ไปเข้าร่วมกับสมัชชาสุขภาพของภาคใต้ตอนบน ซึ่งมีการใช้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นประเด็นคู่สมมนา จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ประเด็นดังกล่าวก็ยังได้รับความสนใจจากทั้งกลุ่มประชาคมและประชาชนทั่วไป โดยเน้นย้ำถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยเรื่องของสมุนไพร ผักปลอดภัยไร้สารรวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการออกกำลังกาย เป็นประเด็นพิจารณาสำคัญของการขับเคลื่อนในเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัด ที่ตั้งใจจะให้เกิดขึ้น พร้อม ๆ กันนั้น ก็ได้ประชาสัมพันธ์การจัดเวทีสมัชชาสุขภาพล่วงหน้าผ่านวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว ติดป้ายประกาศ รวมถึงได้สื่อสารไปยังจังหวัดข้างเคียง โดยขอความร่วมมือจากเหล่าเครือข่ายพันธมิตรระหว่างจังหวัดให้ช่วยเผยแพร่ เป็นวิธีการง่าย ๆ ไม่เร่งรีบ ไม่เร้าร้อน....

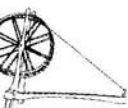
๖ มิถุนายน ๒๕๔๗ ... บนลานทรายและร่องรอยชีวิต...

ลานทรายภายในวัดป่าลิลโยกที่ที่เคยราบเรียบเมื่อวาน วันนี้กลับเต็มไปด้วยร่องรอยการย่างย่ำของผู้คน เสียงร้องเรียกพูดคุยแม้ไม่ก้องแสบแก้วหู แต่ก็กระฉ่อนพอที่จะรู้ว่านี่ไม่ใช่บรรยากาศปกติของวัด เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะที่นี้กำลังมีงานสำคัญ เป็นการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพระดับพื้นที่ เป็นวันสำคัญเปรียบเสมือนการ "รวมหมู่คนบนลานทราย" หมู่คนเล็ก ๆ ที่กำลังจะ "กอบทราย...แล้วก่อให้เป็นกอง" !

จากที่เคยใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา วันนี้ "ศาลาวัด" ถูกเปลี่ยนสถานภาพไปชั่วคราว เหตุเพราะทางคณะกรรมการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดได้ใช้เป็นเวทีสำหรับสนทนา มีการจัดโต๊ะแบบห้องเรียนในโรงเรียน ด้านหน้าเป็นโต๊ะเก้าอี้สำหรับผู้ดำเนินงาน ไม่มีพิธีการอะไรให้ยุ่งยากหรูหรา มีแต่ความสงบงามเท่านั้น คล้ายพิธีกรรมของหมู่สงฆ์ ที่ง่าย ๆ แต่ทว่า... เครื่องขีมิ !

สำหรับกลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีสมัชชาครั้งนี้ กระแสต่างๆ ได้ประมาณกว่าร้อยคน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มแพทย์พื้นบ้าน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ กลุ่มนักเรียนที่สร้างเสริมกิจกรรมในเวลาว่าง กลุ่มปั่นจักรยาน กลุ่มแอโรบิค กลุ่มออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และส่วนหนึ่งก็เป็นสมาชิกที่มาจากค่ายการพัฒนาจิตของพระภิกษุสงฆ์ในวัดป่าลิลโยกนั่นเอง ขณะที่กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มนักการเมืองหรือข้าราชการ กลับมีจำนวนไม่มากนัก เป็นคณะทำงานจัดสมัชชาสุขภาพเสียส่วนใหญ่

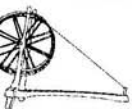
ส่วนรูปแบบของงานนั้น เป็นลักษณะของการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม ในรูปของนิทรรศการและการแสดงตลอดจนการนำผลผลิตของกลุ่มมาจำหน่าย นอกจากนี้ ก็เป็นลักษณะของการให้ความรู้และ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกลุ่มย่อยในแต่ละพื้นที่ เช่น กลุ่มเกษตรที่เชื่อมต่อสุขภาพ กลุ่มออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแพทย์แผนไทย กลุ่มการบริการสาธารณสุขแบบผสมผสาน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกลุ่มการบริการสาธารณสุขแบบองค์รวม เป็นต้น มีการแบ่งภาคเวที่ออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนของภาคเช้าและภาคบ่าย สำหรับภาคเช้าที่ผ่านมานั้น เริ่มต้นด้วยการกล่าวเปิดเวทีสมาชิกสุขภาพ โดยประธานในพิธีคือ นายทวีเกียรติ เลหาะวลีสันต์ นักวิชาการสาธารณสุข ๙ ด้านส่งเสริมและพัฒนา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง มีเนื้อหาที่เน้นย้ำว่า การมีสุขภาพที่ดีนั้นจะต้องเริ่มต้นจากตนเอง เพราะตนเองจะเป็นผู้ที่ดูแลสุขภาพได้ตั้งแต่การกินการอยู่ และการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดสุขภาพที่ดีแล้ว ยังจะก่อให้เกิดสุขภาพะที่ดีแก่สังคมตามมาด้วย ถัดจากนั้น หลวงปู่นิช วรรณมโม รองเจ้าอาวาสวัดปาลิไลยก์ ซึ่งเป็นผู้อยู่เบื้องหลังคอยสนับสนุนและให้กำลังใจแก่กลุ่มคนทำงาน ท่านได้ให้โอวาทเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมเวทีได้เล่าให้ฟังถึงประวัติของวัดและเมืองพัทลุง พร้อมแสดงธรรมให้กับชาวบ้านที่เข้าร่วมฟัง สาระสำคัญก็คือต้องมีการพัฒนาในเรื่องของสุขภาพจิตควบคู่ไปกับการสร้างสุขภาพกายให้แข็งแรง ท่านได้รับปากว่าทางวัดปาลิไลยก์ยินดีที่จะเป็นศูนย์กลางของการให้ความรู้ โดยเฉพาะความรู้ด้านการพัฒนาจิตใจสำหรับชุมชน กลุ่มองค์กร และผู้สนใจต่าง ๆ หลวงปู่ยังเน้นอีกว่า เรื่องของการสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวมเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะจะทำให้เกิดความเจริญและความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ส่วนหนึ่งของพิธีเปิดในเช้าวันนี้ มีกิจกรรมด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งการแสดงมโนราห์ของเด็ก ๆ อายุ ๓ ถึง ๑๒ ปี จากอำเภอบางแก้ว และการแสดงระบำทอโย่งจากอำเภอกวนขนุน สำหรับเนื้อหาของ

แสดงมโนราห์นั้น เด็ก ๆ ได้มีการว่ากลอนมโนราห์ ที่มีเนื้อหาเชิดชวยกย่องพระคุณของครูบาอาจารย์ร้องขอให้มีการสนับสนุนของดีพื้นบ้านของพัทลุง และการร่วมกันสืบสานมโนราห์ให้ยาวนานสืบไป การแสดงชุดนี้ของเด็ก ๆ สร้างความประทับใจให้กับผู้เข้าร่วมงานเป็นอย่างมาก สำหรับการแสดงระบำทองโยงจากอำเภอควนขนุนนั้นเป็นการนำเสนอการออกกำลังกาย โดยการที่ใช้ไม้ไผ่ต่อขาขึ้นไปและออกท่าทางต่าง ๆ ตามจังหวะของเสียงเพลง การแสดงชุดนี้สร้างความสนุกสนานและความตื่นเต้นให้กับผู้เข้าร่วมเวทีอย่างมาก นอกจากนี้ ยังมีการสาธิตการออกกำลังกายโดยใช้ไม้พลองของ “ป่าบุญมี” อีกด้วย

ส่วนภาคบ่ายในวันนี้ เป็นการนำเสนอผลการจัดเวทีระดับอำเภอใน ๔ ประเด็น พร้อมระดมความเห็นจากสมาชิกที่เข้าร่วมในเวทีครั้งนี้เพื่อหาทางออกร่วมกัน ในส่วนของการจัดประเด็นปัญหา เวทีสมาชิกสุขภาพจังหวัดพัทลุงใช้วิธีการเจาะลึกในประเด็นปัญหาที่นำไปสู่การสร้างกระแสดูแลความคิด และบอกถึงความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขเป็นรูปธรรมที่จะนำไปสู่นโยบายสาธารณะ จำแนกได้เป็น

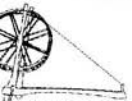
ประเด็นการเกษตรเพื่อสุขภาพ

ที่ประชุมซึ่งเลือกประเด็นนี้มาพิจารณาได้ชี้แจงเหตุผลว่า ที่ผ่านมาเกษตรกรในจังหวัดพัทลุงเจ็บป่วยบ่อย สืบเนื่องมาจากการทำการเกษตรโดยใช้สารเคมีอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของภาครัฐ จึงหาทางออกด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งการปลูกผัก ผลไม้ ข้าว การทำฟาร์มเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งผลที่ได้นอกจากสุขภาพดีขึ้น สิ่งแวดล้อมดีขึ้นแล้ว วิถีชุมชนแบบเดิมที่กำลังจางหายไปได้กลับคืนมาอีกครั้ง จึงมีการทำเกษตรแนวนี้อย่างกว้างขวาง มีการทำการวิจัยและนำนวัตกรรมเกษตรมาใช้หลายอย่าง จังหวัดพัทลุงเอง โดยเฉพาะอำเภอไชยบุรี เป็นแหล่งปลูก

พริกชี้หูสวนรายใหญ่ส่งขายที่ประเทศมาเลเซีย อำเภอศรีบรรพตเป็นแหล่งปลูกผักปลอดสาร และที่อำเภอบางแก้วมีฟาร์มตัวอย่างในโครงการตามพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เคยเสด็จทอดพระเนตรหลายครั้ง และทรงแนะนำเกษตรกรของพัทลุงให้หันมาปลูกข้าวพื้นเมืองให้มากขึ้น เนื่องจากเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ แต่การทำเกษตรอินทรีย์ของพัทลุงยังมีปัญหาเรื่องสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ยังไม่มากพอและไม่ต่อเนื่อง จึงมีข้อเสนอจากเวทีว่า ต้องผลักดันให้เกษตรอินทรีย์เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ เพื่อสร้างให้จังหวัดพัทลุงเป็นครัวของโลกตามนโยบายของรัฐบาลที่เคยประกาศเอาไว้ และจากผลกระทบจากการใช้สารเคมีอันเนื่องมาจากการสนับสนุนของภาครัฐนี้เอง เกษตรกรในพื้นที่ที่เข้าร่วมในเวทีได้แสดงความเห็นทั้งทำด้วยว่า หากรัฐจะพัฒนาในเรื่องใดก็ตาม ต้องถามประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ เพื่อร่วมกันหาวิถีพัฒนาที่สอดคล้องกับชุมชนและเกิดความยั่งยืน

ประเด็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

เหตุผลของการเลือกพิจารณาประเด็นนี้ก็คือ จังหวัดพัทลุงมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมสร้างสุขภาพมากมาย ทั้งชมรมจักรยานจังหวัดพัทลุงเป็นชมรมที่เน้นการสร้างสุขภาพด้วยการปั่นจักรยานไปตามที่ต่าง ๆ อย่างน้อยวันละ ๒๐ กิโลเมตร มีประชาชนมาร่วมทำกิจกรรมนี้มากมาย หลายคนที่เคยสูบบุหรี่ก็เลิกไปและมีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น ทั้งยังปั่นจักรยานร่วมกันไปทำกิจกรรมในหลาย ๆ จังหวัดรวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน ขณะที่กิจกรรมแอโรบิค ได้มีการรวมตัวของชาวบ้านของอำเภอควนขนุนเพื่อเดินแอโรบิคกัน กิจกรรมระบำทองโย่งของอำเภอควนขนุน กิจกรรมมโนราห์อำเภอบางแก้ว กิจกรรมการออกกำลังกายไม้พลอง "ป่าบุญมี" ของอำเภอเขาชัยสน ด้วยเหตุนี้ จึงต้องการให้มีการสนับสนุนและเผยแพร่การ

สร้างเสริมสุขภาพวิธีนี้กระจายทั่วทั้งจังหวัด ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับสุขภาพของคนในพื้นที่

ประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ

การพิจารณาประเด็นนี้ มีเหตุผลสนับสนุนว่า ชมรมแพทย์แผนไทยของจังหวัดพัทลุง ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการรักษาในรูปแบบของแพทย์แผนไทย จะเน้นสร้างนำชอมเป็นหลัก โดยการนำภูมิปัญญาของชาวพัทลุงในเรื่องของตำรายาแผนไทยต่าง ๆ มาเผยแพร่ พร้อมทั้งต้องการส่งเสริมให้ใช้การรักษาแบบนี้อย่างแพร่หลาย และได้เสนอให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างให้เกิดรูปธรรมอย่างจริงจังในการใช้แพทย์แผนไทยเพื่อการสร้างสุขภาพในทุกภาคส่วนต่อไป

ประเด็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

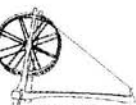
สืบเนื่องจากจังหวัดพัทลุงได้มีการรวมตัวกันของเยาวชนในสถานศึกษา แล้วร่วมกันดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ค่ายพัฒนาและสำรวจสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ปลาโลมาที่ทะเลน้อยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทั้งการอนุรักษ์ต้นน้ำและกิจกรรมอื่น ๆ ที่ประชุมจึงสนับสนุนให้มีการพิจารณา โดยได้เสนอว่าต้องมีการร่วมกันดูแลธรรมชาติอย่างจริงจัง และต้องสำรวจลงลึกในทุกพื้นที่ การดูแลและร่วมแก้ปัญหากันในทุกภาคส่วนร่วมกัน ต้องเข้ามาช่วยเหลือกันสร้างเครือข่าย พร้อมทั้งจัดหาเจ้าภาพเพื่อการดำเนินงานต่าง ๆ ในโอกาสต่อไป

ในส่วนขอข้อเสนอนี้ได้จากเวทีสมัชชาสุขภาพครั้งนี้ ประกอบด้วย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยลดการใช้สารเคมีในภาคเกษตร เช่น เกษตรอินทรีย์ การส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกายทุกรูปแบบ การใช้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพหรือภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย และอาหารที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยประเด็นข้อเสนอนโยบายและวิธีการผลักดันข้อเสนอดังกล่าว ได้มาจากการระดมความคิดเห็นและผลจากการค้นหาสิ่งดี ๆ ในพื้นที่จากการเปิดเวทีในชุมชนและการจัดเวทีระดับจังหวัด

กรณีของสิ่งใหม่ ๆ ที่ได้ร่วมเรียนรู้ในชุมชนและได้นำมาเสนอในเวทีสมัชชาสุขภาพครั้งนี้ เป็นนวัตกรรมที่มีอยู่เดิมและที่ค้นพบใหม่ ซึ่งประกอบด้วย ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำผลิตภัณฑ์จากกล้วย ทั้งในรูปของอาหาร ภาชนะ เครื่องตกแต่งบ้าน เครื่องประดับ นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ เช่น ข้าวซ้อมมือ การแปรรูปอาหาร การผลิตยาสมุนไพร ขณะที่การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นลักษณะของการใช้ปัญญาและร่วมอนุรักษ์ปลาโลมา นอกจากนี้ ยังมีนวัตกรรมที่เกี่ยวกับกระบวนการดูแลรักษาสุขภาพทางเลือกในชุมชน โดยเฉพาะการออกกำลังกาย ได้แก่ การวิ่งเพื่อสุขภาพ การปั่นจักรยาน การเดินแอโรบิค เป็นต้น

สำหรับนวัตกรรมการสร้างเสริมสุขภาพนั้น เป็นสิ่งง่าย ๆ ที่ปรับมาจากวิถีปกติที่ชาวบ้านกระทำเป็นกิจวัตรอยู่แล้ว เช่น การปลูกผักสวนครัว การออกกำลังกาย หมูป่าปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำหลักสูตรตลาดโตนด การอนุรักษ์ทรัพยากร การนวดแผนโบราณหรือการแพทย์แผนไทย การแสดงทอโย่ง การออกกำลังกายแบบแอโรบิค ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากมีการแลกเปลี่ยนในเวทีสมัชชาครั้งนี้ โดยมีกลุ่มผู้สนับสนุนหลัก ๆ คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง สำนักงานเกษตรจังหวัด ตลอดจนกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกรตะโหมด ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพ สิ่งที่เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรมที่สุดที่เกิดขึ้นจากเวทีสมัชชาสุขภาพครั้งนี้ก็คือ

ชุมชนมีข้อสรุปร่วมกันว่าจะจัดตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน เช่น การตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ ตั้งกลุ่มพัฒนาน้ำตกหม่อมมัจฉ์ กลุ่มเลี้ยงสุกรสมุนไพโร เป็นต้น

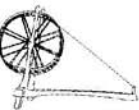
ค่อย ๆ กอบ ค่อย ๆ ก่อ : เรียนรู้และรอคอย ...

จุดเด่นของการจัดเวทีสุขภาพแห่งชาติจังหวัดพัทลุงก็คือ มีรูปแบบการจัดงานที่เรียบง่าย เป็นมิตรและอาศัยความร่วมมือร่วมใจเป็นหลัก เป็นบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน โดยมีกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาร่วมเวที เช่น กลุ่มออกกำลังกาย กลุ่มส่งเสริมสุขภาพ ทำให้ได้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ได้รู้จักหรือขยายเครือข่ายให้กว้างขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ กิจกรรมที่กลุ่มนำเสนอแล้วแต่เป็นเรื่องใกล้ตัวในท้องถิ่น ประเด็นทางด้านสุขภาพที่เลือกมานำเสนอในเวทีถือเป็นปัญหาที่ของพื้นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง มีการประชาสัมพันธ์การจัดงานล่วงหน้าผ่านวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว และมีการติดป้ายประกาศในหลายจุด รวมทั้งสื่อสารไปยังจังหวัดข้างเคียงโดยขอความร่วมมือจากเพื่อนภาคีที่ไปเข้าร่วมโครงการสื่อดีมีสุขให้ช่วยเผยแพร่ต่อให้ มีการเลือกสถานที่ที่เหมาะสม คือวัดपालิไลยก์ ซึ่งเป็นวัดที่มีความสงบและมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจมาก โดยเฉพาะสถานที่ที่เคยเป็นศูนย์บัญชาการการรบของชาวบ้าน คราวต่อต้านศึกพม่ายุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ด้วยแล้ว ถือเป็นกุศโลบายในการรวมกลุ่มทำงาน และเป็นแหล่งรวมพลเพื่อขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพจังหวัดศูนย์ไปโดยปริยาย นอกจากนี้บอร์ดนิทรรศการและกลุ่มสาธิตกิจกรรมเกษตรอินทรีย์ แพทย์พื้นบ้านและการใช้สมุนไพรก็น่าสนใจไม่แพ้กัน เพราะมีตัวอย่างงาน มีสิ่งดีดีของ

ชุมชนมานำเสนอ ถือเป็นสิ่งใหม่ ๆ ที่ทางทีมจัดสมัชชาสุขภาพได้พยายาม
จัดหามาประกอบ

อย่างไรก็ตาม การจัดเวทีครั้งนี้ก็ยังคงมีจุดที่น่าสังเกต โดยเฉพาะ
กระบวนการที่จะนำไปสู่ข้อเสนอจากเวที ยังเป็นไปในลักษณะของข้อคิดเห็น
มากกว่าการใช้หลักความรู้ทางวิชาการ นอกจากนี้ ในส่วนของสมาชิก
ของสมัชชาสุขภาพยังมีสัดส่วนที่ไม่สมดุลเท่าที่ควร ภาคการเมืองและ
ภาควิชาการยังมีสัดส่วนน้อย นักการเมืองท้องถิ่นเองก็ไม่ยอมรับและไม่ให้
การสนับสนุนเท่าที่ควร หน่วยงานราชการเข้ามาร่วมรับรู้รับฟังความคิดเห็น
ไม่มากนัก โดยเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่ในการวางแผนหรือดำเนินการระดับจังหวัด
การที่ผู้ดำเนินการขับเคลื่อนส่วนใหญ่เป็นภาคประชาชนและองค์กร
เครือข่าย ซึ่งยังไม่มีพลังอำนาจในการต่อรองนี้เอง อาจจะทำให้โอกาสใน
การนำแนวคิดจากเวทีสมัชชาไปสู่การปฏิบัติมีความเป็นไปได้น้อย

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากเวทีในวันนี้ ทางกลุ่มที่เข้าร่วมประชุมได้พยายาม
เสนอทางออก เช่น หาวิธีการผลักดันให้มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับนโยบาย
สนับสนุนและนำเสนอในลำดับต่อไป เสนอให้มีการให้ความรู้แก่ชุมชน
เกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวให้มากขึ้น สร้างเครือข่ายให้ถึงชุมชนระดับ
รากหญ้าให้มากกว่านี้โดยวิธีการทุกรูปแบบ ตลอดจนต้องมีคณะทำงาน
แต่ละประเด็นและมีการทำงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในส่วนของ
แผนการทำงานที่พยายามผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายด้านสุขภาพให้เกิด
ผลในทางปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องมีองค์กรหรือตัวแทนหลายภาคส่วนเข้าร่วม
ด้วย จึงจะเกิดแนวทางและนโยบายที่เป็นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
อย่างแท้จริง โดยที่ประชุมในเวทีได้เสนอให้มีการจัดตั้งศูนย์กลางในการ
ประสานงานให้ชุมชนเป็นตัววางนโยบายเพื่อให้ไปสู่การปฏิบัติ ชุมชนต้อง
คิดเองทำเอง บริหารเอง และจัดเวทีระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ชาติ

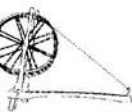
อย่างต่อเนือง ขณะเดียวกัน ควรเชิญภาคีรัฐหรือนักวิชาการให้เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่านี้ โดยเฉพาะทำหน้าที่ให้คำแนะนำ และช่วยผลักดันให้ข้อเสนอมีความเป็นไปได้จริงในเชิงนโยบาย

แต่กระนั้น นี่ก็ไม่แน่ว่าใช้สิ่งที่เป็นบทสรุปชี้ชัดว่า สมัชชาสุขภาพจังหวัดพัทลุงไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะหลักการของการจัดสมัชชาสุขภาพ โดยแท้จริงนั้น คงต้องการเห็นภาพของกระบวนการรวมตัวกันอย่างมีเหตุผลและเพื่อกันและกันของแต่ละกลุ่มแต่ละเครือข่ายในพื้นที่เป็นสำคัญ คงไม่หวังผลเชิงปริมาณที่มีคนเข้าร่วมเวทีมากมาย มีกิจกรรมอลังการงานสร้าง ครั้นเวลาผ่านไป สมัชชาสุขภาพก็ค่อย ๆ เลือนหาย หากเป็นไปตามวัตถุประสงค์แรก เวทีสมัชชาสุขภาพของจังหวัดพัทลุงก็ทำหน้าที่นั้นได้อย่างสมบูรณ์ ที่นี้ไม่ได้หวังให้เวทีสมัชชาใหญ่โตด้วยจำนวนคน ไม่มีการระดมทุนให้ได้เงินมามากมายเพียงพอจัดเวทีให้หรูหราอลังการ แต่เน้นการรวมตัวที่เกิดจากศรัทธาที่จะแก้ปัญหา เป็นเวทีที่หวังใจเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่ต้องจัดอย่างใหญ่โต จำนวนผู้คนเข้าร่วมไม่ต้องมากนักก็ได้ ถึงแม้ว่าจำนวนผู้เข้าร่วมในเวทีมีสัดส่วนไม่สมดุล ทำให้ขาดความคล่องตัวทางกระบวนการ มีการนำหลักคิดทางวิชาการมาใช้น้อยกว่า ทัศนนะและความรู้สึก แต่หากพลิกคิดอีกด้าน การก่อตัวของเวทีสมัชชาที่นี้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง เปรียบไปก็คล้าย ๆ หลักปฏิบัติธรรม ที่ต้องค่อย ๆ เรียน ค่อย ๆ รู้ ค่อย ๆ แก้ปัญหา เป็นเวทีที่เต็มไปด้วยการเอื้อเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เป็นที่รวมคนทุกกลุ่มไม่เว้นแม้แต่เพศบรรพชิตที่ต้องการเห็นสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นกับชีวิตและชุมชนในพื้นที่ เวทีสมัชชาที่นี้จึงเสมือนการกอบทรายร่วมกันแล้วก่อให้เป็นกอง จากสมัชชาสุขภาพที่เล็ก ๆ เรียบง่ายในวันนี้ ค่อย ๆ เติบโตไปตามธรรมชาติ และสงบงามในวันหน้า ไม่ต่างจากผืนทรายอุ่มน้ำ ที่ค่อย ๆ ซึมซับ ทว่าหวังแนบด้วยแรงยึด...!

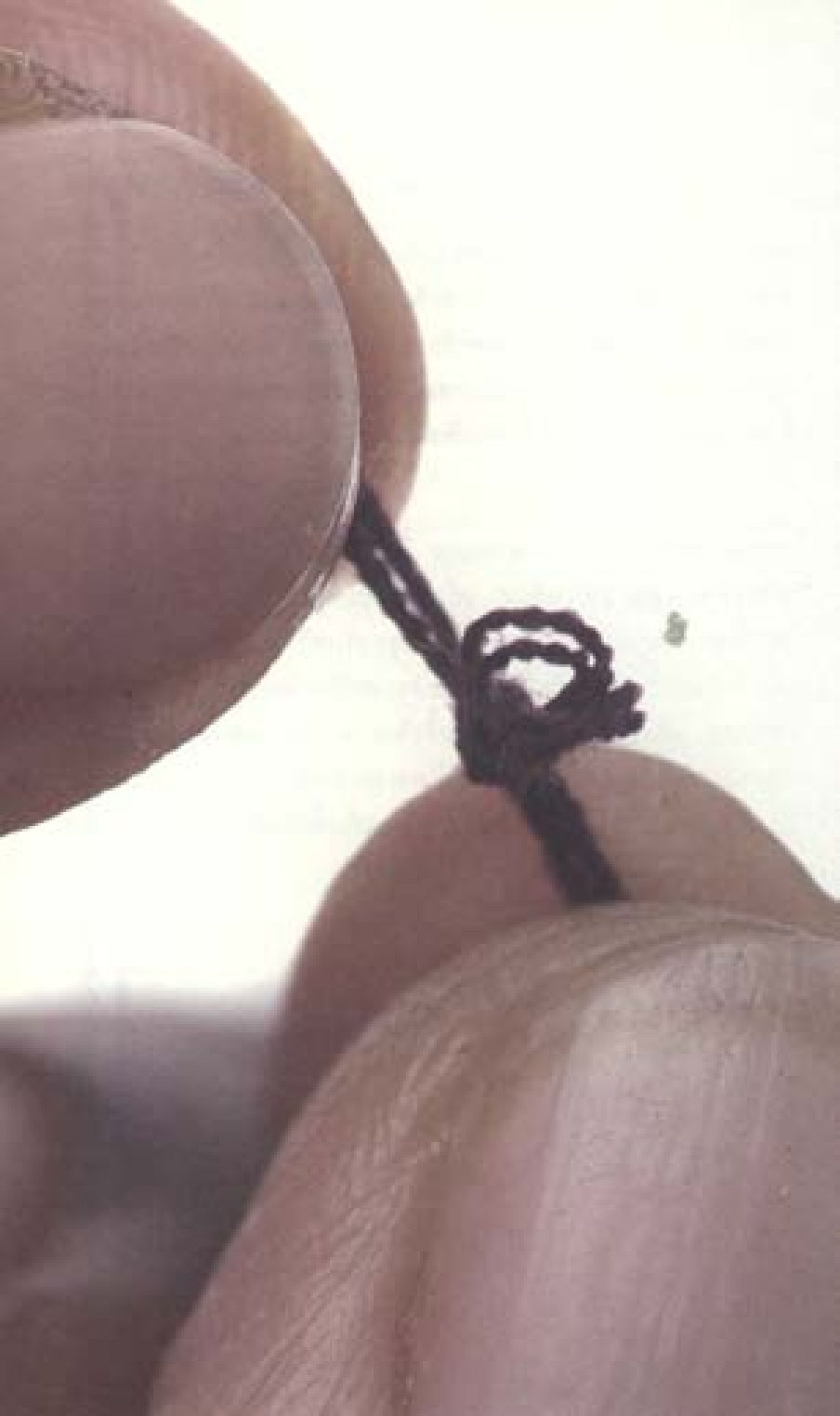
๖ มิถุนายน ๒๕๔๘ บนลานทรายผืนเดิม

เมฆครึ้มเหนือทะเลสาบลำป่าค่อย ๆ ลอยเนิบเข้าสู่่านฟ้าของ
อาณานิคมบริเวณวัด ร่มเมฆสีเทาอ่อนคิดว่าฝนคงจะตกในไม่ช้า ผืนทรายที่
ชุ่มน้ำเมื่อเย็นวาน ชั่วจิตใจคงจะรองรับหยาดฝนอีกหน แน่ใจที่สุดว่า
ฝนบางหยาดอาจซึมหายไหลดลงสู่ทะเลสาบเบื้องหน้า แต่คงมีบางหยดที่ถูก
โอบอุ้มไว้ด้วยกลุ่มเมฆทราย ช่วยเสริมยึดมวลทรายที่จำผืนเมื่อเย็นวานให้
แน่นหนักยิ่งกว่าเดิม...!

เวลาอีกไม่นานนับจากวันนี้ ลานทรายภายในวัดป่าลิไลยก์ก็คงจะ
พร้อมรับรอยย่างย่ำของผู้คนที่มาร่วมใน "เวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัด
พัทลุง" อีกครั้ง เสียงร้องเรียกพูดคุย ภาพการรวมตัวกันซึ่งง่ายงาม
ภายใต้ความสงบเย็นคล้ายวิถีของหลักธรรมะจะกลับมาฉายซ้ำที่นี้ ถึงวันนั้น
"กองทรายแห่งสมัชชา" คงก่อตัวขึ้นอย่างแน่นหนักกว่าเดิม และหาก
ซ้ำแรกส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายลงไป ก็คงสัมผัสได้ถึงแรงยึดของมวล
ทรายที่หน่วงนำ และยังจำเ็น... *ไม่มีเปลี่ยน!*

พำทกะยอ จ้งหวัดพัทลุงแต่ตั้งเดิมถือเป็นเมืองลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา รูปแบบการทอผ้าจ้งเป็นลักษณะของการทอยกดอก แบบเกาะยอ จ้งหวัดสงขลา ซึ่งถือเป็น
กลุ่มชนลุ่มน้ำเต็ยวกัน วัสดุที่ใช้ในการทอผ้าเป็นฝ้าย แต่ได้มีการนำใยสังเคราะห์เข้ามาใช้ทอด้วยในระยะหลัง โดยส่วใหญ่มักทอเป็นผ้าซิ่น ผ้าโล่ง ผ้าขาวม้า
เป็นต้น

คล้ายบม...

“๙ กรณีศึกษาสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ปี ๒๕๕๗” เป็นดั่งการคล้ายบมให้กับผืนผ้าแห่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้ง เนื้อื่อสีสาน กลาง ใต้ ตะวันออก... เผยให้เห็นถึงเส้นด้ายและลายทอที่ชัดเจนขึ้นของ “พลังแห่งการมีส่วนร่วม” เป็น ๙ รูป ๙ ลายที่งดงามและโดดเด่นแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละถิ่น เป็น “ผืนผ้า” ที่ผ่านการถักทอตามรูปรอยเฉพาะ และหากนำผ้า ๙ ผืน นี้มาเชื่อมต่อกัน ก็คงเป็นผ้าผืนใหญ่ที่ให้ความงดงามแปลกตา เปรียบไปก็คงเป็นเสมือน “วัฒนธรรมใหม่” ที่ประสานสอดคล้องกับโครงสร้างและพลวัตของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งผ่านกระบวนการวิวัฒนาการมาเนิ่นนาน

การส่งผ่านวัฒนธรรมใหม่เพื่อ “สังคมสมานฉันท์” ภายใต้ความเชื่อมั่นใน “พลังของการมีส่วนร่วม” ตามนามของ “กระบวนการสมัชชาสุขภาพ” นี้ จะแผ่ขยายไปสู่อาณาบริเวณที่กว้างไกลและยืนยาวเพียงใด ขึ้นอยู่กับพลังอำนาจของวัฒนธรรมใหม่ ว่ามีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละถิ่นที่หรือไม่เป็นสำคัญ

ด้วยเหตุผลนี้ การส่งผ่าน “กระบวนการสมัชชาสุขภาพ” จึงไม่ควรอย่างยิ่งที่จะมีสูตรสำเร็จตายตัว ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ กระบวนการ หรือแม้แต่สัดส่วนของสมาชิกที่เข้าร่วม

เหนือสิ่งอื่นใด นิยามแห่งความสำเร็จของ “กระบวนการสมัชชาสุขภาพ” ต้องไม่วัดกันด้วยผลลัพธ์ที่เห็นได้ด้วยตาหรือวัดด้วยเครื่องมือทางสถิติเท่านั้น

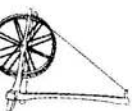
เพราะ... “กระบวนการสมัชชาสุขภาพ” ก็คงเหมือนกับ “การเดินทาง” ไปสู่จุดหมายที่ใดที่หนึ่ง จะต่างกันก็ตรงที่ ครั้งนี้... คือการเดินทางของวัฒนธรรม

๕

นักเดินทางหลายคนมักกล่าวว่า “การเดินทางต่างหากที่สำคัญ ไม่ใช่การไปถึง” เพราะเนื้อแท้ของการเดินทาง น่าจะอยู่ตรงเรื่องราวที่พานพบระหว่างทางมากกว่าจุดหมาย เพราะมันทั้งทดสอบความเชื่อมั่นและสอนเราในแง่มุมมองที่ไม่ซ้ำแบบเดิมเลย ขณะที่บางคนคิดว่า จุดหมายอาจมีความสำคัญพอ ๆ กับก้าวแรกที่เริ่มต้นออกयाเท้า เพราะหากไม่มีแรงดึงดูดมากพอ เราคงไม่อาจข้ามผ่านสิ่งต่าง ๆ ทั้งทุกข์และสุขไปได้

“กระบวนการสมัชชาสุขภาพ” ก็เช่นกัน... ไม่ว่าจะจุดมุ่งหมายของมันจะสูงส่งยิ่งใหญ่เพียงใด ความสำเร็จของมันก็คงไม่ได้อยู่ที่ภาพของการจัดงานเพียงวันเดียว !

กระนั้น แม้ “๙ กรณีสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ปี ๒๕๔๗” ที่ได้นำมาเล่าความไว้ จะมีคุณค่าในตัวเอง ดั่งผืนผ้าที่ผ่านการ “ถักทอ... ร้อยทอ” ด้วยความรัก ความเข้าใจ และเติมไปด้วยพลัง... แต่หากไม่นำมาห่มคลุมตัดเย็บ รักจะอบร่ำพิบวางในตู้ทอง ด้วยปรารถนาเพียง

เพื่อชื่นชมความงาม ก็คงหาประโยชน์อันใดมิได้ องค์ความรู้อันทรงคุณค่า
จาก ๙ กรณีศึกษานี้ก็เช่นกัน หากไม่ได้นำมาประยุกต์ใช้ในวิถีแห่งตน
องค์ความรู้เหล่านั้นก็คงเป็นได้เพียงผ้าผืนสวยที่อวดเส้นด้ายลายงามใน
ตู้ทอง **แค่นั้นเอง ..** 🥒

เอกสารและแหล่งข้อมูลประกอบการวิจัย

กรรณิการ์ บรรเทิงจิตรและคณะ. (๒๕๔๗). **ตามไปดู สมัชชาสุขภาพ
เฉพาะพื้นที่**. เอกสารอัดสำเนา, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ
แห่งชาติ, นนทบุรี.

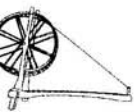
กลิน คงเหมือนเพชร. (๒๕๔๒). "ทัศนะเสรี : คิดอย่างฉาบฉวย วัฒนธรรม
ทางการเมืองของคนใต้", **วารสาร ทักษิณคดี**. ๕(๒) : ๙๖ - ๑๐๓ ;
มกราคม.

กาญจนา แก้วเทพ. (๒๕๓๙). **สื่อสองวัฒนธรรม**. มูลนิธิภูมิปัญญา,
กรุงเทพฯ

กุหลาบ รัตนสังฆธรรมและคณะ. (๒๕๔๗). **การประเมินผลสมัชชาสุขภาพ
ในอนุภาคกลาง ตะวันออก และตะวันตก**. เอกสารอัดสำเนา,
สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี.

คณะกรรมการประสานงานกลุ่มจังหวัดตะวันออก. (๒๕๔๗). **รายงานผลการ
ดำเนินงาน "เวทีสังเคราะห์ข้อเสนอในสมัชชาสุขภาพของกลุ่ม
จังหวัดภาคตะวันออก (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด)"**. เอกสาร
อัดสำเนา, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี.

คณะทำงานกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง. (๒๕๔๗). **ผลการดำเนินงาน
สมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น : กลุ่มจังหวัดภาคกลาง**.
เอกสารอัดสำเนาประกอบการประชุม, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ
แห่งชาติ, นนทบุรี.

คณะทำงานจัดสัมมนาสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช คณะทำงานเครือข่าย
สร้างเสริมสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราชและภาคีเครือข่าย.
(๒๕๔๗). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการสัมมนาสุขภาพ
จังหวัดนครศรีธรรมราชปี ๒๕๔๗ : ระบบอาหารปลอดภัยใน
เมืองนคร. เอกสารอัดสำเนา, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ
แห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ,
นนทบุรี.

คณะทำงานสัมมนาสุขภาพจังหวัดตราด. (๒๕๔๗). สรุปรายงาน วันมงคล
เสวนา สัมมนาสุขภาพ จังหวัดตราด วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๔๗
ณ ศูนย์เรียนรู้ เครือข่ายกลุ่มสี่จังหวัดไม่ล้ม. เอกสารอัด
สำเนา, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี.

คณะทำงานสัมมนาสุขภาพจังหวัดหนองบัวลำภู. (๒๕๔๗). สรุปผลการ
จัดเวทีสัมมนาสุขภาพจังหวัดสุขภาพหนองบัวลำภู ปี ๒๕๔๗ .
เอกสารอัดสำเนา, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี.

จิตตินันท์ พงสุวรรณ และคณะ. (๒๕๔๗). รายงานการประเมินผลสัมมนา
สุขภาพจังหวัด : กรณีศึกษากลุ่มอนุภาคกลางล่าง. เอกสารอัด
สำเนา, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี

บานจิตร สายรอดคำ และ ถนัด ไบยา. (๒๕๔๗). ฮักเมืองน่าน "กว่าทศวรรษ
บนเส้นทางแห่งการเรียนรู้". ห้างหุ้นส่วนจำกัดนันทกานต์กราฟฟิค
การพิมพ์, เชียงใหม่.

ประชาคมสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง. (๒๕๔๗). ทิศทางและแผนพัฒนา
เกษตรปลอดภัยเพื่อชีวิตปลอดภัยจังหวัดพัทลุง. เอกสาร
อัดสำเนา, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี.

พระไพศาล วิสาโล สมควร ใฝ่งามดี. (๒๕๓๓). แลขอบฟ้าเขียว : ทางเลือก
สำหรับอนาคตที่กำลังปรากฏเป็นจริง. สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมล
คิมทอง, กรุงเทพฯ.

วิลาวัลย์ เสนารัตน์และคณะ. (๒๕๔๗). รายงานการประเมินผลสัมชชา
สุขภาพจังหวัด : กรณีศึกษากลุ่มอนุภาคที่ ๑. เอกสารอัดสำเนา,
สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี.

ศูนย์ประสานงานประชาคมชาน. (๒๕๔๗). สัมชชาสุขภาพชาน:
กระบวนการขับเคลื่อนเพื่อการปฏิรูประบบ สุขภาพ.
เอกสารอัดสำเนา, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี.

สัมชชาสุขภาพจังหวัดเชียงราย. (๒๕๔๗). สรุปเวทีสัมชชาสุขภาพจังหวัด
เชียงราย ครั้งที่ ๔/๒๕๔๗. เอกสารอัดสำเนา, เชียงราย.

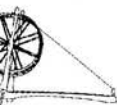
สอรัฐ มากบุญ. (๒๕๔๗). รายงานการวิจัย การประเมินผลสัมชชาสุขภาพ
ปี ๒๕๔๗ ภาคใต้ตอนบน (นครศรีธรรมราช ชุมพร ภูเก็ต).
เอกสารอัดสำเนา, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี.

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. (๒๕๔๗). สะท้อนภาพสัมชชา
สุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๗ . เอกสารอัดสำเนาเพื่อประกอบการประชุม,
สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี.

สุเวศน์ อินสันทราย. (๒๕๔๗). เกษตรเป็อนสารอาหารเป็อนพิษ จุดหัน
กลับของสื่อเชียงราย. เอกสารอัดสำเนา, เชียงราย.

แสงอรุณ อิศระมาลัยและคณะ. (๒๕๔๗). รายงานฉบับสมบูรณ์
สัมชชาสุขภาพภาคใต้ตอนล่าง. เอกสารอัดสำเนา, สำนักงาน
ปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, นนทบุรี.

อภิชัย พันธเสน. (๒๕๓๙). พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค "ความหวัง

ทางออก และทางเลือกใหม่" . มุลนิธิภูมิปัญญา, กรุงเทพฯ.

อาคม เดชทองคำ. (๒๕๔๓). หัวเขือกัววชน. สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย, กรุงเทพฯ

เอกวิทย์ ณ ถลางและคณะ. (๒๕๔๖). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการ
ความรู้. สำนักพิมพ์อมรินทร์, กรุงเทพฯ.

.....

<http://pattanathai.nesdb.go.th>

<http://www.bhodhiyalaya.org>

.....

สัมภาษณ์ : นายสุทธิพงษ์ วสุโสภาพล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน,
วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘.

: นายสุเวศน์ อินสันทราย สถาบันวิทยุกระจายเสียง
กรมประมง วิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน จังหวัดเชียงราย,
วันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘.

แต่... ผองเพื่อนผู้ร่วมถักรอยลายผ้า

- คุณงามนิตย์ ราชกิจ
- คุณสุทธิพงษ์ วสุโสภาพล
- คุณประเชิญ คนเทศ
- คุณไพเราะ ไตรติลานันท์
- คุณผ่องศรี อินทสุวรรณ
- คุณศรายุทธ สมศรี
- คุณวิวัฒน์สาร ปานเพชร
- คุณสมพงษ์ เหมียนย่อง
- นพ.บัญชา พงษ์พานิช

ขอขอบคุณ...

ผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพเฉพาะ
พื้นที่ ๙ กรณีศึกษา

ผู้เอื้อเฟื้อผ้าและภาพประกอบ
คุณสมยศ สุภาพรเหมินทร์

และ...ทุกท่านที่ร่วมสร้างและแบ่งปัน
ประสบการณ์ที่ดี

“...แม้ ‘๙’ กรณีศึกษา สมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ปี ๒๕๔๗
ที่ได้นำมาเล่าความไว้จะมีคุณค่าในตัวเอง ตั้งผืนผ้า
ที่ผ่านการ ‘ถักทอ... ร้อยทอ’ ด้วยความรัก ความเข้าใจ
และเต็มไปด้วยพลัง...”

แต่หากไม่นำมาห่มคลุมตัดเย็บ รักจะอบร่ำพิบวางในตู้ทอง
ด้วยปรารถนาเพียงเพื่อชื่นชมความงามก็คงหาประโยชน์
อันใดมิได้

องค์ความรู้อันทรงคุณค่าจาก ๙ กรณีศึกษานี้ก็เช่นกัน
หากไม่ได้นำมาประยุกต์ใช้ในวิถีแห่งตน
องค์ความรู้เหล่านั้นก็คงเป็นได้เพียงผ้าผืนสวยที่อาจ
เห็นด้วยสายงามในตู้ทอง
แค่นั้นเอง...”

ISBN 974-206-510-2

9 789745 065109